

Case Report

An Analytical Approach to the Components of Sustainable Development, Empowerment and Value Creation of Women: A Case Study of the Resilience of Earthquake-Affected Rural Women in Sarpol-e-Zahab County, Iran

Maryam Pourksmaei¹ , *Hamid Pouryousefi¹ , Talia Khadimian¹

1. Department of Sociology, N.T.c., Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Citation Pourksmaei, M., Pouryousefi, H., & Khadimian, T. (2026). An Analytical Approach to the Components of Sustainable Development, Empowerment and Value Creation of Women: A Case Study of the Resilience of Earthquake-affected Rural Women in Sarpol-e-Zahab County. *Disaster Prevention and Management Knowledge*, 15(4):646-689. <https://doi.org/10.32598/DMKP.15.4.931.1>

 <https://doi.org/10.32598/DMKP.15.4.931.1>

ABSTRACT

Background and objective The Sarpol-e Zahab earthquake in November 2017, in addition to causing physical destruction, left profound psychological and social impacts on women. Women—particularly those in underprivileged rural areas—experienced increased family responsibilities, reduced employment opportunities, and limited access to services. This study examines the barriers to women’s empowerment in such crisis conditions and explores their role in social recovery and sustainable development. Empowering rural women by providing educational and occupational opportunities and enabling them to participate in decision-making processes can be a key factor in achieving sustainable development. This study aimed to offer practical strategies to support affected women and assist policymakers in designing effective post-disaster programs.

Method This qualitative research was conducted to examine the resilience of rural women in Sarpol-e Zahab County, Iran following the earthquake. Data were collected through 27 in-depth interviews with officials, experts, and local informants across three villages. Thematic analysis was performed in five stages, resulting in 144 initial codes, which were categorized into 27 sub-themes and four main themes: individual resilience, socio-cultural influences, economic contexts, and institutional support. Reliability was assessed using test-retest and inter-coder reliability, estimated at 71.3% and 69.4%, respectively.

Results The findings identified four major themes. Individual resilience—education, technical skills, positive attitudes, and prior experiences were key factors that enhanced women’s empowerment and strengthened their effective participation in community reconstruction. Socio-cultural influences—male support, religious beliefs, social participation, and support networks played a significant role in reducing inequalities and empowering women. Economic contexts—income levels, self-employment, and governmental support contributed to economic independence, improved livelihoods, and women’s psychological well-being. Institutional support—government programs, cultural attitude shifts, and the quality of social interactions significantly enhanced women’s resilience and sustainable development.

Conclusion This study demonstrates that the resilience of earthquake-affected women in Sarpol-e Zahab County is influenced by the interaction of individual, social, cultural, and economic factors. Education, skill development, support networks, and religious beliefs play crucial roles in empowering women and strengthening their participation in post-earthquake reconstruction. Theories, such as social empowerment, social bonding, human capital, and hope underscore the importance of education, decision-making participation, and emotional and economic support. Furthermore, investment in women’s education and employment enhances resilience, reduces inequalities, and increases their role in sustainable development and crisis management.

Keywords Resilience, Empowerment, Sustainable development, Earthquake-affected women, Institutional support, Social participation

Article Info:

Received: 21 Feb 2025

Accepted: 21 May 2025

Available Online: 01 Jan 2026

* Corresponding Author:

Hamid Pouryousefi, Associate Professor.

Address: Department of Sociology, N.T.c., Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Tel: +98 (912) 7696562

E-mail: h_pouryousefi@iau-tnb.ac.ir

Copyright © 2026 The Author(s);

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC-BY-NC: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.en>), which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

English Version

Introduction

The Sarpol-e Zahab earthquake in November 2017, as one of the most devastating natural disasters in recent years in Iran, not only caused extensive physical and economic damage but also left deep psychological and social impacts on the lives of people—particularly women. Due to traditional roles and social expectations in local communities, women face unique challenges during crises. These challenges include increased family responsibilities, limited access to health and social services, and reduced educational and employment opportunities. Despite these obstacles, women often serve as the main pillars of the family and community, taking on caregiving and supportive roles for household members. Consequently, post-disaster conditions place women in complex and more vulnerable situations because support systems and social infrastructures are themselves severely weakened. The empowerment of women, especially in the aftermath of crises, can serve as a fundamental strategy for social and economic recovery. Women's empowerment refers to enhancing access to employment and educational opportunities and strengthening their role in major social decision-making processes. In other words, empowerment not only involves improving their access to resources and opportunities but also creating the conditions for their active participation in community reconstruction and enabling them to assume greater roles in planning and policymaking. Such active participation allows women to contribute effectively to crisis management and to the development of long-term recovery strategies.

In crisis-affected societies, particularly in underprivileged regions, women typically encounter multifaceted roles. On one hand, they bear the responsibility of maintaining and caring for the family as mothers and wives; on the other, they strive to reconstruct their living environment as active community members. In such circumstances, the absence of employment and support opportunities, alongside restricted access to healthcare and educational services, can hinder women from realizing their true potential and emerge as a primary obstacle to returning to normalcy. Concurrently, crises can present opportunities for fundamental shifts in social structures. Women's empowerment in these contexts, as an integral component of reconstruction and development strategies, can alleviate gender inequalities and foster equal opportunities for all social strata. This process can be bolstered by providing educational programs, creating new job opportunities,

improving access to healthcare, and enhancing women's participation in social decision-making. Consequently, women can be recognized not merely as victims of crises, but as proactive agents in community reconstruction and development. From a sustainable development perspective, the active participation of women in all social and economic dimensions of society—particularly in post-crisis recovery processes—is imperative. Sustainable development maintains a balance between the current and future needs of society; achieving this equilibrium is impossible without the presence and empowerment of half of the population, namely women. By participating in economic, social, and environmental decision-making, women can play a pivotal role in realizing sustainable development goals.

Problem statement and significance of the study

Sustainable development, as a key concept in social and economic domains, refers to meeting the needs of the present generation without compromising the ability of future generations to meet their own needs, and has substantial importance. This concept is not limited to economic or technological dimensions; rather, it emphasizes social and cultural aspects as well as the establishment of social justice. In this context, women's empowerment and value creation are regarded as fundamental pillars of sustainable development. Women's empowerment entails providing opportunities and resources that enable them to play an active role in social and economic decision-making processes and to exert influence within societal structures. This notion is considered not only a matter of gender equity, but also a prerequisite for achieving social and economic sustainability (Kabeer, 1999).

This study focuses on the earthquake that occurred on November 12, 2017 in Sarpol-e Zahab County. The earthquake struck at 21:45 local time (3:18 UTC), registering a magnitude of 7 on the Richter scale, with the epicenter located near the region of Ezgeleh—approximately 10 kilometers from this point, 33 kilometers northeast of Qasr-e Shirin County, and 37 kilometers northwest of Sarpol-e Zahab County. According to reports from the Legal Medicine Organization and the Crisis Management authorities, this earthquake resulted in approximately 1,000 fatalities, 10,000 injuries, and left more than 100,000 people homeless (International Institute of Earthquake Engineering and Seismology, 2021).

Beyond the physical and structural damages, the earthquake generated profound psychological, social, and economic consequences for the affected communities. Due to prevailing traditional social structures and existing gen-

der disparities in the region, women faced multiple challenges—many of which were overlooked in post-disaster reconstruction programs and policy-making processes. Despite the considerable body of research conducted on the impacts of this earthquake, most studies have predominantly focused on technical and structural aspects, with insufficient attention given to the role of women in resilience-building and social recovery processes. The Sarpol-e Zahab earthquake not only destroyed residential areas and critical infrastructure but also triggered extensive psychological and social crises. In such situations, women—often categorized as socially vulnerable groups—encounter distinct and intensified challenges. These include increased household responsibilities, reduced employment opportunities, and limited access to social and healthcare services. Moreover, disasters tend to affect social groups unevenly, and women, in particular, face compounded barriers during such crises. The role of women in post-disaster reconstruction and recovery is of exceptional significance because they serve as the primary caregivers responsible for ensuring the basic needs of their families. However, during times of crisis, these responsibilities become considerably more complex due to restricted access to essential resources and services. Furthermore, in many communities, social structures hinder women's ability to access resources and opportunities on an equal basis with men. Identifying and analyzing these barriers is crucial because it enables the development of effective strategies and interventions to address these challenges.

In this regard, the present study seeks to examine the components of sustainable development and the factors influencing women's empowerment in Sarpol-e Zahab County in the postearthquake context. The central question of this research is: What factors affect the empowerment and value creation of women in this region, and how can their conditions be improved by employing sustainable development indicators? Additionally, the study analyzes the barriers to women's empowerment, including cultural and economic deprivation, gender discrimination, unequal access to opportunities, and the shortage of educational and healthcare facilities. These challenges not only impose additional pressure on women, but also hinder their return to normal life and limit their social participation within the crisis-stricken community.

Accordingly, this study specifically aims to analyze the determinants of women's empowerment and value creation in disaster-affected areas through the lens of sustainable development. The novelty of the research lies in addressing this scholarly gap and concurrently examining the economic, social, cultural, and psychological dimen-

sions that influence women's resilience and social engagement in the aftermath of the earthquake. The significance of this study can be articulated in two dimensions: first, from a scholarly perspective, it contributes to filling the knowledge gap within the literature on postdisaster development in the local Iranian context; and second, from an applied standpoint, the findings can serve as a basis for local policy-making aimed at designing targeted empowerment programs, enhancing women's resilience, and facilitating sustainable development processes in crisis-affected areas. This study aimed to provide actionable strategies for empowering affected women and to support local policymakers in designing effective and practical programs to improve women's living conditions. By drawing on past experiences and analyzing existing challenges and opportunities, the study proposes practical recommendations to enhance women's participation and advance sustainable development.

Theoretical foundations and literature review

Specific characteristics of Sarpol-e Zahab county

Prior to the earthquake in Sarpol-e Zahab, the county was already facing multiple social challenges, the most significant of which included unemployment, poverty, and limited access to health and educational services. These conditions heightened gender inequalities and particularly affected women and families. Studies indicate that in regions suffering from such socio-economic problems, women are disproportionately exposed to various social risks—including domestic violence and poor mental health—due to limited resources and insufficient social support. These factors created additional challenges for post-earthquake reconstruction and empowerment because many residents, particularly women, were still unable to return to normal life due to the lack of adequate social, economic, and infrastructural resources (Alemi et al., 2020). Following the Sarpol-e Zahab earthquake, the local economy experienced severe disruption, leading to the collapse of many businesses and employment opportunities. This economic crisis not only increased unemployment but also significantly reduced women's ability to meet household livelihood needs. Women, who often play an essential economic role within families, faced heightened difficulties, which further intensified poverty and financial instability among them. In crisis situations, studies show that women's economic vulnerability increases sharply due to their limited access to resources and social support networks, ultimately reducing their capacity for economic and social participation (Salimi et al., 2020). Women in Sarpol-e Zahab County not only played a significant role in the physical and eco-

conomic reconstruction process, but also acted as key social agents influencing local recovery and community-based cooperation. Research shows that women, through activating social networks and fostering a sense of collaboration, contributed to strengthening social and cultural cohesion within the community. Their involvement in the reconstruction process improved not only livelihood conditions but also enhanced local cultural identity and elevated the community's social standing (Khadje-Nouri et al., 2019). These findings indicate that even before the earthquake, Sarpol-e Zahab County was struggling with economic and social challenges and gender inequalities that placed women at greater risk. After the earthquake, the economic crisis and the lack of adequate infrastructure further constrained women's livelihoods and limited their economic participation. Nevertheless, women have demonstrated the capacity to play a crucial role in both physical reconstruction and social revitalization. Through social networks, they can help reinforce community cohesion and contribute to the preservation and strengthening of local cultural values.

Definition of sustainable development

Sustainable development is defined as a process aimed at meeting the needs of the present generation without compromising the ability of future generations to meet their own needs. This concept originates from the report of the World Commission on Environment and Development (Brundtland, 1985) and emphasizes the balance among economic, social, and environmental dimensions. Since then, sustainable development has been regarded as an operational framework for policymakers, social actors, and researchers seeking to build a more equi and sustainable future (Sachs, 2015; United Nations, 2021). In times of crisis—particularly in regions affected by natural disasters—sustainable development encounters new challenges and opportunities. Natural disasters can destroy infrastructure and communities, leading to increased poverty and inequality. In such contexts, recognizing the gendered impacts of crises and addressing the specific needs of women in reconstruction processes becomes essential (World Bank, 2020; United Nations Office for Disaster Risk Reduction, 2021). These crises may also create opportunities for rebuilding communities in ways that enhance social and economic sustainability. Post-disaster reconstruction, through measures, such as improving infrastructure, creating sustainable employment, and mobilizing local capacities, can not only accelerate recovery but also strengthen community resilience. Such approaches improve the quality of life for affected populations and enhance their capacity to cope with future crises (Jordan et al., 2013). The gender dimension of

sustainable development particularly underscores the role of women and the importance of gender equality. Gender equality and women's empowerment are recognized as key factors in achieving sustainable development. Enhancing gender equality not only increases women's access to resources and educational and employment opportunities but also significantly reduces poverty and improves the health and well-being of families. These actions can contribute to economic growth and strengthen communities by expanding women's economic participation (Kabeer, 2005).

Sustainable development encompasses four main dimensions. In the economic dimension, emphasis is placed on sustainable economic growth and job creation. Achieving sustainable development requires optimizing resource use and reducing dependency on non-productive resources. Additionally, the creation of s employment opportunities and the strengthening of local industries are considered key strategies within this dimension (Sachs, 2015; World Bank, 2020). The social dimension of sustainable development involves ensuring social justice, equality, and social empowerment for all individuals. This dimension prioritizes improving access to health, educational, and social services, particularly for vulnerable groups. By doing so, it enhances community participation in decision-making processes and supports the protection of human rights. Amartya Sen (1999) argues that sustainable development is achieved when all individuals—especially marginalized populations—enjoy equal freedoms and opportunities. The environmental–structural dimension of sustainable development includes the external factors and social, economic, and environmental structures that significantly influence development outcomes. Elements, such as government policies, economic and social infrastructure, management systems, and natural environmental conditions, play vital roles within this dimension. For example, efficient infrastructure, such as public transportation systems and strong healthcare services, can facilitate sustainable development while improving quality of life and contributing to the conservation of natural resources (Meadows et al., 2004). Finally, the individual dimension encompasses personal characteristics, attitudes, and behaviors that contribute to sustainable development. Individuals' awareness of environmental issues, belief in the importance of sustainable consumption, and willingness to participate in social and environmental activities are among these factors. For instance, people with positive environmental attitudes are more likely to engage in activities, such as recycling and supporting environmentally friendly policies (Ajzen, 1991).

Women's empowerment and value creation

According to Fordham's research, women play a significant role in the recovery and reconstruction of communities affected by crises, such as natural disasters and armed conflicts. They actively contribute to rebuilding infrastructure, providing social services, and supporting families. During post-crisis reconstruction, women often act as local leaders and coordinators, thereby strengthening social cohesion and aiding in community restoration. Such involvement enables women to draw upon their capabilities and emerge as key actors within their communities (Fordham, 2012). In crisis situations, such as earthquakes, women's empowerment is accompanied by a set of new challenges and opportunities. Natural disasters typically place disproportionate and often more severe burdens on women, largely due to their limited access to essential resources and services. These conditions can heighten women's vulnerability; however, they may also create opportunities for women to take on more prominent roles in crisis management and community recovery (Enarson et al., 1998). Despite these challenges, crisis conditions can serve as an opportunity for women's empowerment. For instance, in post-earthquake reconstruction processes, women can be recognized as key actors in decision-making related to rebuilding efforts and resource distribution. Such involvement can increase women's representation and enhance their social status (World Bank, 2020; United Nations Office for Disaster Risk Reduction, 2021). These roles allow women to leverage their experiences and capacities, positioning them as essential contributors to community resilience and development. Value creation is defined as a process through which added value is generated via various activities, including the production of goods and services, innovation, and process improvement. This concept is especially significant in economic and social contexts, as it transforms potential capacities into actual, productive outcomes within a community (Porter & Kramer, 2011). Value creation can emerge through individual or collective activities, such as entrepreneurship, innovation, and participation in social development initiatives.

Women's empowerment is defined as a process through which women gain access to resources, knowledge, skills, and opportunities that enable them to exercise greater control over their lives and participate meaningfully in important decision-making processes. This process not only contributes to improving women's economic and social status but also enhances their overall quality of life. In other words, women's empowerment allows them to utilize their rights and opportunities and to play an active role within society (Kabeer, 2001; Malhotra et al.,

2002). Aligned with the principles of sustainable development, women's empowerment encompasses four main dimensions. The economic dimension, as highlighted in Duflo's (2012) research, focuses on improving women's access to economic resources, such as employment, income, and ownership of assets. Enhancing women's economic status—through increased access to job opportunities and skill development training—can strengthen their financial independence and improve their quality of life. For instance, the establishment of educational and vocational programs designed for women equips them with the necessary skills to enter the labor market and achieve economic self-sufficiency, which directly contributes to sustainable development (Duflo, 2012). For instance, the establishment of vocational and educational programs can enable women to acquire the skills necessary for active participation in the labor market and attain economic self-sufficiency.

Social Dimension: Social empowerment of women in the context of earthquake crises refers to increasing their access to social support systems, mutual aid networks, and livelihood opportunities that enable them to rebuild their lives. Women's active participation in local institutions and community groups after an earthquake can strengthen social cohesion and reinforce support networks within affected communities (United Nations Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division, 2021; UN Women, 2020). For example, women's participation in postearthquake social programs and support groups can play a significant role in improving family wellbeing and reducing social and economic inequalities under such challenging conditions.

Environmental–Structural Dimension: This dimension refers to strengthening infrastructure and creating safe and sustainable environments for women. Improving access to public services, such as education and healthcare, along with the development of appropriate infrastructure, can contribute significantly to women's empowerment. Furthermore, women's participation in reconstruction and environmental protection initiatives, as well as collaboration with nongovernmental organizations, can enhance their position within social environments (Agarwal, 2001; Cornwall, 2016). In other words, creating supportive and secure environments for women and encouraging their involvement in environmental and reconstruction projects can improve their environmental and structural conditions.

Psychological and individual dimension: This dimension involves enhancing women's selfconfidence, self-efficacy, and sense of agency. Psychological empowerment enables women to confront the challenges and barriers they face in their lives and to play an active role in decisionmaking processes (Rowlands, 1997; Mosdale, 2005). For instance, counseling and support programs can help women develop a stronger belief in their ability to influence their own lives and continue progressing even under difficult circumstances.

Earthquakes and Their Impacts on Women: Earthquakes have profound and multidimensional impacts on women, affecting social, economic, and psychological aspects of their lives. These impacts can manifest in several ways:

Loss of Household Heads: Losing the head of household during an earthquake can have particularly severe consequences for women and may jeopardize the family's economic stability. Such loss affects not only financial resources but also places significant psychological and social burdens on women, increasing their vulnerability in the postdisaster recovery process (Neumayer et al., 2007).

Physical and Psychological Injuries: Women may experience physical injuries as a result of earthquakes, leading to mobility limitations or longterm health complications. Additionally, psychological disorders, such as anxiety, depression, and stressrelated conditions, commonly occur after natural disasters (Norris et al., 2002).

Increased Workload: During crises, women often assume additional responsibilities. Beyond managing household duties, they must care for children and other family members, which can expose them to heavy psychological and physical burdens (Alam et al., 2018).

Limited Access to Resources: Women frequently face greater barriers to accessing essential resources—such as food, water, and healthcare—during disaster conditions. Such constraints further exacerbate their vulnerability (UN Women, 2020).

Heightened Social Inequalities: Disasters may intensify existing inequalities by limiting women's access to resources and social services (Enarson, 2000).

Reduction in Income and Financial Resources: Earthquakes can damage livelihoods and financial resources for women, especially in communities reliant on agriculture or local small businesses (Neumayer et al., 2007).

Restricted Access to Assets and Credit: Disasters often limit women's access to credit, land, and other essential assets. These restrictions weaken their ability to rebuild their lives and meet basic livelihood needs, slowing the recovery process (Enarson, 2000).

Increased Anxiety and Stress: Postearthquake stress and anxiety are common among women. These conditions often stem from trauma, loss of family members, and emotional distress. Studies show that such experiences can lead to heightened levels of anxiety and depression—especially when women face compounded emotional and social challenges (Norris et al., 2002; Schraven, 2020).

Increased Risk of Domestic Violence: Rates of domestic violence typically rise during crises. This issue is especially evident in communities with limited social protection systems and insufficient resources for supporting survivors. Natural disasters, armed conflicts, and economic crises often lead to social and economic instability, increasing stressors that contribute to domestic violence. In such situations, survivors may be particularly vulnerable due to limited access to counseling services, shelters, and necessary information (Enarson, 2000).

Literature review

In recent years, numerous studies have examined the role of women's empowerment in achieving sustainable development. The "Brundtland Report" (1987), also known as the "Simons Report, 1987," introduced the concept of sustainable development and emphasized the importance of an integrated approach to economic development, social progress, and environmental protection. This report underscores the necessity of meeting the needs of future generations while balancing natural resource utilization with economic growth to prevent environmental degradation, and it is regarded as a foundational document for global sustainable development policymaking. Another significant report by Clark and Wu (2016) introduced the 17 Sustainable Development Goals, highlighting the importance of global cooperation to end poverty, protect the environment, and ensure public well-being. These goals serve as a roadmap for countries to attain sustainable development, with special attention to gender equality, education, and healthcare. Further, research articles, such as Elson (1999) have analyzed gender inequalities in the labor market and their impact on equality and women's empowerment. Elson argues that existing disparities in the labor market not only harm women but also reduce overall economic productivity. Elson (1999) argues that changes in labor market policies can play a crucial role in improving women's status and creating equal oppor-

tunities. In the studies related to natural disasters, [Enarson \(2000\)](#) analyzed the role of women in crisis situations and examined the influence of gender inequalities during such events. This study, by presenting evidence from women's experiences in disaster settings, highlights the necessity of their participation in decisionmaking and reconstruction processes. Similarly, [Neumayer et al. \(2007\)](#) investigated the impact of natural disasters on the gender gap in life expectancy, showing that women—particularly those living in societies with unequal social structures—are more adversely affected by such events. Domestic studies have also contributed to this field. For instance, [Nouri SaniAbadi et al. \(2021\)](#) found that women's psychological empowerment has a positive effect on sustainable livelihoods and the improvement of their socioeconomic conditions. [Niyaghi \(2019\)](#) emphasized the importance of women's awareness and social capacity in addressing gender inequalities and enhancing community participation. These findings align closely with global studies, such as [Buvinic and O'Donnell \(2019\)](#), who underscored the impact of women's empowerment on poverty reduction and improvement of living conditions. Reports by institutions, such as [McKinsey & Company \(2020\)](#) and the [World Bank \(2022\)](#), further documented that supporting women's participation in the labor market contributes significantly to economic growth and poverty alleviation. Additionally, [Adelkhani et al. \(2014\)](#) noted that women's empowerment—across economic, social, and psychological dimensions—not only enhances their participation in postdisaster reconstruction and recovery but also plays a pivotal role in achieving sustainable development. Research has consistently shown that expanding women's access to employment and economic opportunities fosters selfreliance and strengthens community resilience when facing crises.

In recent years, various studies in Iran have examined people's behavioral responses to natural disasters, particularly earthquakes. [VakilHeidari \(2014\)](#), in their study on the Varzaghan earthquake, demonstrated that the impacts of earthquakes in rural areas encompass multiple dimensions, including social, economic, psychological, and physical aspects. Research related to the Bam earthquake has also emphasized crisis management and social interactions during disaster situations, highlighting the role of social networks in responding to and managing crises. Similarly, [Einali et al. \(2014\)](#) found that social capital plays a significant role in reducing vulnerability to earthquakes and strengthening community resilience. Urban resilience studies conducted in cities, such as Zanjan (2016) and Tabriz (2013), have likewise stressed the importance of addressing physical, social, and managerial

dimensions of resilience in the face of earthquakes. More recent studies, such as the research by [Sara Nikmardnam \(2014\)](#), indicate that education and social participation have positive effects on enhancing urban resilience against natural disasters. Several studies in Iran have also focused on women's empowerment and its impact on the resilience of crisisaffected communities. For instance, [Nouri SaniAbadi et al. \(2023\)](#) demonstrated that the psychological and social empowerment of women in earthquakeaffected areas contributes significantly to improving livelihoods and increasing community resilience.

Materials and Methods

This study was conducted to examine the resilience of rural women in Sarpol-e Zahab County following the earthquake. To achieve this objective, a qualitative research approach is employed. The choice of a qualitative method is justified by the complexity and conceptual ambiguity surrounding women's resilience, as well as the diversity of social, economic, and cultural conditions within this population. Accordingly, the study seeks to identify the challenges, issues, and capacities of rural women, as well as to understand their tolerance thresholds and resilience mechanisms in the post-earthquake context. Data were collected through 27 in-depth interviews with two primary groups of participants. The study population comprised: experts and relevant officials in the domains of women's affairs and crisis management, including the governor, mayor, representatives of non-governmental organizations, sociologists, and psychologists; and local informants, including rural women directly involved in the earthquake crisis and the subsequent post-disaster period.

The first group consisted of 13 interviews with experts and officials: 5 participants from executive authorities, 5 scientific specialists (e.g., sociologists and psychologists), and 3 representatives from non-governmental organizations. The second group included 14 interviews with local informants in three rural areas: Darbadam Village (5 participants), Galleh Bahadori Village (4 participants), and Bazmirabad Village (5 participants). All interviews were conducted in person at the participants' places of residence. This was done to enable the researcher to become directly acquainted with participants' lived experiences and perspectives regarding resilience and post-earthquake conditions. These interviews aimed to gain a deeper understanding of the components of resilience and to explore how rural women cope with the challenges arising after the earthquake.

Data analysis

To analyze the data obtained from the interviews, thematic analysis was employed. The analysis process was conducted in five stages. In the first stage, all interviews were fully transcribed, annotated, and semantically coded. Through careful and repeated reading of the data, the researcher became thoroughly familiar with the collected information, and initial codes were extracted based on key concepts identified within the interview texts. In the second stage, the extracted codes were organized into potential themes, and the summarized data were systematically categorized and arranged according to these themes. In the third stage, the themes were reviewed and refined. From the 144 initial codes identified in the analysis process, 27 sub-themes and 4 main themes were ultimately derived. These themes were as follows:

1) Individual resilience of women (50 meaning units and 8 sub-themes); 2) Socio-cultural influences on women's empowerment (34 meaning units and 7 sub-themes); 3) Economic contexts and their role in women's value creation (30 meaning units and 6 sub-themes); 4) Institutional and structural support and their impact on women's empowerment (30 meaning units and 6 sub-themes)

In the fourth stage, the final themes were clearly defined and appropriately named. In the fifth stage, a comprehensive analytical report was prepared, presenting the interpretation of the data in relation to the research objectives. In this report, the findings were systematically analyzed and presented as a coherent narrative explaining the main results of the study. To assess the reliability and validity of the coding process, two methods were applied. First, test-retest reliability was conducted using four interviews, each coded twice by two different researchers with a 15-day interval. The results indicated a test-retest reliability coefficient of 71.3%. Second, inter-coder reliability was calculated to examine internal consistency between coders, yielding a reliability coefficient of 69.4%. These reliability levels indicate a satisfactory degree of consistency and confirm that the coding and data analysis processes were conducted with adequate rigor and credibility.

Results

In today's world, women's value creation and empowerment—particularly in times of crisis—are critical issues that have attracted the attention of scholars and policymakers. This study aims to analyze the components of sustainable development, empowerment, and value creation among women in earthquake-affected contexts, particularly in Sarpole Zahab County. The thematic

analysis of the interviews led to the identification of four main themes, each addressing a specific dimension of women's resilience and empowerment. The first theme, "individual resilience of women," highlights the personal factors that contribute to women's ability to cope with crises. Elements, such as literacy level, selfconfidence, and a positive mindset strengthen women's individual capabilities and serve as foundational pillars enabling them to confront challenges and navigate postdisaster conditions (Table 1). The second theme, "sociocultural influences on women's empowerment," examines how social structures and cultural beliefs shape the opportunities and constraints faced by women. Social norms, and community relationships can either facilitate or hinder women's empowerment and play a crucial role in empowerment process (Table 2). The third theme, "economic contexts and their role in women's value creation," focuses on economic factors. Access to economic resources, employment opportunities, and income levels are among the factors that significantly influence women's selfsufficiency and empowerment (Table 3). Finally, the fourth theme, "institutional-structural support and its implications for women's empowerment," explores the role of government institutions and support programs. This theme highlights the importance of supportive policies, governmental interventions, and institutional mechanisms that can substantially contribute to women's empowerment and improve their conditions during times of crisis (Table 4). These four themes provide a comprehensive picture of the key factors influencing women's empowerment and value creation in postearthquake contexts. They can assist policymakers and researchers in designing more effective strategies to support women and enhance their resilience in times of crisis.

Individual resilience of women in earthquake crisis

Undoubtedly, individual and contextual factors play a crucial role in shaping women's resilience in the face of natural disasters. Both theoretical and practical perspectives highlight the influence of multiple variables in this domain. Based on the expert interviews conducted in this study, eight key factors were identified, listed in order of importance. These factors include:

1) Level of literacy and general knowledge; 2) Women's independence; 3) Positive attitude and mindset; 4) Risk-taking ability; 5) Social responsibility; 6) Selfreliance in confronting challenges; 7) Selfesteem.

Table 1. Main and subthemes of women’s individual resilience in the earthquake crisis derived from interviews

Theme		Meaning Unit (Initial Coding)	Sample Statements
Main	Sub		
Women’s individual resilience in the earthquake crisis	Level of literacy and general knowledge	<ul style="list-style-type: none"> -The role of general knowledge and literacy in improving livelihoods -Awareness of individual and social rights -The impact of general knowledge on social participation -Continuous learning and increased adaptability -The effect of vocational training on selfreliance -The role of general knowledge in family participation -The influence of higher literacy on crisis management -Access to information resources 	<p>C12: The level of women’s literacy and general knowledge plays a decisive role in improving the family’s economic conditions and coping with challenges.</p> <p>C15: Women with higher education often make better decisions when facing crises and in managing resources.</p> <p>C3: Awareness of rights and regulations helps women act more actively and responsibly in society.</p> <p>C7: Women’s literacy and general knowledge enable them to participate in local sustainable development programs.</p> <p>C11: Women who continuously update their information show greater flexibility in the face of environmental changes.</p> <p>C6: Vocational training increases women’s selfconfidence in the field of business.</p> <p>C18: Women who have access to information resources participate more effectively in local and community programs.</p>
	Women’s independence	<ul style="list-style-type: none"> -Economic selfsufficiency and crisis management -Life skills training and practical independence -The role of education in strengthening personal independence -Selfconfidence in independent decisionmaking -Intellectual autonomy and decisionmaking in times of crisis -The role of asset ownership in enhancing independence 	<p>C11: Women who have independent employment play a greater role in financial and family decisionmaking and do not need to rely on others.</p> <p>C14: Educated women make better decisions when facing family problems and are less dependent on others.</p> <p>C8: Women’s selfconfidence in social and family decisionmaking increases their independence and strengthens their roles.</p> <p>C27: Having an independent job and income enables women to meet their financial needs without relying on others.</p> <p>C19: Women who are intellectually autonomous make wiser decisions during crises and demonstrate lower levels of dependency.</p>
	Positive mindset among women	<ul style="list-style-type: none"> -Focus on solutions and opportunities -Maintaining hope in difficult circumstances -Belief in personal abilities and hope for progress -Positive influence on others and contribution to social support -Attention to health and improving quality of life -Willingness for learning and personal growth 	<p>C13: Women with a positive attitude, when facing problems, consistently focus on solutions and direct their energy toward finding new opportunities.</p> <p>C15: Women with a positive outlook maintain their sense of satisfaction and hope even in difficult circumstances and remain optimistic about the future.</p> <p>C21: Women with a positive spirit typically receive more support in the community, because their positive perspective influences those around them.</p> <p>C25: A positive mindset helps women remain calm in stressful situations and make better decisions.</p> <p>C4: Women who have a positive attitude pay greater attention to their health and quality of life and are constantly seeking selfimprovement.</p>
	Women’s risktaking in earthquake crises	<ul style="list-style-type: none"> -Using local resources and fostering initiative -Supporting others -Maintaining a positive attitude and strong determination during crises -Forming local groups and increasing social cohesion -Financial independence and resource management in crisis conditions 	<p>C1: Despite the pressures of the earthquake crisis, women act quickly and make decisions to protect the health and safety of their families.</p> <p>C2: Many women, instead of waiting for external aid during the earthquake crisis, seek to manage the situation by using local resources and their own initiative.</p> <p>C4: Some women, due to limited access to support resources, are forced to take financial and economic risks to secure basic necessities.</p> <p>C7: Women with greater financial independence and better resource management show a higher capacity for taking risks related to crisis decisionmaking.</p>

Theme		Meaning Unit (Initial Coding)	Sample Statements
Main	Sub		
Women's individual resilience in the earthquake crisis	Women's social responsibility during crises	<ul style="list-style-type: none"> -Providing assistance and support to neighbors during crises -Forming support groups in times of crisis -Distributing resources and assisting those in need -Managing shelters and overseeing healthrelated tasks during emergencies -Participating in collective decision-making -Providing psychological support and boosting others' morale -Creating participatory spaces and fostering hope within the community 	<p>C1: Despite facing personal difficulties during the earthquake, many women took responsibility for assisting their neighbors and community members and actively engaged in relief efforts.</p> <p>C3: During the earthquake crisis, women fulfilled their social responsibility by distributing food and clothing to individuals in need.</p> <p>C6: In crisis conditions, women not only cared for their families but also assumed responsibility for providing psychological support and boosting the morale of others.</p>
	Self-reliance and self-confidence of women in coping with crisis	<ul style="list-style-type: none"> -Self-confidence in facing challenges -Trust in one's personal experiences and abilities -Independence in managing the crisis -Taking on new roles driven by self-belief -Participation in decision-making as a result of self-reliance -Encouraging and motivating others 	<p>C2: Due to their belief in their own abilities and reliance on previous experiences, women were able to manage the essential needs of their families during the crisis.</p> <p>C3: During the crisis, many women relied on their own capabilities to manage basic needs without requiring immediate external assistance.</p> <p>C4: Women who had confidence in themselves assumed new roles in supporting the local community during the earthquake crisis.</p> <p>C5: By actively participating in local decisionmaking and demonstrating their capabilities, women encouraged others to remain calm and confident in managing the crisis.</p> <p>C6: Women's self-confidence in crisis conditions not only strengthened their own resilience but also motivated and reassured others in facing difficulties.</p>
	Women's self-esteem in the earthquake crisis	<ul style="list-style-type: none"> -Confidence in oneself and one's individual capabilities -Acceptance of new roles during the crisis -Trust in one's personal values -Courage and motivating others -Providing reassurance and social support -Resisting hopelessness 	<p>C2: Women with high self-esteem did not hesitate to assume managerial roles in crisis situations and took on greater responsibilities.</p> <p>C3: Trust in their own values and strong self-esteem enabled women to actively participate in community reconstruction programs without feeling inadequate or weak.</p> <p>C4: Women with high self-esteem responded to crisis challenges with courage and inspired others with motivation and hope to continue forward.</p> <p>C5: During the earthquake crisis, women's self-esteem not only helped them quickly adapt to new conditions but also enabled them to encourage and support others.</p>
	Women's level of self-belief and self-confidence during the crisis	<ul style="list-style-type: none"> -Self-belief in assuming responsibilities -Courage and confidence during the crisis -Providing reassurance and calmness to others -Strengthening solidarity through self-belief -Managing household and community affairs -Encouraging and uplifting the community 	<p>C2: Women with high self-esteem did not hesitate to take on managerial roles during the crisis and assumed greater responsibilities.</p> <p>C3: Confidence in their personal values and strong self-esteem enabled women to actively participate in community reconstruction programs without feeling inadequate or weak.</p> <p>C4: Women with high self-esteem acted courageously in the face of crisis-related challenges and inspired others with motivation and hope.</p> <p>C5: During the earthquake crisis, women's self-esteem not only helped them quickly adapt to new circumstances but also enabled them to encourage and support others.</p>

Table 2. Main and subthemes of sociocultural influences on women’s empowerment in the earthquake crisis extracted from interviews

Theme		Meaning Unit (Initial Coding)	Sample Statements
Main	Sub		
Socio-cultural influences on women’s empowerment	The extent of men’s support for women during crises	<ul style="list-style-type: none"> -Financial and emotional support -Sense of security -Cooperation and coordination -Sense of responsibility and participation -Positive and supportive relationships 	<p>C1: Financial and emotional support from men within the family enables rural women to show greater resilience and cope more effectively with crises.</p> <p>C2: During natural disasters, rural women who receive support from male family members experience a greater sense of security, which enhances their confidence.</p> <p>C3: Cooperation and coordination of men in family and community affairs enable women to respond to crises more effectively.</p> <p>C4: Due to the social support provided by men, some women feel a greater sense of responsibility in crisis management and are better able to participate in decisionmaking processes.</p> <p>C5: Positive and supportive relationships with men in the family allow women to support one another more easily and provide mutual assistance during difficult situations.</p>
	Women’s religious and spiritual beliefs during crises	<ul style="list-style-type: none"> -Hope and tranquility -Prayer and supplication -Participation in religious ceremonies -Patience and perseverance -Helping others and social solidarity 	<p>C1: Religious beliefs help women experience greater hope and tranquility during crises, thereby enhancing their resilience.</p> <p>C2: Many women rely on prayer as a source of strength and support during difficult times, which assists them in overcoming crises.</p> <p>C3: Participation in religious and social ceremonies enables women to benefit from social and emotional support, resulting in a stronger sense of empowerment and solidarity.</p> <p>C4: Religious teachings encourage women to practice patience and perseverance in the face of difficulties, which aids them in crisis management.</p> <p>C5: Religious beliefs can empower women to assist others based on moral values and play a significant role in fostering social solidarity during crises.</p>
	Women’s social participation during crises	<ul style="list-style-type: none"> -Local decision-making -Organization in local groups -Social and volunteer activities -Health and educational skills -Holding training sessions 	<p>C1: Women’s participation in local decision-making enables them to voice their concerns in crisis management and influence policies.</p> <p>C2: By organizing into local groups, women can pool resources and capabilities, helping each other during crises.</p> <p>C3: Women’s involvement in social and volunteer activities facilitates the creation of effective support networks, which are critical during crises.</p> <p>C4: In many communities, women play a significant role in providing health and educational services during crises by utilizing their skills.</p> <p>C5: Women empower communities to better cope with crises through organizing training sessions and awareness programs on disaster prevention and management.</p>
	The role of media in supporting women during crises	<ul style="list-style-type: none"> -Information dissemination and public awareness -Addressing women’s specific needs -Support for social movements -Education and prevention 	<p>C1: Media can disseminate accurate and timely information regarding crises.</p> <p>C2: Media should pay attention to women’s experiences and challenges during crises.</p> <p>C3: Coverage of social movements by media strengthens public support.</p> <p>C4: Providing educational content on resilience and coping skills is essential for crisis preparedness.</p>

Theme		Meaning Unit (Initial Coding)	Sample Statements
Main	Sub		
	Gender-based discrimination during crises	<ul style="list-style-type: none"> -Inequality in access to resources -Increased burden of responsibilities -Traditional gender portrayals -Neglect of women’s specific needs -Limited participation in decision-making 	<p>C1: Women often have less access to necessary resources and support than men during crises.</p> <p>C2: In many cultures, women bear greater household responsibilities, which increase under crisis conditions.</p> <p>C3: Media sometimes portray women in traditional and limited roles, reinforcing gender discrimination.</p> <p>C4: Government policies and relief programs often overlook the specific needs of women.</p> <p>C5: Women usually have lower participation in crisis-related decision-making processes.</p>
Sociocultural influences on women’s empowerment	Women’s social and family interactions during crises	<ul style="list-style-type: none"> -Role of social interactions -Family emotional support -Role of social networks -Family responsibilities -Participation in local groups 	<p>C1: Positive social interactions among women can strengthen their resilience in crisis situations.</p> <p>C2: Emotional and social support from family members can help women manage crisis conditions more effectively.</p> <p>C3: Women’s social networks can facilitate the sharing of information and experiences during times of crisis.</p> <p>C4: In some cases, women participate less in social activities due to their family responsibilities.</p> <p>C5: Women’s participation in local groups can enhance solidarity and cooperation during crises.</p>
	Social trust in women during crisis situations	<ul style="list-style-type: none"> -Social trust in women -Crisis management capabilities -Improvement of social relations -Women’s social participation -Social support 	<p>C1: In crisis situations, social trust in women can increase their participation in key decisionmaking processes.</p> <p>C2: Trust in women’s abilities to manage crises can strengthen their morale and resilience.</p> <p>C3: During critical situations, social trust in women can improve social relationships and enhance community solidarity.</p> <p>C4: In societies with higher levels of social trust, women tend to participate more actively in social and economic activities.</p> <p>C5: Trust in women during crises can increase the level of social support available to them.</p>

Degree of self confidence and self belief

Income level and livelihood status

The analysis of the data and findings related to the main theme of women’s individual resilience during the Sarpol-e Zahab earthquake revealed that education, technical skills, prior experiences, and social support networks played a significant role in empowering women and enhancing their resilience. Specifically, educated women were able to effectively utilize available informational resources, such as firstaid guidelines, emergency shelter instructions, and medical service information. Their access to essential pre and postearthquake information enabled them not only to manage their own circumstances during the crisis but also to actively contribute to rescue operations and social recovery efforts. Furthermore, precrisis training—covering first aid, mental health, and economic empowerment—substantially increased women’s awareness and practical skills, preparing them to cope with the

crisis and address daily and psychological needs. Qualitative interview data also indicated that women’s knowledge of their social, economic, and health rights empowered them to advocate for themselves and others during critical moments, generating social pressure for improved living conditions and fostering positive changes within the community. Education—particularly among women with higher levels of schooling—significantly strengthened their sense of selfefficacy, enabling them to make rational and effective decisions during crisis situations. The analysis also shows that women’s technical skills, such as sewing, hairdressing, and cooking, allowed them to establish small businesses, thereby securing financial independence for themselves and their families. This not only contributed to the economic recovery of their households but also served the broader community by providing essential services and goods during the crisis. Findings further revealed that women with constructionrelated skills played an active role in reconstruction projects by participating as supervisors in rebuilding activities. Their involvement

Table 3. Main and sub-themes of economic contexts and their role in women’s value creation during the earthquake crisis extracted from interviews

Theme		Meaning Unit (Initial Coding)	Sample Statements
Main	Sub		
Economic contexts and their role in women’s value creation	Women’s quality of life in crisis conditions	<ul style="list-style-type: none"> -Quality of life, income level, and livelihood -Access to financial resources -Economic support programs -Economic pressures and stress -Access to health and educational services 	<p>C1: The quality of life of women in deprived areas is heavily dependent on their income level and livelihood conditions; improving livelihood plays a key role in enhancing their overall wellbeing.</p> <p>C2: During crises, access to financial and livelihood resources directly affects women’s ability to meet their families’ basic needs.</p> <p>C3: Economic support programs can significantly improve the living conditions of women affected by crises.</p> <p>C4: Due to economic pressures during crisis situations, women may experience increased stress and dissatisfaction.</p> <p>C5: Limited access to health and educational services during crises can severely impact women’s quality of life.</p>
	Women’s income level and livelihood	<ul style="list-style-type: none"> -Women’s income and poverty -Stable employment and resilience -Decline in financial resources and its impact on daily life -Financial support and improvement of livelihood conditions -Informal employment and low income 	<p>C6: In crisis conditions, women’s income is severely affected by economic disruptions, often leading to increased household poverty.</p> <p>C7: Women with stable employment generally show greater resistance to the economic challenges caused by crises.</p> <p>C8: In many crisisaffected areas, women face reduced financial resources and income shortages that influence their daily lives.</p> <p>C9: Financial assistance from the government or nongovernmental organization can help improve women’s livelihood conditions during crises.</p> <p>C10: Many women are forced to accept informal and lowpaid jobs during crises, which further reduces their income levels.</p>
	Ownership	<ul style="list-style-type: none"> -Ownership and economic independence -Land ownership and decision-making power -Formal property registration and women’s rights -Experience of ownership and resilience -Financial resources and support 	<p>C11: During crises, women without ownership of property and assets face greater vulnerability, which negatively affects their economic independence.</p> <p>C12: Women’s ownership of land and assets enables them to make more effective decisions during crisis situations.</p> <p>C13: In many cases, lack of official registration of property in women’s names prevents them from defending their rights in times of crisis.</p> <p>C14: Experiencing property ownership during crisis periods can strengthen women’s resilience in confronting challenges.</p> <p>C15: In rural areas, the lack of property ownership limits women’s access to financial and supportive resources during crises.</p>
	Women’s self-employment	<ul style="list-style-type: none"> -Self-employment and independent financial resources -Job opportunities and sense of autonomy -Educational programs and economic status -Agriculture, handicrafts, and social conditions -Business activities, economic resilience, and family condition improvement 	<p>C1: Women’s self-employment during crises enables them to utilize their skills to generate independent financial resources.</p> <p>C2: Many women resort to self-employment in crisis situations due to lack of job opportunities, which enhances their sense of autonomy.</p> <p>C3: Educational and support programs aimed at strengthening women’s self-employment can improve their economic status in times of crisis.</p> <p>C4: Women’s engagement in various self-employment activities, including agriculture and handicrafts, can lead to improvements in their social and economic conditions.</p> <p>C5: Women who have successfully established their own businesses are more resilient to economic challenges and contribute to improving their family’s conditions.</p>

Theme		Meaning Unit (Initial Coding)	Sample Statements
Main	Sub		
Economic contexts and their role in women's value creation	Government support programs	<ul style="list-style-type: none"> -Financial programs supporting business development -Loan facilities and female household heads -Support packages addressing economic damages -Job skills and employment rates -Government institutions with a focus on women 	<p>C6: Government financial support programs can help women start or expand their businesses during crises.</p> <p>C7: State-provided loan facilities for female household heads can assist in financial management and livelihood improvement.</p> <p>C8: Government packages during crises help women reduce economic damages they experience.</p> <p>C9: Enhancing women's job skills through governmental programs can increase employment rates and income levels.</p> <p>C10: Existence of government institutions specifically focused on women's issues can strengthen their economic position during crises.</p>
	Health and welfare facilities	<ul style="list-style-type: none"> -Access to healthcare services and physical/mental health -Welfare facilities, counseling centers, and psychological support -Lack of access to health facilities and increased vulnerability -Safe drinking water and public health -Healthcare and medical facilities supporting families 	<p>C11: Access to adequate healthcare services during crises profoundly impacts women's physical and mental health.</p> <p>C12: Providing welfare facilities, such as counseling centers and psychological support, helps women cope better with crisis situations.</p> <p>C13: Women in deprived areas are more vulnerable due to lack of access to basic health facilities and require additional support.</p> <p>C14: Provision of safe and clean drinking water is one of the most essential needs for women during crises.</p> <p>C15: Availability of healthcare and treatment facilities for female household heads enables them to better support their families.</p>

not only improved their own livelihoods but also accelerated the reconstruction process, helping the community return to normal life more quickly after the crisis. One of the most significant findings highlighted the importance of training workshops in areas, such as health, nursing, and technical skills. These workshops enabled women to acquire new competencies that could be applied to support others during crises and difficult conditions. Continuous training programs helped women keep their skills up to date and function as valuable sources of information and assistance for other community members whenever needed. The analyses further indicate that women's prior experiences with crises enabled them to respond quickly and make effective decisions in emergency situations. Social networks—such as local women's groups—facilitated the exchange of experiences and mutual learning. This sharing of knowledge strengthened social cohesion and cooperation during critical periods, while also providing women with opportunities to receive emotional, financial, and material support from one another. Additionally, the findings reveal that support networks, including family, friends, and local community groups, played an essential role in helping women remain resilient during the earthquake. These networks not only created channels for communication and support but also enabled women to access financial assistance, daily necessities, and participate collectively in community reconstruction and

development decisions. The analysis shows that women with a positive outlook and strong morale operated more effectively during crisis conditions. They were able to approach challenges with a constructive mindset, seeking practical solutions rather than succumbing to despair. Emotional support from family and the broader community significantly contributed to strengthening their morale and increasing their motivation to take on effective roles during the crisis. The findings also demonstrate that women who had assumed leadership roles in previous crises were able to encourage cooperation and mutual assistance among community members. They organized support groups and effective social networks and acted as local leaders in decisionmaking processes, relief activities, and reconstruction programs. Overall, the analysis of the data and research findings indicates that a combination of individual factors—such as education, technical skills, positive attitudes, prior experiences, and social support networks—plays a critical role in women's resilience and empowerment. These capacities not only improved their personal wellbeing but also positively influenced the social and economic development of the community, enabling them to withstand crisis-related challenges and contribute meaningfully to recovery and reconstruction efforts.

Table 4. Main and sub-themes of institutional-structural supports and their impact on women’s empowerment extracted from interviews

Theme		Meaning Unit (Initial Coding)	Sample Statements
Main	Sub		
Institutional-structural support and its impacts on women’s empowerment	Previous experience of the Iran-Iraq War	<ul style="list-style-type: none"> -Resilience, women’s experiences, Iran-Iraq War -New roles, economic independence, war context -Emerging challenges, women’s support networks -Return to normal life, new skills, improved living conditions -Memories of war, resilience, future crises 	<p>C1: Women’s experiences during the Iran-Iraq War demonstrate how they developed heightened resilience when facing prolonged crises.</p> <p>C2: The war prompted women to assume new roles within the family and community, leading to increased economic independence.</p> <p>C3: Many women encountered new challenges during the war that fostered the formation of strong support networks among them.</p> <p>C4: Returning to normal life after the war encouraged women to utilize newly acquired skills to improve their living conditions.</p> <p>C5: Women’s memories of wartime experiences illustrate how these lessons contribute to their resilience in future crises.</p>
	Women’s utilization of natural and environmental resources	<ul style="list-style-type: none"> -Dependence on natural resources, daily needs, rural women -Medicinal plants, indigenous knowledge, utilization skills -Resource management, conservation, women’s role -Crises, livelihood provision, proximity to natural resources -Environmental awareness, climate change, sustainable management 	<p>C6: Rural women traditionally rely on natural resources—such as water, food, and fuel—to meet daily needs.</p> <p>C7: The use of medicinal and edible plants in local communities reflects women’s knowledge and skills in utilizing natural resources.</p> <p>C8: Women, as key managers of natural resources in many communities, play a critical role in sustainable conservation and management.</p> <p>C9: During crises, women often maintain closer access to natural resources and use them to support household livelihoods.</p> <p>C10: Women’s awareness of environmental conditions and climate change impacts contributes to improving sustainable resource management strategies.</p>
	Vitality and livability of the residential environment	<ul style="list-style-type: none"> -Quality of social interactions, family relationships -Green spaces, parks, vitality and well-being -Social participation, cultural activities, improved social relations -Healthy environment, sense of peace, happiness -Social activities, sense of belonging, environmental vitality 	<p>C11: The vitality of the living environment depends on the quality of social interactions and family relationships within the community.</p> <p>C12: The presence of green spaces and parks in rural areas enhances women’s sense of joy and environmental vitality.</p> <p>C13: Women’s participation in social and cultural activities helps strengthen social relationships and improve environmental vibrancy.</p> <p>C14: Healthy and safe environments enhance women’s sense of peace and happiness, contributing to overall community vitality.</p> <p>C15: Increasing social and cultural activities in rural areas fosters a sense of belonging and environmental liveliness among women.</p>
	Support provided by governmental institutions for women	<ul style="list-style-type: none"> -Support programs, empowerment, crisis conditions -Sustainable employment, economic status, government programs -Cooperation, non-governmental organizations, improvement of living conditions -Government policies, women’s rights, decisionmaking processes -Training workshops, counseling services, crisis response 	<p>C16: Government institutions should provide financial and educational support programs to empower women in crisis situations.</p> <p>C17: Many women can access sustainable employment through governmental support programs, improving their economic conditions.</p> <p>C18: Collaboration between governmental institutions and nongovernmental organization can enhance living conditions and expand support for women during crises.</p> <p>C19: Public policies must be designed to address women’s specific rights and needs, involving them in decisionmaking processes.</p> <p>C20: Government institutions can assist women by establishing training and counseling workshops for crisis preparedness and response.</p>

Theme		Meaning Unit (Initial Coding)	Sample Statements
Main	Sub		
Institutional–structural support and its impacts on women’s empowerment	Capacitybuilding initiatives created by governmental agencies	<ul style="list-style-type: none"> -Educational programs, vocational skills, women’s empowerment -Counseling centers, support services, crisis situations -Collaboration with non-governmental organizations, capacity building, empowerment development -Financial programs, self-reliance, performance during crises -Necessary infrastructure, social participation, decision-making processes 	<p>C1: Government institutions should establish training programs and workshops to enhance women’s vocational skills, enabling them to cope more effectively with crisis situations.</p> <p>C2: The establishment of counseling and support centers by government agencies can provide women with essential assistance during times of crisis.</p> <p>C3: Government institutions should collaborate with non-governmental organizations to strengthen women’s capacities and expand existing support mechanisms within the community.</p> <p>C4: The creation of financial support programs can help women achieve self-reliance and perform more effectively during crises.</p> <p>C5: Government institutions should develop the necessary infrastructure to facilitate women’s social participation and enable their involvement in community decisionmaking processes.</p>
	Dominant culture and structural characteristics of the living environment	<ul style="list-style-type: none"> -Dominant culture, patriarchal attitudes, role restrictions -Social structure, social activities, women’s participation -Religious beliefs, discrimination, women’s independence -Traditional norms, women’s advancement, education and economy -Cultural change, social attitudes, participation in decisionmaking 	<p>C6: In many societies, dominant cultural norms reinforce patriarchal attitudes that restrict women’s social roles.</p> <p>C7: The social and cultural structures of rural communities often limit women’s full participation in social activities.</p> <p>C8: Religious and cultural beliefs can either reinforce or reduce discrimination against women, thereby influencing their level of independence.</p> <p>C9: The persistence of traditional norms within communities may hinder women’s progress in educational and economic spheres.</p> <p>C10: Transformations in public culture and social attitudes can improve women’s social status and enhance their participation in community decisionmaking.</p>

Sociocultural influences on women’s empowerment during the earthquake crisis

One of the most significant factors contributing to the enhancement of resilience among rural women is the set of social and cultural conditions. Based on the qualitative interviews, seven key components were identified as central to assessing the sociocultural determinants of resilience: the level of men’s support for women during the crisis; women’s religious and spiritual beliefs in the aftermath of the earthquake; women’s social participation during the crisis; the role of media in supporting women; genderbased discrimination in crisis situations; women’s social and familial interactions during the crisis; and the degree of social trust placed in women under critical conditions.

The comprehensive analysis of the data and findings from this study indicates that socio-cultural influences—particularly in the form of men’s financial and emotional support—significantly strengthen women’s self-confidence and resilience when facing crises. Such support allows women to approach challenges and emerging difficulties with greater calmness and security, thereby

becoming a fundamental element in their empowerment process. Men’s support, including their participation in managing family and social affairs, not only enhances women’s sense of responsibility and confidence but also fosters greater spirit of cooperation and social interaction within the family. This dynamic, in turn, boosts the family’s overall resilience during crises. Findings show that women who receive emotional support are better able to cope with pressures and problems, and more confidently engage in family and social decision-making, playing a more active role in crisis management. The study also highlights the important role of religious beliefs. Spiritual faith provides women with a source of hope and tranquility which empowers them to confront problems and manage crises effectively. Participation in religious ceremonies and adherence to spiritual teachings not only strengthens collective solidarity and belonging but also increases women’s sense of responsibility and willingness to assist others, thereby enabling them to contribute effectively to crisis management. Religious beliefs, through the promotion of ethical values, such as patience and perseverance, equip women to perform better under crisis conditions and even encourage altruistic behavior during difficult times. Data analysis further reveals

that women's participation in local and social decision-making—an essential aspect of social empowerment—positively impacts their resilience and crisis management capacity. Such involvement allows women to make their voices heard in local governance and influence policies and programs related to crisis management. The creation and expansion of local support networks, especially volunteer groups, provide platforms for experience and skill exchanges, enhancing women's solidarity and mutual trust during crises. These networks significantly increase women's social participation and strengthen their influence on local decision-making processes, enabling them to benefit from shared resources and support each other cooperatively during emergencies. Moreover, the role of media in enhancing women's resilience during crises is clearly emphasized by the findings. By providing timely and accurate information, the media helps women make more informed decisions and raises social awareness, playing a crucial role in reducing their vulnerability. Additionally, educational media content on resilience and crisis coping skills equips women with better preparedness and effectiveness in crisis management. At the same time, the analysis acknowledges the challenges and limitations women face during emergencies. Findings indicate that due to traditional roles and heavier domestic responsibilities, many women lack access to necessary support and resources, exacerbating their vulnerability in crises. This situation increases psychological and physical burdens and restricts women's participation in social engagements and decision-making. Furthermore, social and cultural structures sometimes obstruct women's involvement in decision-making and crisis management, leading to their marginalization in many crisis-related policies and programs. Limited participation—often caused by cultural and gender-based restrictions—reduces their impact and influence on policymaking and crisis response. The findings also reveal that in certain communities, media portrayals reinforce traditional stereotypes and gender discrimination, which can weaken women's morale and resilience. Conversely, social trust in women's crisis management abilities plays a vital role in enhancing their confidence and boosts their active participation in social and economic activities, contributing to sustainable development and social cohesion. Ultimately, this analysis shows that increasing women's participation in decision-making and recognizing their capacities in crisis management not only improves their resilience and coping abilities but also drives society toward reducing inequalities, strengthening solidarity, and fostering a more sustainable and resilient development.

Economic contexts and their role in women's value creation during the earthquake crisis

One of the key factors in enhancing the resilience of rural women is economic conditions. Based on qualitative interviews, six components were identified to assess economic determinants affecting resilience: women's quality of life during crisis, income and livelihood levels, ownership status, women's self-employment, government support, and availability of health and welfare facilities.

The analysis of data and findings in this study concerning the main theme of economic contexts and their role in women's value creation during the Sarpol-e Zahab earthquake crisis revealed that economic infrastructures and their functions in women's value creation can, through a developmental approach, lead to sustainable progress in the post-earthquake community. Economic conditions and their effects on women's capacity to create value are especially important for women living in deprived and crisis-affected areas. Results show that women's income and livelihoods in these regions are highly dependent on their access to financial resources. During crises, women face intensified livelihood and economic problems; the absence of income imposes substantial psychological and physical stresses on them. Improving women's material conditions can enhance their quality of life because reducing economic pressure directly lowers stress and dissatisfaction. Moreover, access to educational and health facilities that can provide support during crises plays a key role in strengthening women's capabilities and improving their lives.

Income and livelihood levels are fundamental determinants of women's economic resilience and sustainability. Findings indicate that self-employment during emergencies enables women to better withstand economic shocks and to support their own and their families' living standards. Conversely, women who—because of income loss and lack of formal job opportunities—turn to informal, low-paid work experience greater economic strain and have reduced prospects for achieving relative welfare and resilience. Over the long term, these pressures can harm women's mental and physical health and diminish their capacity to meet family needs.

The results also show that women's ownership of assets can meaningfully increase their economic independence during crises. In communities where women can own and register property in their names, they can make more effective financial decisions and draw on these assets in times of hardship. Asset ownership allows women to act more autonomously and defend their economic rights.

In contrast, the lack of formal registration of property in women's names in some areas increases their vulnerability and restricts their access to financial supports and state services, depriving them of opportunities to improve livelihoods and economic independence.

Selfemployment is an effective strategy for securing income and fostering economic autonomy. The data reveal that many women—especially during crises—have used their skills in agriculture, handicrafts, and other informal enterprises to generate independent income. Selfemployment enhances women's sense of independence and strengthens their ability to cope with adversity. Supportive training and capacitybuilding programs, particularly those offering technical and vocational skills, can improve women's socioeconomic status and increase their resilience against future shocks.

State support plays a crucial role in raising women's livelihood and economic welfare. Analyzed data indicate that targeted governmental programs and financial packages designed for women have helped improve their living conditions. These supports include concessional loans and microcredit facilities directed to female heads of households or economically vulnerable women, enabling them to manage household finances more independently. Additionally, governmentled skill development and training programs contribute to higher employment and income for women, strengthening their resilience to economic hardship.

Access to health and welfare services is also crucial for women during crises. The analysis shows that the availability of appropriate medical and welfare facilities during emergency periods helps secure women's physical and mental health and supports their ability to manage crises. Access to health services, welfare provisions, and psychological support enables women to care for their families and face life's challenges with greater capability and wellbeing. In particular, services, such as counseling centers, psychosocial support, and public health measures, are essential needs for women in crisisaffected areas and can significantly reduce the adverse impacts they face.

Institutionalstructural supports and their effects on women's empowerment

Findings indicate that the experience of the Iran–Iraq War, as a significant historical crisis, not only affected women's lives but also contributed to the formation of new identities and capacities among them. During that period, many women confronted serious economic, social,

and psychological challenges; these hardships, in turn, propelled processes of increased resilience. Because of the absence of men who had gone to war, women played new roles within households and communities—roles that included providing for the family, managing household affairs, and participating in social and political activities. Shared wartime experiences led to the creation of stronger support networks among women. These networks later functioned as social resources during subsequent crises, enabling women to provide mutual assistance.

The findings revealed that rural women, in particular, depend heavily on natural resources to meet their daily needs. This dependence affects their empowerment and value creation in several ways. Women, as natural resource managers, play a key role in the conservation and sustainable management of these resources. Such management contributes to improving livelihoods and food security during crises. Moreover, women's awareness of environmental impacts and climate change on natural resources enables them to design effective strategies for sustainable resource use. This not only helps preserve the resources but also leads to women's economic empowerment. The use of medicinal and edible plants, as a symbol of women's indigenous knowledge and skills, can foster the formation of supportive networks and social collaborations within local communities.

The quality of the social environment and family interactions also plays a significant role in women's vitality and resilience. The liveliness of the living environment depends greatly on social interactions and family communication quality. Women's participation in social and cultural activities can enhance social relationships and create a sense of belonging in the community. The presence of green spaces and healthy environments can promote feelings of calmness and happiness among women. These positive feelings can contribute to women's social resilience in the face of crises. Increased social and cultural activities in rural areas can help foster a sense of belonging and vitality in women. Active participation of women in such activities not only improves their social status but also acts as a driving force in sustainable development processes. The results also showed that governmental institutions can assist women's empowerment during crises by offering supportive and educational programs. Financial support programs can help women achieve sustainable employment and improve their economic status. Such programs must be designed to address women's specific needs. Educational workshops and counseling sessions can enable women to enhance their occupational skills and perform better when facing crises. These initiatives should focus on strengthening women's

self-reliance. Cooperation between governmental bodies and non-governmental organizations can improve living conditions and increase support for women during crises. Such collaborations may involve exchanging information, resources, and experience. The influence of prevailing cultural norms and social attitudes on women's empowerment was particularly important. In many communities, dominant cultures have led to patriarchal attitudes that restrict women's social roles. These attitudes may prevent women's full participation in social and economic activities. Changing social attitudes and public culture can help improve women's status and increase their participation in community decision-making. Providing the necessary frameworks for cultural transformation can enhance women's resilience and value creation. Traditional customs in societies can also hinder women's progress in education and economic areas. Therefore, efforts to transform these traditions and create new cultures that promote gender equality are crucial. Environmental-structural factors have a significant impact on women's empowerment and value creation during crises. Considering historical experiences, dependency on natural resources, quality of social interactions, the role of government institutions, and prevailing culture are among the factors that can improve women's conditions. For sustainable development, these factors must be addressed simultaneously, and comprehensive, synergistic programs aimed at enhancing women's status in diverse communities should be designed and implemented. These programs should not only respond to women's immediate needs but also strengthen their capabilities over the long term.

Discussion

Data analysis indicates that the individual resilience of women affected by the Sarpol-e Zahab earthquake is influenced by several key factors, including education, technical skills, support networks, and previous experiences. The findings align with the social empowerment theory, which examines factors influencing individuals' ability to face challenges, particularly stressing the importance of education and access to resources in crisis conditions (Rappaport, 1981). Educated women, using informational resources, such as first aid knowledge, medical services, and emergency shelter, were able not only to manage the crisis effectively but also to actively participate in rescue operations and social reconstruction. This capability helped them meet their daily needs and contribute to community rebuilding.

Additionally, social capital theory teaches us that social networks and local solidarity can enhance women's resilience (Putnam, 2000). The study's findings clearly show

that women built and strengthened support networks—including family and local groups—that enabled them to withstand the challenges posed by the earthquake crisis. These networks not only allowed women to offer and receive emotional and financial support but also helped them engage in collective decision-making for community reconstruction and development. Moreover, social learning theory explains that individuals acquire necessary skills via observing and learning from others' experiences (Bandura, 1977). Earthquake-affected women learned from each other within local groups, which fostered enhanced solidarity and social cooperation. This exchange of experiences not only improved women's awareness and skills but also empowered them to respond rapidly and make effective decisions during crises.

The results demonstrate that women's resilience after the earthquake resulted from a complex interaction of individual, social, and cultural factors. Educated women with technical skills, positive attitudes, and prior experience handled crises effectively and acted as local leaders in reconstruction and relief efforts. This highlights the critical importance of educational programs during crises. Based on the theories above and findings of this study, investing in women's education and skill development can facilitate their resilience and improve their quality of life.

Furthermore, social supports, such as family and local support networks, act as vital resources to empower women in crisis. These supports not only improve women's personal conditions but also positively influence social and economic development within the community. Comprehensive data analysis shows the prominent role of social and cultural factors—especially men's financial and emotional support—in strengthening the resilience and self-confidence of earthquake-affected women in Sarpol-e Zahab County. These findings align with social cohesion theory, emphasizing the significance of social relationships and human bonds in resilience and empowerment processes (Aldrich & Meyer, 2015). According to this theory, men's participation in family and social processes strengthens social relations and support networks, leading to increased morale and resilience of women facing challenges and crises. Such support particularly instills a sense of security and calm in women, enabling them to deal more effectively with problems. For example, this research showed that when men engage in family and social processes, women are especially fortified emotionally and psychologically. This enhanced spirit of cooperation and social interaction can lead to the formation of stronger support networks in families and communities.

The role of religious beliefs was also evident. Hope theory suggests that religious beliefs provide women with a source of hope and tranquility that enables greater endurance in adversity (Pargament, 2002). These beliefs not only help women face crises resiliently but also strengthen collective solidarity and a sense of belonging. Participation in religious ceremonies and the application of religious teachings bolster women's humanitarian spirit and sense of responsibility.

Data analysis also showed that women's active participation in local and social decision-making—an important component of social empowerment—significantly affects their resilience and crisis management capacity. Social empowerment theory clearly demonstrates that increased women's involvement in decision-making processes enhances their self-confidence and resilience against crises (Momtaz, 2005). Such participation provides women with opportunities to voice their concerns in policymaking and crisis management plans and influence local decisions.

However, the study also highlighted challenges and limitations women face in participation. Social inequalities and uneven access to resources and supports increase women's vulnerability in crises. Social inequality theory stresses how social and cultural structures create barriers to effective women's participation, imposing additional physical and psychological burdens and restricting their social and decision-making roles.

Moreover, media depictions and gender stereotypes can hinder women's participation, weakening their resilience and morale. On the other hand, increasing social trust in women's crisis management capabilities is an effective factor boosting women's spirit and self-efficacy. Trust in women's abilities may lead to greater engagement in social and economic activities, which in turn can enhance sustainable development and social cohesion. Overall, the analysis suggests that increasing women's participation in decision-making and recognizing their crisis management capacities can strengthen resilience and reduce vulnerability—ultimately steering communities toward sustainable and resilient development.

Conclusion

Analysis of economic contexts and their role in value creation among Sarpol-e Zahab's earthquake-affected women shows that these contexts not only help improve women's livelihoods but also play key roles in their empowerment. Human capital theory specifically points to the fact that investment in education and skill acquisition

enhances productivity and economic conditions (Schultz, 1982). Accordingly, women's economic empowerment is a fundamental approach to reduce gender inequalities and strengthen resilience against crises. Particularly, in the post-earthquake context, improving women's access to job and entrepreneurial opportunities can not only better their economic status but also foster cooperation and solidarity spirit. Economically empowered women can more effectively participate in social and political decisions and be recognized as principal actors in reconstruction and social development processes. Overall, the results emphasize the importance of investment in women's education and empowerment. Such investment can increase social, economic, and cultural resilience among Sarpol-e Zahab's earthquake-affected women and ultimately contribute to sustainable reconstruction and community development.

Recommendations

Given the adverse effects of crises on rural women and the urgent need to enhance their resilience and capacities, the following educational, economic, and policy-oriented recommendations are proposed to support women in crisis, thereby improving their quality of life and independence:

Educational Recommendations: The initial step to improve rural women's conditions in crises is to develop a comprehensive "rural women's education framework for crisis conditions," which can organize specialized and general training for women in earthquake-affected areas. Furthermore, addressing rural women's issues in academic institutions through the establishment of educational and specialized training programs in this field can increase knowledge and expertise in this field. Additionally, skill-building and psychological training to reinforce rural women's self-confidence, social interaction, and occupational skills during crises are essential.

Economic Recommendations: Promoting sustainable employment for rural women by drafting a "comprehensive rural women's sustainable employment plan" can reduce unemployment and create job opportunities in crises. Strengthening rural women cooperatives through financial resources and banking facilities will further aid employment generation and local economic development. Alongside these measures, formulating a "special support charter" to eliminate social and economic discrimination and allocate dedicated resources for rural women in crisis would play a significant role in improving their status.

Policy Recommendations: For successful crisis management, it is crucial to develop a "document on organiza-

tional and institutional participation in crisis management programs,” ensuring coordinated cooperation among entities during crises, especially to support women. Additionally, crisis policies must consider the specific needs of rural women and avoid segmented, sectoral approaches in addressing women’s issues. This preventative strategy can reduce problems arising from fragmented policymaking in crises.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

In this study, all ethical principles were observed. Since no experiments on animal or human samples were conducted, no ethical code was obtained.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Authors' contributions

Conceptualization, writing-original draft: Maryam Pourkasmaei and Hamid Pouryousefi; Methodology, research, writing-review and editing and sources: Maryam Pourkasmaei; Supervision: Hamid Pouryousefi and Talieh Khademian.

Conflicts of interest

The authors declared no conflict of interest.

مقاله موردی

رهیافتی تحلیلی بر مؤلفه‌های توسعه پایدار، توانمندسازی و ارزش‌آفرینی زنان: مطالعه موردی تاب‌آوری زنان روستانشین زلزله‌زده شهرستان سرپل ذهاب

مریم پورکسمایی^۱، حمید پوریوسفی^۱، طلیعه خادمیان^۱

۱. گروه جامعه‌شناسی، واحد تهران-شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

Use your device to scan and read the article online

Citation Pourkasmaei, M., Poryousefi, H., & Khadimian, T. (2026). An Analytical Approach to the Components of Sustainable Development, Empowerment and Value Creation of Women: A Case Study of the Resilience of Earthquake-affected Rural Women in Sar-e-Pul-e-Zahab County. *Disaster Prevention and Management Knowledge*, 15(4):645-689. <https://doi.org/10.32598/DMKP.15.4.931.1>**doi** <https://doi.org/10.32598/DMKP.15.4.931.1>

حکیده

زمینه و هدف: زلزله سرپل ذهاب در آبان سال ۱۳۹۶ علاوه بر خسارات فیزیکی، اثرات روانی و اجتماعی عمیقی بر زنان برجای گذاشت. زنان، به‌ویژه در مناطق کم‌برخوردار، با افزایش مسئولیت‌های خانوادگی، کاهش فرصت‌های شغلی و محدودیت در دسترسی به خدمات مواجه شدند. این مقاله به بررسی موانع توانمندسازی زنان در چنین شرایطی و نقش آن‌ها در بازسازی اجتماعی و توسعه پایدار می‌پردازد. توانمندسازی زنان روستانشین با فراهم کردن فرصت‌های آموزشی، شغلی و مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها می‌تواند عاملی کلیدی در تحقق توسعه پایدار باشد. هدف مقاله، ارائه راهکارهایی برای حمایت از زنان آسیب‌دیده و کمک به سیاست‌گذاران در برنامه‌ریزی‌های کل‌آمد پس از بحران است.

روش: این مقاله با رویکرد کیفی و با هدف بررسی تاب‌آوری زنان روستایی سرپل ذهاب پس از زلزله انجام شد. داده‌ها از طریق ۲۷ مصاحبه عمیق با مسئولین، متخصصین و مطلعین محلی در سه روستا جمع‌آوری گردید. تحلیل داده‌ها با روش تحلیل مضمون در پنج مرحله صورت گرفت و ۱۴۴ کد اولیه به ۲۷ مضمون فرعی و ۴ مضمون اصلی تقسیم شد: تاب‌آوری فردی، تأثیرات اجتماعی-فرهنگی، بسترهای اقتصادی و حمایت‌های نهادی. برای سنجش پایایی از بازآزمایی و پایایی بین کدگذاران استفاده شد که به ترتیب ۷۱/۳ درصد و ۶۹/۴ درصد برآورد شد.

یافته‌ها: یافته‌ها چهار مضمون اصلی را شناسایی کردند: تاب‌آوری فردی؛ تحصیلات، مهارت‌های فنی، نگرش مثبت و تجربیات قبلی، عوامل کلیدی در توانمندسازی زنان بودند که مشارکت مؤثر آنان در بازسازی جامعه را تقویت کردند. تأثیرات اجتماعی-فرهنگی؛ حمایت‌های مردان، باورهای دینی، مشارکت اجتماعی و شبکه‌های حمایتی تأثیر بسزایی در کاهش نابرابری‌ها و توانمندسازی زنان داشتند. بسترهای اقتصادی؛ سطح درآمد، خوداشتغالی و حمایت‌های دولتی به استقلال اقتصادی، بهبود معیشت و سلامت روانی زنان کمک کردند. حمایت‌های نهادی؛ برنامه‌های دولتی، تغییر نگرش‌های فرهنگی و کیفیت تعاملات اجتماعی، نقش مؤثری در افزایش تاب‌آوری و توسعه پایدار زنان ایفا کردند.

نتیجه‌گیری: این تحقیق نشان می‌دهد تاب‌آوری زنان زلزله‌زده سرپل ذهاب حاصل تعامل عوامل فردی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی است. تحصیلات، مهارت‌آموزی، شبکه‌های حمایتی و باورهای دینی نقش مهمی در توانمندسازی و مشارکت آن‌ها در بازسازی پس از زلزله دارند. نظریه‌هایی مانند توانمندسازی اجتماعی، پیوند اجتماعی، سرمایه انسانی و امید، اهمیت آموزش، مشارکت در تصمیم‌گیری و حمایت‌های عاطفی و اقتصادی را تأیید می‌کنند. همچنین، سرمایه‌گذاری در آموزش و اشتغال زنان، سبب تقویت تاب‌آوری و کاهش نابرابری‌ها شده و نقش آن‌ها را در توسعه پایدار و مدیریت بحران افزایش می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: تاب‌آوری، توانمندسازی، توسعه پایدار، زنان زلزله‌زده، حمایت نهادی، مشارکت اجتماعی

اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۴۴

تاریخ پذیرش: ۴۴

تاریخ انتشار: ۰۹ مهر ۱۴۰۴

* نویسنده مسئول:

دکتر حمید پوریوسفی

نشانی: تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران-شمال، گروه جامعه‌شناسی.

تلفن: ۷۶۹۶۵۶۲ (۹۱۲) ۹۸+

پست الکترونیکی: H_poryousefi@iau-tnb.ac.ir

Copyright © 2026 The Author(s);

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC-BY-NC: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode/en>), which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

مقدمه

از دیدگاه توسعه پایدار، مشارکت فعال زنان در تمامی ابعاد اجتماعی و اقتصادی جامعه، به‌ویژه در فرآیندهای بازسازی پس از بحران‌ها، امری ضروری است. توسعه پایدار، تعادلی بین نیازهای حال و آینده جامعه برقرار می‌سازد و بدون حضور و توانمندسازی نیمی از جمعیت جامعه، یعنی زنان، دستیابی به این تعادل امکان‌پذیر نخواهد بود. زنان با مشارکت در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی، می‌توانند نقش کلیدی در تحقق اهداف توسعه پایدار ایفا کنند.

بیان مسئله و ضرورت موضوع

توسعه پایدار به‌عنوان یک مفهوم کلیدی در حوزه‌های اجتماعی و اقتصادی، به‌معنای تأمین نیازهای نسل حاضر بدون تهدید توانایی نسل‌های آینده برای تأمین نیازهای خود است و اهمیت زیادی دارد. این مفهوم تنها به ابعاد اقتصادی و فناوری محدود نمی‌شود، بلکه بر جنبه‌های اجتماعی، فرهنگی و تأسیس عدالت اجتماعی نیز تأکید می‌کند. در این راستا، توانمندسازی و ارزش‌آفرینی زنان به‌عنوان یکی از ارکان اساسی توسعه پایدار مورد توجه قرار دارد. توانمندسازی زنان به معنای فراهم‌سازی فرصت‌ها و منابعی است که به آنان این امکان را می‌دهد تا در تصمیم‌گیری‌های اجتماعی و اقتصادی نقش فعال داشته باشند و در فرآیندهای اجتماعی تأثیرگذار باشند. این مفهوم نه تنها از نظر عدالت جنسیتی بلکه به‌عنوان پیش‌نیازی برای دستیابی به پایداری اجتماعی و اقتصادی تلقی می‌شود (کبیر، ۱۹۹۹).

این مقاله بر زلزله‌ای که در تاریخ ۲۱ آبان سال ۱۳۹۶ در شهرستان سرپل ذهاب رخ داد، متمرکز است. این زلزله در ساعت ۲۱:۴۵ به وقت محلی (۳:۱۸ به وقت جهانی) در روز ۱۲ نوامبر ۲۰۱۷ میلادی با شدت ۷ ریشتر در منطقه جنوب ازگله، در فاصله حدود ۱۰ کیلومتری از این نقطه و در شمال شرق قصر شیرین به فاصله ۳۳ کیلومتر و شمال غرب سرپل ذهاب به فاصله ۳۷ کیلومتر به وقوع پیوست. طبق گزارشات پزشکی قانونی و مدیریت بحران، این زلزله منجر به جان باختن حدود ۱۰۰۰ نفر، زخمی شدن ۱۰۰۰۰ نفر و بی‌خانمان شدن بیش از ۱۰۰۰۰۰ نفر شد (پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله، ۱۳۹۶).

این زلزله علاوه بر خسارات فیزیکی و کالبدی، پیامدهای عمیق روانی، اجتماعی و اقتصادی بر جامعه به‌جا گذاشت. زنان در این منطقه به‌دلیل ساختارهای اجتماعی سنتی و شکاف‌های جنسیتی موجود، با چالش‌های متعددی مواجه شدند که در بسیاری از برنامه‌های بازسازی و سیاست‌گذاری‌های پس‌بحران نادیده گرفته شدند. با وجود انجام مطالعات متعدد درخصوص آسیب‌های این زلزله، بیشتر تمرکز این مطالعات بر ابعاد فنی و کالبدی بوده و توجه کافی به نقش زنان در فرآیند تاب‌آوری و بازسازی اجتماعی معطوف نشده است. زلزله سرپل ذهاب نه تنها به تخریب اماکن مسکونی و زیرساخت‌ها انجامید بلکه بحران‌های

زلزله سرپل ذهاب در آبان سال ۱۳۹۶ به‌عنوان یکی از ویرانگرترین حوادث طبیعی اخیر در ایران، نه تنها خسارات فیزیکی و اقتصادی گسترده‌ای برجای گذاشت، بلکه با اثرات روانی و اجتماعی عمیقی بر زندگی مردم، به‌ویژه زنان، همراه بود. زنان به‌دلیل نقش‌ها و انتظارات سنتی در جوامع محلی با چالش‌های ویژه‌ای در مواجهه با بحران‌ها روبه‌رو می‌شوند که این چالش‌ها شامل افزایش مسئولیت‌های خانوادگی، محدودیت در دسترسی به خدمات بهداشتی و اجتماعی، و کاهش فرصت‌های شغلی و آموزشی و غیره است. با وجود این موانع، زنان اغلب به‌عنوان ستون اصلی خانواده و جامعه، مسئولیت مراقبت و پشتیبانی از اعضای خانواده را بر عهده دارند. در نتیجه، شرایط پس از بحران‌های طبیعی همچون زلزله، زنان را در وضعیت‌های پیچیده و آسیب‌پذیرتری قرار می‌دهد، زیرا ساختارهای حمایتی و زیرساخت‌های اجتماعی نیز در چنین مواقعی به‌شدت آسیب می‌بینند. توانمندسازی زنان به‌ویژه در شرایط پس از بحران‌ها، می‌تواند به‌عنوان یک استراتژی اساسی برای بازسازی اجتماعی و اقتصادی مطرح شود. توانمندسازی زنان به معنای دسترسی به فرصت‌های شغلی، آموزشی، و افزایش نقش آن‌ها در تصمیم‌گیری‌های کلان اجتماعی است. به بیان دیگر، توانمندسازی نه تنها به معنای افزایش دسترسی آن‌ها به امکانات و منابع جدید است، بلکه به معنای ایجاد فرصت برای مشارکت فعال زنان در فرآیندهای بازسازی جامعه و همچنین پذیرش نقش‌های بیشتر در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌هاست. این مشارکت فعالانه به آنان اجازه می‌دهد به شکل مؤثری در مدیریت بحران‌ها و ایجاد برنامه‌های بلندمدت توسعه‌ای حضور داشته باشند.

در جوامع بحران‌زده، به‌ویژه در مناطق کم‌برخوردار، زنان معمولاً با نقش‌های چندگانه‌ای روبه‌رو می‌شوند. از یک سو، به‌عنوان مادر و همسر مسئولیت حفظ و مراقبت از خانواده را بر عهده دارند، از سوی دیگر، به‌عنوان اعضای فعال جامعه در تلاش‌اند محیط زندگی خود را بازسازی کنند. در چنین شرایطی، فقدان فرصت‌های شغلی و حمایتی و محدودیت در دسترسی به خدمات بهداشتی و آموزشی، می‌تواند زنان را از رسیدن به توانمندی‌های واقعی‌شان بازدارد و به یکی از موانع اصلی بازگشت به زندگی عادی تبدیل شود. بحران‌ها، در عین حال، می‌تواند فرصتی برای تغییرات بنیادین در ساختارهای اجتماعی باشند. توانمندسازی زنان در چنین شرایطی، به‌عنوان بخشی از راهبردهای بازسازی و توسعه، می‌تواند نابرابری‌های جنسیتی را کاهش داده و فرصت‌های برابر برای تمامی اقشار جامعه ایجاد کند. این فرایند می‌تواند با ارائه برنامه‌های آموزشی، ایجاد فرصت‌های شغلی جدید، بهبود دسترسی به خدمات بهداشتی و افزایش مشارکت زنان در تصمیم‌گیری‌های اجتماعی تقویت شود. در نتیجه، زنان می‌توانند نه تنها به‌عنوان قربانیان بحران‌ها، بلکه به‌عنوان نیروهای فعال در بازسازی و توسعه جامعه شناخته شوند.

زنان است. این تحقیق با بهره‌گیری از تجربیات گذشته و تحلیل چالش‌ها و فرصت‌های موجود، راهکارهایی عملی برای ارتقای سطح مشارکت زنان و دستیابی به توسعه پایدار ارائه می‌دهد.

مبانی نظری و پیشینه

ویژگی‌های خاص شهرستان سرپل ذهاب

پیش از زلزله در سرپل ذهاب، این شهرستان با مشکلات متعددی در زمینه‌های اجتماعی مواجه بود که از جمله مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به بیکاری، فقر و کمبود خدمات بهداشتی و آموزشی اشاره کرد. این شرایط نابرابری‌های جنسیتی را تشدید کرده و به‌ویژه بر زنان و خانواده‌ها تأثیر منفی داشته است. مطالعات نشان می‌دهند در مناطق با چنین مشکلاتی، زنان به دلیل کمبود منابع و عدم حمایت‌های اجتماعی، بیش از دیگران در معرض خطرات متعدد اجتماعی از جمله خشونت خانگی و ضعف در سلامت روانی قرار دارند. این عوامل چالش‌های جدیدی را در زمینه بازسازی و توانمندسازی پس از زلزله ایجاد کرده‌اند، زیرا بسیاری از افراد هنوز به دلیل کمبود زیرساخت‌ها و منابع اجتماعی و اقتصادی مناسب، قادر به بازگشت به زندگی عادی نیستند (عالمی و همکاران، ۱۳۹۹). پس از زلزله سرپل ذهاب، اقتصاد محلی به شدت آسیب دید و بسیاری از کسب‌وکارها و فرصت‌های شغلی از بین رفتند. این بحران اقتصادی نه تنها به افزایش بیکاری منجر شد، بلکه به کاهش توانایی زنان در تأمین نیازهای معیشتی خانواده‌ها نیز انجامید. زنان که در بسیاری از موارد نقش اقتصادی مهمی در خانواده‌ها ایفا می‌کنند، با مشکلات بیشتری روبه‌رو شدند که باعث افزایش فقر و ناپایداری مالی در میان آن‌ها گردید. در شرایط بحران، مطالعات نشان می‌دهند که به دلیل دسترسی محدودتر زنان به منابع و حمایت‌های اجتماعی، آسیب‌پذیری اقتصادی آن‌ها به طرز چشمگیری افزایش می‌یابد و توانایی آن‌ها برای مشارکت اقتصادی و اجتماعی کاهش می‌یابد (سلیمی و همکاران، ۱۳۹۹).

زنان شهرستان سرپل ذهاب نه تنها در بازسازی فیزیکی و اقتصادی نقش مهمی ایفا کردند، بلکه به عنوان نهادهای اجتماعی نیز در فرآیندهای احیا و همکاری‌های محلی تأثیرگذار بودند. پژوهش‌ها نشان می‌دهند زنان با فعال کردن شبکه‌های اجتماعی و ایجاد حس همکاری، به تقویت انسجام اجتماعی و فرهنگی در جامعه کمک کردند. این نقش آنان در بازسازی، نه تنها به بهبود وضعیت معیشتی، بلکه به تقویت فرهنگ محلی و ارتقای وضعیت اجتماعی جامعه نیز منجر شد (خدجه نوری و همکاران، ۲۰۱۹). این امر نشان می‌دهد پیش از زلزله، شهرستان سرپل ذهاب با مشکلات اقتصادی، اجتماعی و نابرابری‌های جنسیتی مواجه بود که زنان را در معرض آسیب‌های بیشتری قرار می‌داد. پس از زلزله، بحران اقتصادی و کمبود زیرساخت‌ها وضعیت معیشتی و مشارکت اقتصادی زنان را دشوارتر کرد. با این حال، زنان نقش

روانی و اجتماعی وسیعی را در پی داشت. در چنین بحران‌هایی، زنان به عنوان گروه‌های آسیب‌پذیر اجتماعی با مشکلات ویژه‌ای مواجه می‌شوند. این مشکلات شامل افزایش مسئولیت‌های خانوادگی، کاهش فرصت‌های شغلی، و محدودیت در دسترسی به خدمات اجتماعی و بهداشتی است.

به علاوه، بحران‌ها معمولاً به صورت نابرابر بر گروه‌های اجتماعی تأثیر می‌گذارند و زنان به‌ویژه در چنین شرایطی با موانع مضاعف روبه‌رو می‌شوند. نقش زنان در فرآیند بازسازی و بهبود پس از بحران‌های طبیعی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا آنان به عنوان مراقبان اصلی خانواده، مسئولیت تأمین نیازهای اولیه خانواده را بر عهده دارند؛ اما در شرایط بحران، این مسئولیت‌ها به‌طور چشمگیری پیچیده‌تر می‌شود، چراکه دسترسی به منابع و امکانات ضروری محدود می‌شود. همچنین، زنان در بسیاری از جوامع به دلیل ساختارهای اجتماعی از فرصت‌های برابر با مردان برای دسترسی به منابع و امکانات برخوردار نیستند. شناسایی و تحلیل این موانع از اهمیت بالایی برخوردار است، زیرا امکان برنامه‌ریزی مؤثری برای مقابله با این چالش‌ها را فراهم می‌آورد.

در این راستا، این مقاله تلاش می‌کند مؤلفه‌های توسعه پایدار و عوامل مؤثر بر توانمندسازی زنان در شهرستان سرپل ذهاب پس از زلزله را بررسی کند. پرسش اصلی این پژوهش این است که «چه عواملی بر توانمندسازی و ارزش‌آفرینی زنان در این منطقه تأثیرگذار هستند و چگونه می‌توان با توجه به شاخص‌های توسعه پایدار به بهبود وضعیت زنان کمک کرد؟» از سوی دیگر، این تحقیق به تحلیل موانع توانمندسازی زنان، از جمله فقر فرهنگی و اقتصادی، تبعیض جنسیتی، نابرابری در دسترسی به فرصت‌ها و کمبود امکانات آموزشی و بهداشتی می‌پردازد. این مسائل علاوه بر ایجاد فشار بیشتر بر زنان، مانعی برای بازگشت آنان به زندگی عادی و مشارکت اجتماعی بیشتر در جامعه بحران‌زده به وجود می‌آورد.

بنابراین، پژوهش حاضر به‌طور ویژه در پی تحلیل عوامل مؤثر بر توانمندسازی و ارزش‌آفرینی زنان در مناطق بحران‌زده با رویکرد توسعه پایدار است. نوآوری این تحقیق در تمرکز بر این خلأ علمی و بررسی هم‌زمان مؤلفه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و روانی مؤثر بر تاب‌آوری و مشارکت اجتماعی زنان در پس‌اززلزله است. ضرورت این پژوهش در دو بعد قابل تبیین است: نخست، از منظر علمی، این مطالعه به پر کردن شکاف دانشی موجود در ادبیات توسعه پس‌ازبحران در بستر بومی ایران کمک می‌کند؛ دوم، از منظر کاربردی، یافته‌های این تحقیق می‌تواند مبنای سیاست‌گذاری‌های محلی برای طراحی برنامه‌های توانمندسازی هدفمند، ارتقای تاب‌آوری زنان و تسهیل فرآیند توسعه پایدار در مناطق بحران‌زده باشد. هدف این پژوهش ارائه راهکارهای اجرایی برای توانمندسازی زنان آسیب‌دیده و کمک به سیاست‌گذاران محلی در طراحی برنامه‌های مؤثر و کاربردی جهت بهبود شرایط

وابستگی به منابع غیر مولد را در نظر گرفت. همچنین، ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار و تقویت صنایع محلی به‌عنوان ابزارهای کلیدی در این زمینه شناخته می‌شوند (ساکس، ۲۰۱۵؛ بانک جهانی، ۲۰۲۰). بُعد اجتماعی توسعه پایدار شامل تأمین عدالت اجتماعی، برابری و توانمندسازی اجتماعی برای همه افراد است. این بُعد بهبود دسترسی به خدمات بهداشتی، آموزشی و اجتماعی را به‌ویژه برای گروه‌های آسیب‌پذیر در اولویت قرار می‌دهد و از این طریق به افزایش مشارکت جامعه در فرآیندهای تصمیم‌گیری و حفظ حقوق بشر کمک می‌کند.

آمارتیا سن تأکید می‌کند توسعه پایدار زمانی محقق می‌شود که همه افراد جامعه، به‌ویژه افراد محروم، از آزادی‌ها و فرصت‌های برابر بهره‌مند شوند (سن، ۱۹۹۹). در بُعد محیطی-ساختاری توسعه پایدار شامل عوامل بیرونی و ساختارهای اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی است که نقش مهمی در تحقق توسعه پایدار دارند. عواملی همچون سیاست‌گذاری‌های دولتی، زیرساخت‌های اقتصادی و اجتماعی، نظام‌های مدیریتی و شرایط محیطی طبیعی، همگی در این زمینه اهمیت دارند. برای نمونه، زیرساخت‌های کارآمد مانند سیستم‌های حمل‌ونقل عمومی و خدمات بهداشتی قوی می‌توانند فرآیند توسعه پایدار را تسهیل کرده و به بهبود کیفیت زندگی و حفاظت از منابع طبیعی کمک کنند (میدوز و همکاران، ۲۰۰۴) و درنهایت در عوامل فردی شامل ویژگی‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای فردی هستند که در زمینه توسعه پایدار نقش مهمی ایفا می‌کنند.

آگاهی افراد از مسائل زیست‌محیطی، باور به اهمیت مصرف پایدار و تمایل به مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و محیطی از جمله این عوامل اند. به‌عنوان مثال، افرادی که نگرش مثبتی نسبت به محیط‌زیست دارند، احتمال بیشتری دارند که در فعالیت‌هایی مانند بازیافت و حمایت از سیاست‌های دوستدار محیط‌زیست شرکت کنند (آزن، ۱۹۹۱).

توانمندسازی و ارزش آفرینی زنان

براساس تحقیقات فوردهام، زنان در شرایط بحرانی مانند بلایای طبیعی و جنگ‌ها نقش مهمی در بازسازی و احیای جوامع آسیب‌دیده ایفا می‌کنند. آن‌ها می‌توانند در بازسازی زیرساخت‌ها، ارائه خدمات اجتماعی و حمایت از خانواده‌ها مشارکت فعال داشته باشند. در فرآیند بازسازی پس از بحران، زنان اغلب به‌عنوان رهبران و هماهنگ‌کنندگان محلی عمل می‌کنند که این امر به تقویت انسجام اجتماعی و بازسازی جوامع کمک می‌کند. چنین نقشی به زنان این فرصت را می‌دهد که از توانمندی‌های خود بهره ببرند و به‌عنوان نیروهای کلیدی در جامعه ظاهر شوند (فوردهام، ۲۰۱۲).

در شرایط بحرانی مانند زلزله، توانمندسازی زنان با مجموعه‌ای از چالش‌ها و فرصت‌های جدید همراه است. بلایای طبیعی معمولاً

مهمی در بازسازی فیزیکی و احیای اجتماعی می‌توانند ایفا کنند و از طریق شبکه‌های اجتماعی به تقویت انسجام و فرهنگ محلی کمک نمایند.

تعریف توسعه پایدار

توسعه پایدار به‌عنوان فرآیندی تعریف می‌شود که به‌منظور برآورده کردن نیازهای کنونی بدون به خطر انداختن توانایی نسل‌های آینده برای تأمین نیازهای خود، به کار می‌رود. این مفهوم از گزارش کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه (برونتلند، ۱۹۸۵) ناشی می‌شود و به تعادل میان ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی تأکید دارد. از آن زمان، توسعه پایدار به‌عنوان یک چارچوب عملیاتی برای سیاست‌گذاران، فعالان اجتماعی و محققان در جهت ایجاد یک آینده پایدارتر و عادلانه‌تر در نظر گرفته شده است (ساکس، ۲۰۱۵؛ سازمان ملل متحد، ۲۰۲۱). در شرایط بحران، به‌ویژه در مناطق آسیب‌دیده از بلایای طبیعی، توسعه پایدار با چالش‌ها و فرصت‌های جدیدی مواجه می‌شود. بلایای طبیعی می‌توانند زیرساخت‌ها و جوامع را تخریب کنند و به افزایش فقر و نابرابری منجر شوند.

در این مواقع، توجه به تأثیرات جنسیتی بحران‌ها و ضرورت پاسخگویی به نیازهای خاص زنان در فرآیندهای بازسازی بسیار حیاتی است (بانک جهانی، ۲۰۲۰؛ دفتر سازمان ملل متحد برای کاهش خطر بلایا، ۲۰۲۱). این بحران‌ها می‌توانند فرصتی برای بازسازی جوامع و تقویت پایداری در بسترهای اجتماعی و اقتصادی باشند. بازسازی پس از بحران می‌تواند با اقداماتی همچون بهبود زیرساخت‌ها، ایجاد مشاغل پایدار و تکیه بر ظرفیت‌های محلی، نه تنها فرآیند بازسازی را تسریع کند، بلکه به تاب‌آوری و بازیابی جامعه نیز کمک کند. این رویکردها به بهبود کیفیت زندگی افراد آسیب‌دیده منجر شده و همچنین به افزایش توانایی جوامع در مقابله با بحران‌های آینده کمک می‌کند (جوردن و همکاران، ۲۰۱۳). جنبه جنسیتی در توسعه پایدار به‌ویژه بر نقش زنان و اهمیت برابری جنسیتی تأکید دارد. برابری جنسیتی و توانمندسازی زنان یکی از عوامل کلیدی در تحقق توسعه پایدار به‌شمار می‌رود. برابری جنسیتی نه تنها موجب دسترسی بیشتر زنان به منابع و فرصت‌های آموزشی و شغلی می‌شود، بلکه تأثیرات قابل توجهی بر کاهش فقر و ارتقای سلامت و رفاه خانواده‌ها دارد. این اقدامات می‌توانند به رشد اقتصادی و تقویت جامعه از طریق افزایش مشارکت اقتصادی زنان کمک کنند (کبیر، ۲۰۰۵).

توسعه پایدار دارای چهار بعد اصلی است: در بعد اقتصادی، این بعد بر رشد اقتصادی پایدار و ایجاد شغل تأکید دارد. برای دستیابی به توسعه پایدار، باید بهینه‌سازی منابع و کاهش

1. United Nations (UN)

2. UNDRR=United Nations Office for Disaster Risk Reduction

اثرات نابرابر و گاه شدیدتری بر زنان می‌گذارند، به‌ویژه به‌دلیل محدودیت در دسترسی به منابع و خدمات ضروری. این شرایط می‌تواند آسیب‌پذیری زنان را افزایش دهد، اما ازسوی دیگر، فرصت‌هایی برای تقویت نقش زنان در مدیریت بحران و بازیابی جوامع پس از بحران نیز فراهم می‌کند (انارسون و همکاران، ۱۹۹۸). بالین‌حال، شرایط بحرانی می‌تواند به‌عنوان یک فرصت برای توانمندسازی زنان نیز عمل کند. به‌طور مثال، در فرآیند بازسازی پس از زلزله، می‌توان زنان را به‌عنوان بازیگران کلیدی در تصمیم‌گیری‌های مربوط به بازسازی و توزیع منابع در نظر گرفت. این امر می‌تواند به افزایش نمایندگی زنان و بهبود موقعیت آن‌ها در جامعه منجر شود (بانک جهانی، ۲۰۲۰؛ دفتر سازمان ملل متحد برای کاهش خطر بلایا، ۲۰۲۱).

این نقش‌ها به زنان این امکان را می‌دهد که از تجربیات و توانمندی‌های خود بهره‌برداری کنند و به‌عنوان بازیگران کلیدی در جامعه به شمار روند. ارزش‌آفرینی به‌عنوان فرایندی تعریف می‌شود که طی آن ارزش افزوده‌ای از طریق فعالیت‌های مختلف، از جمله تولید کالا و خدمات، نوآوری و بهبود فرآیندها ایجاد می‌شود. این مفهوم به‌ویژه در زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی اهمیت دارد و به‌واسطه آن، ظرفیت‌های بالقوه در یک جامعه به بالفعل تبدیل می‌شود (پورتر و کرامر، ۲۰۱۱). ارزش‌آفرینی می‌تواند به‌وسیله‌ی فعالیت‌های فردی و گروهی، نظیر کارآفرینی، نوآوری و مشارکت در توسعه اجتماعی، ایجاد شود.

توانمندسازی زنان به‌عنوان فرایندی تعریف می‌شود که طی آن زنان به منابع، دانش، مهارت‌ها و فرصت‌هایی دسترسی پیدا می‌کنند که به آن‌ها اجازه می‌دهد تا بر زندگی خود کنترل بیشتری داشته باشند و در تصمیم‌گیری‌های مهم مشارکت کنند. این فرایند نه‌تنها به بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی زنان کمک می‌کند، بلکه به افزایش کیفیت زندگی آن‌ها نیز منجر می‌شود. به‌عبارت‌دیگر، توانمندسازی زنان به آن‌ها امکان می‌دهد تا از حقوق و فرصت‌های خود بهره‌برداری کنند و نقش فعالی در جامعه ایفا نمایند (کبیر، ۲۰۰۱؛ مالهوترا و همکاران، ۲۰۰۲).

توانمندسازی زنان همسو با توسعه پایدار دارای چهار بعد اصلی است: بعد اقتصادی

براساس تحقیق دوفلو (۲۰۱۲)، بعد اقتصادی توانمندسازی زنان به ارتقای دسترسی آنان به منابع اقتصادی، مانند شغل، درآمد و مالکیت دارایی‌ها می‌پردازد. بهبود وضعیت اقتصادی زنان از طریق افزایش دسترسی به فرصت‌های شغلی و آموزش‌های مهارتی، می‌تواند استقلال مالی و کیفیت زندگی آنان را ارتقا بخشد. به‌عنوان مثال، برنامه‌های آموزشی و شغلی طراحی شده برای زنان کمک می‌کند مهارت‌های لازم برای ورود به بازار کار را کسب کرده و به خودکفایی اقتصادی دست یابند که این امر تأثیر

بعد اجتماعی

توانمندسازی اجتماعی زنان در شرایط بحران زلزله به افزایش دسترسی آنان به حمایت‌های اجتماعی، شبکه‌های همیاری و فرصت‌های شغلی برای بازسازی زندگی اشاره دارد. حضور فعال زنان در نهادهای محلی و گروه‌های اجتماعی پس از زلزله می‌تواند به ارتقای همبستگی و تقویت شبکه‌های حمایتی در جامعه آسیب‌دیده کمک کند (اداره امور اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد، ۲۰۲۱؛ زنان سازمان ملل، ۲۰۲۰). برای مثال، مشارکت زنان در برنامه‌های اجتماعی و گروه‌های حمایتی پس از زلزله، می‌تواند نقش مؤثری در بهبود رفاه خانوادگی و کاهش نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی در این شرایط دشوار داشته باشد.

بعد محیطی-ساختاری

این بُعد به تقویت زیرساخت‌ها و ایجاد محیط‌های امن و پایدار برای زنان اشاره دارد. بهبود دسترسی به خدمات عمومی مانند آموزش و بهداشت، و توسعه زیرساخت‌های مناسب می‌تواند به توانمندسازی زنان کمک کند. همچنین، مشارکت زنان در پروژه‌های بازسازی و حفاظت محیطی و همکاری با نهادهای غیردولتی می‌تواند به بهبود جایگاه آنان در محیط‌های اجتماعی منجر شود (آگاروال، ۲۰۰۱؛ کورنوال، ۲۰۱۶). به‌عبارتی، ایجاد محیط‌های حمایتی و ایمن برای زنان و تشویق آنان به مشارکت در پروژه‌های محیطی می‌تواند به ارتقای وضعیت محیطی و ساختاری آن‌ها کمک کند.

بعد روانشناختی و فردی

این بعد شامل افزایش اعتمادبه‌نفس، خودباوری و احساس قدرت در زنان است. توانمندسازی روانشناختی به زنان کمک می‌کند تا با چالش‌ها و موانع موجود در زندگی خود مقابله کنند و نقش فعالی در تصمیم‌گیری‌ها ایفا کنند (موسدیل، ۲۰۰۵). به‌عنوان مثال، برنامه‌های مشاوره و حمایتی می‌تواند به زنان کمک کند تا احساس کنند که می‌توانند بر زندگی خود تأثیر بگذارند و در شرایط دشوار نیز به پیشرفت خود ادامه دهند.

زلزله و اثرات آن بر زنان

زلزله‌ها اثرات عمیق و چندوجهی بر زنان دارند که شامل ابعاد اجتماعی، اقتصادی و روانی می‌شود. این تأثیرات می‌تواند شامل موارد زیر باشد:

افزایش اضطراب و استرس

پس از زلزله، زنان ممکن است با افزایش اضطراب و استرس مواجه شوند. این وضعیت به طور عمده ناشی از آسیب‌های روانی و فقدان اعضای خانواده است که می‌تواند تأثیر عمیقی بر سلامت روانی آن‌ها داشته باشد. تحقیقات نشان داده است تجارب تلخ پس از بلایا می‌تواند به بروز افسردگی و اضطراب در زنان منجر شود و به‌ویژه هنگامی که آن‌ها در معرض آسیب‌های عاطفی و اجتماعی قرار دارند، این مشکلات تشدید می‌شود (نوریس و همکاران، ۲۰۰۲؛ شراون، ۲۰۲۰).

تجربه خشونت خانگی

در شرایط بحران، میزان خشونت خانگی معمولاً افزایش می‌یابد. این مسئله به‌ویژه در جوامعی که زیرساخت‌های حمایت اجتماعی و منابع حمایت از قربانیان محدود هستند، بیشتر به چشم می‌خورد. بحران‌ها، از جمله بلایای طبیعی، جنگ‌ها و بحران‌های اقتصادی، می‌توانند به بی‌ثباتی اجتماعی و اقتصادی منجر شوند که این وضعیت می‌تواند تنش‌ها و فشارهای روانی را افزایش دهد. در چنین شرایطی، قربانیان خشونت خانگی ممکن است به دلیل نبود منابع کافی، نظیر خدمات مشاوره، پناهگاه‌ها و دسترسی به اطلاعات، در موقعیتی آسیب‌پذیرتر قرار گیرند (انارسون، ۲۰۰۰).

پیشینه پژوهش

در سال‌های اخیر، مطالعات متعددی به بررسی نقش توانمندسازی زنان در دستیابی به توسعه پایدار پرداخته‌اند. گزارش «بروندلند» (۱۹۸۷) که به نام گزارش «سیمون، ۱۹۸۷» نیز شناخته می‌شود، مفهوم توسعه پایدار را معرفی کرده و بر اهمیت تعامل میان توسعه اقتصادی، اجتماعی و حفاظت از محیط زیست تأکید می‌کند. این گزارش بر ضرورت توجه به نیازهای نسل‌های آینده و تعادل میان استفاده از منابع طبیعی و رشد اقتصادی برای جلوگیری از تخریب محیط زیست تمرکز دارد و به‌عنوان یک مبنای اصلی در سیاست‌گذاری‌های جهانی توسعه پایدار شناخته می‌شود.

گزارش دیگری که کلارک و وو (۲۰۱۶) ارائه کردند، به معرفی ۱۷ هدف توسعه پایدار (SDGs) پرداخته و بر اهمیت مشارکت جهانی برای پایان دادن به فقر، حفاظت از محیط زیست و تضمین رفاه عمومی تأکید می‌کند. این اهداف با تأکید ویژه بر برابری جنسیتی، آموزش و بهداشت به‌عنوان نقشه راهی برای دستیابی به توسعه پایدار برای کشورها مطرح شده‌اند. در مقالات پژوهشی دیگر، به‌ویژه السون (۱۹۹۹)، به تحلیل نابرابری‌های جنسیتی در بازار کار و تأثیر آن بر برابری و توانمندسازی زنان پرداخته شده است. او معتقد است که نابرابری‌های موجود در بازار کار نه تنها به زنان آسیب می‌زند بلکه بهره‌وری اقتصادی را نیز کاهش می‌دهد. به اعتقاد او، تغییر سیاست‌های بازار کار می‌تواند نقش مؤثری در

از دست دادن سرپرست خانوار

از دست دادن سرپرست خانوار در زمان زلزله می‌تواند به‌ویژه بر زنان تأثیر بگذارد و وضعیت اقتصادی خانواده را به خطر بیندازد. این فقدان نه تنها بر منابع مالی تأثیر می‌گذارد بلکه بار روانی و اجتماعی سنگینی نیز بر دوش زنان می‌گذارد، که می‌تواند به افزایش آسیب‌پذیری آن‌ها در مواجهه با چالش‌های بعد از بلایا منجر شود (نیومایر و همکاران، ۲۰۰۷).

آسیب‌های جسمی و روانی

زنان ممکن است در نتیجه زلزله آسیب‌های جسمی ببینند که به مشکلات حرکتی و بهداشتی منجر می‌شود. همچنین، اضطراب، افسردگی و اختلالات استرسی از جمله مشکلات روانی هستند که پس از بلایای طبیعی شایع می‌شوند (نوریس و همکاران، ۲۰۰۲).

افزایش بار کاری

در شرایط بحران، زنان معمولاً مسئولیت‌های بیشتری بر عهده می‌گیرند. آن‌ها باید علاوه بر مدیریت خانه، به مراقبت از کودکان و دیگر اعضای خانواده بپردازند و این امر می‌تواند فشار روانی و جسمی زیادی به آن‌ها وارد کند (آلم و همکاران، ۲۰۱۸).

محدودیت در دسترسی به منابع

زنان در شرایط بحرانی معمولاً با موانع بیشتری برای دسترسی به منابع، مانند مواد غذایی، آب و خدمات بهداشتی مواجه می‌شوند. این محدودیت‌ها می‌تواند به افزایش آسیب‌پذیری آن‌ها منجر شود (زنان سازمان ملل، ۲۰۲۰).

افزایش نابرابری‌های اجتماعی

بلایا می‌توانند نابرابری‌های موجود را تشدید کنند و دسترسی زنان به منابع و خدمات اجتماعی را محدود نمایند (انارسون، ۲۰۰۰).

کاهش درآمد و منابع مالی

زلزله‌ها می‌توانند به آسیب به مشاغل و منابع درآمدی زنان منجر شوند، به‌ویژه در جوامع وابسته به کشاورزی یا کسب و کارهای محلی (نیومایر و همکاران، ۲۰۰۷).

محدودیت در دسترسی به منابع

بلایا می‌توانند دسترسی زنان به اعتبار، زمین و سایر دارایی‌ها را محدود کنند که این محدودیت‌ها توانایی آن‌ها را در بازسازی و تأمین نیازهای معیشتی تضعیف می‌کند و در نتیجه، روند بازگشت آن‌ها به زندگی عادی را کندتر می‌سازد (انارسون، ۲۰۰۰).

بهبود وضعیت زنان و ایجاد فرصت‌های برابر داشته باشد.

در پژوهش‌های مرتبط با بلایای طبیعی، **انارسون (۲۰۰۰)** نقش زنان در شرایط بحران را تحلیل کرده و به تأثیر نابرابری‌های جنسیتی در زمان بحران‌ها پرداخته است. این مقاله با ارائه شواهدی از تجربیات زنان در شرایط بحرانی، بر ضرورت مشارکت آنان در فرآیندهای تصمیم‌گیری و بازسازی تأکید می‌کند. مشابه این مقاله، **نیومایر و همکاران، ۲۰۰۷**، تأثیر بلایای طبیعی بر شکاف جنسیتی در امید به زندگی را بررسی می‌کنند و نشان می‌دهند که زنان، به‌ویژه در جوامع با ساختارهای نابرابر، بیشتر تحت تأثیر این وقایع قرار می‌گیرند.

مطالعات داخلی نظیر تحقیق **نوری ثانی‌آبادی و همکاران (۱۴۰۲)** نشان داده‌اند که توانمندسازی ذهنی-روانی زنان تأثیر مثبتی بر معیشت پایدار و بهبود وضعیت اقتصادی-اجتماعی آن‌ها دارد. **نیاقی (۱۳۹۸)** نیز به اهمیت آگاهی و ظرفیت‌های اجتماعی زنان برای مقابله با نابرابری‌های جنسیتی و افزایش مشارکت در جامعه اشاره کرده است. این یافته‌ها همخوانی بالایی با پژوهش‌های جهانی مانند مطالعه **ل‌نادوا و کینیو، ۲۰۱۹** دارند که بر تأثیر توانمندسازی زنان در کاهش فقر و بهبود شرایط زندگی آنان تأکید دارند. مطالعات دیگری، مانند گزارش **موسسه مک‌کینزی (۲۰۲۰)** و **بانک جهانی (۲۰۲۲)**، نشان می‌دهند حمایت از مشارکت زنان در بازار کار می‌تواند رشد اقتصادی و کاهش فقر را به همراه داشته باشد. همچنین، **عادلخانی و همکاران (۲۰۱۴)** بیان می‌کنند توانمندسازی زنان در سطوح مختلف اقتصادی، اجتماعی و روانی، نه تنها می‌تواند بر مشارکت آنان در بازسازی و احیای جوامع پس از بحران‌ها تأثیر مثبت بگذارد، بلکه نقش مهمی در دستیابی به توسعه پایدار ایفا می‌کند. پژوهش‌ها نشان داده‌اند افزایش دسترسی زنان به فرصت‌های شغلی و اقتصادی، به خودکفایی و تاب‌آوری جوامع در مواجهه با بحران‌ها کمک شایانی می‌کند.

در سال‌های اخیر، مطالعات مختلفی در داخل به بررسی رفتارهای مردم در برابر بلایای طبیعی، به‌ویژه زلزله، پرداخته‌اند. مقاله **ساربان و کیل حیدری (۱۳۹۳)** در خصوص زلزله ورزقان نشان داده است تأثیرات زلزله بر مناطق روستایی ابعاد اجتماعی، اقتصادی، روان‌شناختی و کالبدی را شامل می‌شود. پژوهش‌های مرتبط با زلزله بیم‌نیز بر مدیریت بحران و تعاملات اجتماعی در این بحران‌ها تأکید دارند و نقش شبکه‌های اجتماعی در پاسخگویی به بحران‌ها را بررسی می‌کنند. همچنین، تحقیقات **حمشید عینالی و همکاران (۱۳۹۳)** نشان می‌دهند سرمایه اجتماعی در کاهش آسیب‌پذیری در برابر زلزله و تقویت تاب‌آوری جوامع نقش مهمی دارد. مطالعات تاب‌آوری شهری در شهرهایی مانند زنجان (۱۳۹۵) و تبریز (۱۳۹۲) نیز بر لزوم توجه به ابعاد کالبدی، اجتماعی و مدیریتی تاب‌آوری در برابر زلزله تأکید کرده‌اند. پژوهش‌های اخیر مانند تحقیق **سارا نیک‌مردمنین (۱۳۹۳)** نیز نشان داده‌اند

آموزش و مشارکت اجتماعی تأثیرات مثبتی بر تاب‌آوری شهرها در برابر بلایای طبیعی دارند. پژوهش‌های متعددی در ایران در زمینه توانمندسازی زنان و تأثیر آن بر تاب‌آوری جوامع بحران‌زده انجام شده است. **نوری ثانی‌آبادی و همکاران (۱۴۰۲)** نشان دادند توانمندسازی روانی و اجتماعی زنان در مناطق زلزله‌زده به بهبود وضعیت معیشتی و افزایش تاب‌آوری جوامع کمک می‌کند.

روش

این پژوهش با هدف بررسی تاب‌آوری زنان روستانشین شهرستان سرپل ذهاب پس از زلزله، از رویکرد کیفی بهره می‌برد. انتخاب این رویکرد به دلیل پیچیدگی و ابهام در مسائل تاب‌آوری زنان و تنوع شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی این جامعه ضروری به نظر می‌رسد. در این پژوهش، سعی بر این بوده است تا با درک عمیق‌تری از چالش‌ها، مسائل و ظرفیت‌های زنان روستایی، آستانه تحمل و تاب‌آوری آن‌ها در شرایط بحرانی پس از زلزله شناسایی شود.

داده‌ها از طریق ۲۷ مصاحبه عمیق با دو گروه اصلی جمع‌آوری شد. جامعه آماری این پژوهش شامل دو گروه اصلی است: نخست، خبرگان و مسئولین مرتبط با حوزه زنان و بحران از جمله فرماندار، شهردار، نمایندگان سازمان‌های مردم‌نهاد، جامعه‌شناسان و روان‌شناسان؛ و دوم، آگاهان محلی که شامل زنان روستایی درگیر با بحران زلزله و دوره پس‌زلزله می‌باشند. گروه اول شامل ۱۳ مصاحبه با خبرگان و مسئولین که به ترتیب شامل ۵ نفر از مسئولین اجرایی، ۵ نفر از متخصصین علمی مانند جامعه‌شناسان و روان‌شناسان و ۳ نفر از اعضای سازمان‌های مردم‌نهاد بود؛ گروه دوم شامل ۱۴ مصاحبه با مطلعین محلی در سه منطقه مختلف روستایی شامل روستای داربادام (۵ نفر)، روستای قلعه بهادری (۴ نفر) و روستای بزمیرآباد (۵ نفر) بود. این مصاحبه‌ها به صورت حضوری و در محل زندگی مشارکت‌کنندگان انجام شد تا پژوهشگر بتواند به‌طور مستقیم با تجربیات و دیدگاه‌های آنان در مورد تاب‌آوری و شرایط پس از زلزله آشنا شود. هدف از این مصاحبه‌ها درک بهتر مؤلفه‌های تاب‌آوری و چگونگی مقابله زنان روستایی با بحران‌های پس از زلزله بوده است.

برای تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها، از تکنیک تحلیل مضمون استفاده شد که در پنج مرحله مختلف صورت گرفت. در مرحله اول، تمامی مصاحبه‌ها به‌طور کامل رونویسی، یادداشت‌برداری و علامت‌گذاری معنایی شدند. محقق با مطالعه دقیق داده‌ها آشنایی کامل با اطلاعات به‌دست‌آمده پیدا کرد و کدهای اولیه براساس مفاهیم کلیدی استخراج گردید. در مرحله دوم، کدها در قالب مضمون‌های بالقوه دسته‌بندی شدند و تمامی خلاصه‌های داده‌ها براساس مضمون‌های مشخص سازماندهی و مرتب‌سازی شدند. در مرحله سوم، مضمون‌ها مورد بازبینی و بالایش قرار گرفتند.

جدول ۱. مضامین اصلی و فرعی تاب‌آوری فردی زنان در بحران زلزله استخراج‌شده از مصاحبه‌ها

مضمون فرعی	واحد معنایی (کدگذاری اولیه)	نمونه گزاره‌ها
میزان سطح سواد و دانش عمومی	نقش دانش عمومی و سواد در بهبود معیشت آگاهی از حقوق فردی و اجتماعی تأثیر دانش عمومی بر مشارکت اجتماعی یادگیری مستمر و افزایش انعطاف‌پذیری تأثیر آموزش‌های حرفه‌ای بر خوداتکایی نقش دانش عمومی در مشارکت خانوادگی تأثیر سواد بالا در مدیریت بحران دسترسی به منابع اطلاعاتی	کد ۱۲: سطح سواد و دانش عمومی زنان نقش تعیین‌کننده‌ای در بهبود شرایط اقتصادی خانواده و مقابله با چالش‌ها دارد. کد ۱۵: زنان با تحصیلات عالی اغلب تصمیمات بهتری در مواجهه با بحران‌ها و مدیریت منابع می‌گیرند. کد ۳: آگاهی از حقوق و قوانین به زنان کمک می‌کند که در جامعه فعال‌تر و مسئولانه‌تر عمل کنند. کد ۷: سواد و دانش عمومی زنان به آن‌ها کمک می‌کند تا در برنامه‌های توسعه پایدار محلی مشارکت کنند. کد ۱۱: زنانی که به‌طور مستمر به‌روزرسانی اطلاعات می‌کنند، انعطاف‌پذیری بیشتری در برابر تغییرات محیطی دارند. کد ۶: آموزش‌های حرفه‌ای موجب افزایش اعتمادبه‌نفس زنان در عرصه کسب‌وکار می‌شود.
استقلال زنان	خودکفایی اقتصادی و مدیریت بحران آموزش مهارت‌های زندگی و استقلال عملی نقش تحصیلات در تقویت استقلال شخصی اعتمادبه‌نفس در تصمیم‌گیری‌های مستقل استقلال فکری و تصمیم‌گیری در بحران نقش مالکیت دارایی در افزایش استقلال	کد ۱۱: زنانی که شغل مستقل دارند، در تصمیم‌گیری‌های مالی و خانوادگی نقش بیشتری ایفا می‌کنند و نیازی به وابستگی به دیگران ندارند. کد ۱۴: زنان تحصیل‌کرده در مواجهه با مشکلات خانوادگی تصمیم‌گیری بهتری داشته و کمتر به دیگران متکی هستند. کد ۸: اعتمادبه‌نفس زنان در تصمیم‌گیری‌های اجتماعی و خانوادگی، موجب استقلال بیشتر آن‌ها شده و نقش آن‌ها را تقویت می‌کند. کد ۲۷: داشتن شغل و درآمد مستقل به زنان این امکان را می‌دهد تا نیازهای مالی خود را بدون وابستگی به دیگران تأمین کنند. کد ۱۹: زنانی که از نظر فکری مستقل هستند، در شرایط بحرانی تصمیمات هوشمندانه‌تری می‌گیرند و وابستگی کمتری دارند. کد ۱۳: زنان با نگرش مثبت در مواجهه با مشکلات، همواره به راه‌حل‌ها تمرکز کرده و انرژی خود را بر یافتن فرصت‌های جدید متمرکز می‌کنند. کد ۱۵: زنان با نگرش مثبت، حتی در شرایط سخت، احساس رضایت و امیدواری خود را حفظ کرده و به آینده امیدوار هستند. کد ۲۱: زنان دارای روحیه مثبت معمولاً از حمایت بیشتری در جامعه برخوردارند، زیرا دیدگاه مثبت آن‌ها بر روی اطرافیان اثرگذار است. کد ۲۵: روحیه مثبت زنان به آن‌ها کمک می‌کند تا در موقعیت‌های استرس‌زاه آرامش خود را حفظ کنند و تصمیمات بهتری بگیرند. کد ۴: زنانی که نگرش مثبت دارند، به سلامتی و کیفیت زندگی خود اهمیت بیشتری می‌دهند و همواره به دنبال بهبود خود هستند.
روحیه مثبت در زنان	تمرکز بر راه‌حل‌ها و فرصت‌ها امیدواری در شرایط سخت ایمان به توانایی‌ها و امید به پیشرفت اثرگذاری بر اطرافیان و حمایت اجتماعی توجه به سلامت و بهبود کیفیت زندگی تمایل به یادگیری و رشد شخصی	کد ۱: زنان در بحران زلزله، با وجود فشارهای ناشی از شرایط بحرانی، به‌سرعت وارد عمل شده و تصمیماتی برای حفظ سلامت و امنیت خانواده می‌گیرند. کد ۲: زنان بسیاری در بحران زلزله، به‌جای انتظار برای کمک خارجی، به دنبال استفاده از منابع محلی و ابتکارات خود برای مدیریت وضعیت هستند. کد ۴: برخی از زنان با دسترسی کمتر به منابع حمایتی، برای تأمین نیازهای اولیه، مجبور به پذیرش ریسک‌های مالی و اقتصادی می‌شوند. کد ۷: زنان با داشتن استقلال مالی بیشتر و مدیریت بهتر منابع، توانایی بیشتری در پذیرش ریسک‌های مرتبط با تصمیمات بحران نشان می‌دهند.
ریسک‌پذیری زنان در بحران زلزله	استفاده از منابع محلی و ابتکار عمل حمایت از دیگران نگرش مثبت و اراده قوی در بحران تشکیل گروه‌های محلی و افزایش همبستگی اجتماعی استقلال مالی و مدیریت منابع در شرایط بحران	کد ۱: بسیاری از زنان در زلزله، به‌رغم مشکلات شخصی، به دنبال امدادسانی به همسایگان و اعضای محله خود بودند و مسئولیت کمک‌رسانی به دیگران را پذیرفتند. کد ۳: در بحران زلزله، زنان با توزیع مواد غذایی و لباس‌های خود میان افرادی که نیازمند بودند، مسئولیت اجتماعی خود را ایفا کردند. کد ۶: زنان در شرایط بحرانی، ضمن مراقبت از اعضای خانواده، مسئولیت حمایت روانی و روحیه‌دهی به دیگران را بر عهده گرفتند.
مسئولیت‌پذیری اجتماعی زنان در بحران	امدادسانی و کمک به همسایگان در بحران تشکیل گروه‌های حمایتی در بحران توزیع منابع و کمک به نیازمندان مدیریت پناهگاه‌ها و امور بهداشتی در بحران مشارکت در تصمیم‌گیری‌های جمعی حمایت روانی و روحیه‌دهی به دیگران ایجاد فضای مشارکتی و ایجاد امید در جامعه	

مضمون اصلی: تاب‌آوری فردی زنان در بحران زلزله		
مضمون فرعی	واحد معنایی (کدگذاری اولیه)	نمونه گزاره‌ها
خودتکایی و اعتمادبنفس زنان در مواجهه با بحران	اعتمادبنفس در مواجهه با مشکلات اعتماد به تجارب و توانایی‌های فردی استقلال در مدیریت بحران ایفای نقش‌های جدید به‌واسطه خودباوری مشارکت در تصمیم‌گیری به دلیل خودتکایی دلگرمی و انگیزه‌دهی به دیگران	کد ۲: زنان، به دلیل باور به توانایی‌های خود و اتکا به تجارب قبلی، موفق به مدیریت نیازهای ضروری خانواده در شرایط بحرانی شدند. کد ۳: در بحران، بسیاری از زنان با اتکا به توانمندی‌های خود، بدون نیاز به کمک فوری خارجی، نیازهای اولیه را مدیریت کردند. کد ۴: زنانی که اعتماد به خود داشتند، نقش‌های جدیدی در کمک‌رسانی به جامعه محلی در بحران زلزله بر عهده گرفتند. کد ۵: زنان با حضور مؤثر در تصمیم‌گیری‌های محلی و نشان دادن توانایی‌های خود، دیگران را به آرامش و اطمینان در مدیریت بحران تشویق کردند. کد ۶: اعتمادبنفس زنان در شرایط بحرانی، نه تنها به خود، بلکه به دیگران نیز انگیزه و دلگرمی در مواجهه با مشکلات داد.
عزت‌نفس زنان در بحران زلزله	اعتماد به خود و توانایی‌های فردی پذیرش نقش‌های جدید در بحران اعتماد به ارزش‌های شخصی شجاعت و انگیزه‌دهی به دیگران ایجاد دلگرمی و حمایت اجتماعی مقاومت در برابر ناامیدی	کد ۲: زنانی که از عزت‌نفس بالایی برخوردار بودند، از پذیرش نقش‌های مدیریتی در شرایط بحرانی ابایی نداشتند و مسئولیت‌های بیشتری برعهده گرفتند. کد ۳: اعتماد به ارزش‌های خود و عزت‌نفس بالا به زنان کمک کرد تا بدون احساس ضعف، در برنامه‌های بازسازی جامعه خود فعالانه مشارکت کنند. کد ۴: زنان با عزت‌نفس بالا در برابر چالش‌های بحران با شجاعت عمل کرده و به دیگران انگیزه و امید برای ادامه مسیر دادند. کد ۵: در بحران زلزله، عزت‌نفس زنان نه تنها به آن‌ها کمک کرد تا به‌سرعت با شرایط جدید سازگار شوند، بلکه باعث دلگرمی و حمایت از دیگران نیز شد.
میزان خودباوری و اعتمادبنفس زنان در بحران	خودباوری در پذیرش مسئولیت‌ها جرئت و اعتماد به نفس در بحران اطمینان و آرامش‌بخشی به دیگران تقویت همبستگی از طریق خودباوری مدیریت امور و خانواده دلگرمی دادن به جامعه	کد ۱: زنانی که خودباوری بالایی داشتند، به سرعت مسئولیت‌های جدید را پذیرفته و در روند کمک به دیگران پیشگام شدند. کد ۲: اعتمادبنفس به زنان این امکان را داد که با وجود خطرات، در بازسازی و امدادسانی با جرئت عمل کنند و به کمک دیگران بیایند. کد ۴: خودباوری در زنان در شرایط بحرانی به آن‌ها قدرت می‌داد تا بدون ترس در کنار سایرین کار کنند و همبستگی اجتماعی را تقویت کنند. کد ۵: زنان دارای اعتمادبنفس در مواجهه با زلزله، در مدیریت امور خانواده و خود، عملکرد موفق‌تری از خود نشان دادند و در حمایت از عزیزان خود قوی‌تر ظاهر شدند.

درصد محاسبه شود. دوم، برای بررسی پایایی درون‌موضوعی، پایایی بین کدگذاران نیز محاسبه شد که برابر ۶۹/۴ درصد بود. این میزان پایایی نشان‌دهنده قابلیت اعتماد بالایی کدگذاری‌ها و تحلیل‌های انجام‌شده است و تأکید می‌کند فرآیند کدگذاری و تحلیل داده‌ها با دقت و اعتبار کافی انجام شده است.

یافته‌ها

در دنیای امروز، ارزش‌آفرینی و توانمندسازی زنان، به‌ویژه در شرایط بحرانی، یکی از مسائل حیاتی و مورد توجه محققان و سیاست‌گذاران است. مقاله حاضر با هدف تحلیل مؤلفه‌های توسعه پایدار، توانمندسازی و ارزش‌آفرینی زنان در شرایط بحران زلزله، به‌ویژه در شهرستان سرپل ذهاب، به بررسی تأثیر عوامل مختلف بر تاب‌آوری زنان می‌پردازد. نتایج تحلیل مضمون مصاحبه‌ها به شناسایی چهار مضمون اصلی منجر شد که هر یک به جنبه‌های خاصی از این موضوع پرداخته است.

نخستین مضمون، «تاب‌آوری فردی زنان»، بر تأثیرات فردی نظیر سطح سواد، خودباوری و روحیه مثبت زنان متمرکز است.

از میان ۱۴۴ کد اولیه استخراج‌شده، ۲۷ مضمون فرعی و ۴ مضمون اصلی نهایی شناسایی شدند. این مضمون‌ها به شرح زیر بودند: تاب‌آوری فردی زنان (با ۵۰ واحد معنایی و ۸ مضمون فرعی)، تأثیرات اجتماعی-فرهنگی بر توانمندسازی زنان (با ۳۴ واحد معنایی و ۷ مضمون فرعی)، بسترهای اقتصادی و نقش آن‌ها در ارزش‌آفرینی زنان (با ۳۰ واحد معنایی و ۶ مضمون فرعی) و حمایت‌های نهادی-ساختاری و تأثیرات آن بر توانمندسازی زنان (با ۳۰ واحد معنایی و ۶ مضمون فرعی).

در مرحله چهارم، مضمون‌های نهایی به‌طور دقیق تعریف و نام‌گذاری شدند و در مرحله پنجم، گزارشی جامع و تحلیلی از داده‌ها تهیه شد که شامل تبیین اهداف پژوهش و نتایج تحلیل‌ها بود.

در این گزارش، تمامی یافته‌ها به‌طور کامل و منسجم تحلیل شده و در قالب یک روایت کلی به ارائه نتایج پرداخته شد. برای سنجش پایایی و اعتبار کدگذاری‌های انجام‌شده، از دو روش استفاده شد. اول، پایایی بازآزمایی که با استفاده از ۴ مصاحبه انجام گرفت که هر کدام ۲ بار و در فاصله زمانی ۱۵ روزه توسط دو پژوهشگر مختلف کدگذاری شدند. این روش باعث شد پایایی بازآزمایی معادل ۷۱/۳

جدول ۲. مضامین اصلی و فرعی تأثیرات اجتماعی-فرهنگی بر توانمندسازی زنان در بحران زلزله استخراج شده از مصاحبه‌ها

مضمون اصلی: تأثیرات اجتماعی-فرهنگی بر توانمندسازی زنان	واحد معنایی (کد گذاری اولیه)	مضمون فرعی
<p>کد ۱: حمایت‌های مالی و عاطفی مردان در خانواده به زنان روستایی این امکان را می‌دهد که در برابر مشکلات بیشتری مقاومت کنند و به‌خوبی با بحران‌ها مقابله نمایند.</p> <p>کد ۲: در بحران‌های طبیعی، زنان روستایی که از حمایت مردان خانواده برخوردارند، احساس امنیت بیشتری دارند و این احساس به آن‌ها اعتمادبه‌نفس می‌دهد.</p> <p>کد ۳: همکاری و هماهنگی مردان در امور خانواده و جامعه باعث می‌شود زنان بتوانند بهتر و مؤثرتر در مواجهه با بحران‌ها عمل کنند.</p> <p>کد ۴: برخی از زنان به دلیل حمایت‌های اجتماعی مردان، احساس مسئولیت بیشتری در مدیریت بحران‌ها دارند و می‌توانند بهتر در فرآیندهای تصمیم‌گیری شرکت کنند.</p> <p>کد ۵: روابط مثبت و حمایتی با مردان در خانواده به زنان این امکان را می‌دهد که در شرایط سخت به‌راحتی از یکدیگر حمایت کنند و به هم کمک نمایند.</p>	حمایت مالی و عاطفی احساس امنیت همکاری و هماهنگی احساس مسئولیت و مشارکت روابط مثبت و حمایتی	میزان حمایت مردان از زنان در بحران
<p>کد ۱: اعتقادات دینی به زنان کمک می‌کند تا در مواقع بحرانی احساس امید و آرامش بیشتری داشته باشند و به این ترتیب تاب‌آوری بیشتری نشان دهند.</p> <p>کد ۲: بسیاری از زنان به دعا و نیایش به‌عنوان یک منبع قدرت و حمایت در زمان‌های سخت وابسته هستند و این امر به آن‌ها کمک می‌کند تا از بحران‌ها عبور کنند.</p> <p>کد ۳: حضور در مراسم مذهبی و اجتماعی به زنان این امکان را می‌دهد که از حمایت اجتماعی و عاطفی دیگران بهره‌مند شوند و در نتیجه، احساس قدرت و همبستگی بیشتری کنند.</p> <p>کد ۴: آموزه‌های دینی به زنان توصیه می‌کند که در برابر مشکلات صبر و شکیبایی داشته باشند و این ویژگی‌ها به آن‌ها در مدیریت بحران‌ها کمک می‌کند.</p> <p>کد ۵: اعتقادات مذهبی می‌تواند به زنان کمک کند تا با استفاده از ارزش‌های اخلاقی، در شرایط بحرانی به دیگران یاری رسانده و در ایجاد همبستگی اجتماعی نقش ایفا کنند.</p>	احساس امید و آرامش دعا و نیایش حضور در مراسم مذهبی صبر و شکیبایی یاری رسانی و همبستگی	اعتقادات دینی-مذهبی زنان در بحران
<p>کد ۱: مشارکت زنان در تصمیم‌گیری‌های محلی به آن‌ها این امکان را می‌دهد که صدای خود را در مدیریت بحران‌ها به گوش برسانند و بر سیاست‌ها تأثیر بگذارند.</p> <p>کد ۲: زنان با سازماندهی در گروه‌های محلی می‌توانند به هم‌افزایی منابع و توانمندی‌ها دست یابند و در شرایط بحرانی به یکدیگر کمک کنند.</p> <p>کد ۳: حضور زنان در فعالیت‌های اجتماعی و داوطلبانه می‌تواند به ایجاد شبکه‌های حمایتی منجر شود که در زمان بحران بسیار کارآمد خواهند بود.</p> <p>کد ۴: در بسیاری از جوامع، زنان با استفاده از مهارت‌های خود در زمینه‌های بهداشتی و آموزشی، نقش مهمی در ارائه خدمات به جامعه در زمان بحران ایفا می‌کنند.</p> <p>کد ۵: زنان می‌توانند با برگزاری جلسات آموزشی و آگاه‌سازی در مورد پیشگیری و مدیریت بحران‌ها، جامعه را در مواجهه با بحران توانمند کنند.</p>	تصمیم‌گیری‌های محلی سازماندهی در گروه‌های محلی فعالیت‌های اجتماعی و داوطلبانه مهارت‌های بهداشتی و آموزشی برگزاری جلسات آموزشی	مشارکت اجتماعی زنان در بحران
<p>کد ۱: رسانه‌ها می‌توانند اطلاعات دقیق و به‌موقع درباره بحران‌ها را منتشر کنند.</p> <p>کد ۲: رسانه‌ها باید به تجارب و چالش‌های زنان در بحران‌ها توجه داشته باشند.</p> <p>کد ۳: رسانه‌ها با پوشش اخبار و فعالیت‌های جنبش‌های اجتماعی، حمایت را تقویت می‌کنند.</p> <p>کد ۴: ارائه محتوای آموزشی درباره تاب‌آوری و مهارت‌های مقابله با بحران.</p>	اطلاع‌رسانی و آگاهی‌بخشی توجه به نیازهای خاص زنان حمایت از جنبش‌های اجتماعی آموزش و پیشگیری	نقش رسانه‌ها در حمایت از زنان در بحران
<p>کد ۱: زنان در بحران‌ها اغلب کمتر از مردان به منابع و حمایت‌های لازم دسترسی دارند.</p> <p>کد ۲: در بسیاری از فرهنگ‌ها، زنان مسئولیت‌های بیشتری در خانه دارند که در بحران‌ها بار بیشتری بر دوش آن‌ها می‌گذارد.</p> <p>کد ۳: رسانه‌ها گاهی اوقات زنان را در نقش‌های سنتی و محدود به تصویر می‌کشند، که به تبعیض جنسیتی دامن می‌زند.</p> <p>کد ۴: سیاست‌های دولتی و برنامه‌های امداد رسانی معمولاً به نیازهای خاص زنان توجه نمی‌کنند.</p> <p>کد ۵: زنان در فرآیند تصمیم‌گیری‌های بحران به‌طور معمول مشارکت کمتری دارند.</p>	نابرابری در دسترسی به منابع بار اضافی مسئولیت‌ها تصورسازی سنتی زنان بی‌توجهی به نیازهای خاص زنان عدم مشارکت در تصمیم‌گیری	تبعیض جنسیتی در بحران

مضمون اصلی: تأثیرات اجتماعی-فرهنگی بر توانمندسازی زنان

مضمون فرعی	واحد معنایی (کدگذاری اولیه)	نمونه گزارها
تعملات اجتماعی و خانوادگی زنان در بحران	نقش تعاملات اجتماعی حمایت عاطفی خانواده نقش شبکه‌های اجتماعی مسئولیت‌های خانوادگی مشارکت در گروه‌های محلی	کد ۱: تعاملات اجتماعی مثبت بین زنان می‌تواند به تقویت تاب‌آوری آن‌ها در شرایط بحرانی کمک کند. کد ۲: حمایت‌های عاطفی و اجتماعی از سوی خانواده می‌تواند به زنان در مدیریت بحران کمک کند. کد ۳: شبکه‌های اجتماعی زنان می‌توانند به اشتراک‌گذاری اطلاعات و تجربیات در دوران بحران کمک کنند. کد ۴: در برخی موارد، زنان به دلیل مسئولیت‌های خانوادگی خود، کمتر در فعالیت‌های اجتماعی مشارکت می‌کنند. کد ۵: مشارکت زنان در گروه‌های محلی می‌تواند به افزایش حس همبستگی و همکاری در بحران‌ها کمک کند.
اعتماد اجتماعی به زنان در شرایط بحرانی	اعتماد اجتماعی توانایی‌های مدیریت بحران بهبود روابط اجتماعی مشارکت اجتماعی حمایت‌های اجتماعی	کد ۱: در شرایط بحران، اعتماد اجتماعی به زنان می‌تواند به افزایش مشارکت آن‌ها در تصمیم‌گیری‌های کلیدی کمک کند. کد ۲: اعتماد به توانایی‌های زنان در مدیریت بحران، می‌تواند باعث تقویت روحیه و تاب‌آوری آن‌ها شود. کد ۳: در مواقع بحرانی، اعتماد اجتماعی به زنان می‌تواند به بهبود روابط اجتماعی و افزایش همبستگی در جامعه کمک کند. کد ۴: زنان در جامعه‌های با اعتماد اجتماعی بالا، معمولاً در فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی بیشتر مشارکت می‌کنند. کد ۵: اعتماد به زنان در شرایط بحران می‌تواند به افزایش سطح حمایت‌های اجتماعی از آن‌ها کمک کند.

تاب‌آوری فردی زنان در بحران زلزله

بدون شک، عوامل فردی و زمینه‌ای نقش بسیار مهمی در تاب‌آوری زنان در برابر بلایای طبیعی ایفا می‌کنند. از این رو، متغیرهای متعددی، چه از جنبه نظری و چه از جنبه عملی، در این زمینه تأثیرگذار هستند. در مصاحبه‌های انجام‌شده با خبرگان، ۸ عامل به ترتیب اهمیت شناسایی شد که شامل موارد زیر است: سطح سواد و دانش عمومی، استقلال زنان، روحیه مثبت، ریسک‌پذیری، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، خوداتکایی در مواجهه با مشکلات، عزت‌نفس، میزان خودباوری و اعتمادبه‌نفس و سطح درآمد و معیشت افراد.

تحلیل داده‌ها و یافته‌های مقاله حاضر در زمینه مضمون اصلی تاب‌آوری فردی زنان در بحران زلزله سریل دهبان نشان داد نقش تحصیلات، مهارت‌های فنی، تجربیات قبلی و شبکه‌های حمایتی اجتماعی در توانمندسازی و تاب‌آوری آن‌ها بسیار چشمگیر بوده است. به‌طور خاص، زنان تحصیل کرده توانسته‌اند از منابع اطلاعاتی موجود مانند اطلاعات مربوط به کمک‌های اولیه، اسکان اضطراری و خدمات پزشکی به‌خوبی استفاده کنند. دسترسی آن‌ها به اطلاعات حیاتی پیش و پس از زلزله به این زنان کمک کرد تا در شرایط بحرانی، نه تنها خود را مدیریت کنند، بلکه به‌طور مؤثری در عملیات امداد و نجات و بازسازی اجتماعی شرکت کنند. همچنین، آموزش‌های ارائه‌شده پیش از بحران، شامل کمک‌های اولیه، بهداشت روان و توانمندسازی اقتصادی، به‌طور قابل توجهی به افزایش سطح آگاهی و مهارت‌های کاربردی زنان افزوده و آن‌ها را برای مقابله با بحران و برطرف کردن نیازهای روزانه و روانی آماده کرده است.

این عوامل نه تنها به تقویت توانمندی‌های فردی کمک می‌کنند، بلکه به‌عنوان بنیادی برای مقابله با چالش‌ها و بحران‌ها عمل می‌نمایند (جدول شماره ۱).

دومین مضمون، «تأثیرات اجتماعی-فرهنگی بر توانمندسازی زنان»، به بررسی چگونگی تأثیر ساختارهای اجتماعی و باورهای فرهنگی بر فرصت‌ها و چالش‌های پیش روی زنان می‌پردازد. هنجارها و روابط اجتماعی می‌توانند به شکل‌گیری یا کاهش توانمندی‌های زنان کمک کرده و نقشی اساسی در فرآیند توانمندسازی ایفا کنند (جدول شماره ۲).

سومین مضمون، «بسترهای اقتصادی و نقش آن‌ها در ارزش‌آفرینی زنان»، به بررسی عوامل اقتصادی می‌پردازد. دسترسی به منابع اقتصادی، فرصت‌های شغلی و سطح درآمد از جمله عواملی هستند که تأثیر قابل توجهی بر خودکفایی و توانمندی زنان دارند (جدول شماره ۳).

در نهایت، چهارمین مضمون، «حمایت‌های نهادی-ساختاری و پیامدهای آن بر توانمندسازی زنان»، به بررسی نقش نهادها، دولتی و برنامه‌های حمایتی می‌پردازد. این مضمون بر اهمیت سیاست‌ها و برنامه‌های حمایتی تأکید دارد که می‌توانند به توانمندسازی زنان و بهبود شرایط آن‌ها در زمان بحران کمک کنند (جدول شماره ۴). این چهار مضمون، نمایی جامع از عوامل تأثیرگذار بر توانمندسازی و ارزش‌آفرینی زنان ارائه می‌دهند و می‌توانند به سیاست‌گذاران و محققان در تدوین راهکارهای مؤثر برای حمایت از زنان یاری رسانند.

جدول ۳. مضامین اصلی و فرعی بسترهای اقتصادی و نقش آن‌ها در ارزش‌آفرینی زنان در بحران زلزله استخراج‌شده از مصاحبه‌ها

مضمون فرعی	واحد معنایی (کدگذاری اولیه)	نمونه گزاره‌ها
کیفیت زندگی زنان در شرایط بحران	کیفیت زندگی، سطح درآمد، معیشت دسترسی به منابع مالی برنامه‌های حمایتی اقتصادی فشارهای اقتصادی، استرس دسترسی به امکانات بهداشتی و آموزشی	<p>کد ۱: کیفیت زندگی زنان در مناطق محروم به شدت به سطح درآمد و معیشت آن‌ها وابسته است. بهبود معیشت می‌تواند در ارتقای کیفیت زندگی نقش کلیدی داشته باشد.</p> <p>کد ۲: در بحران‌ها، دسترسی به منابع مالی و معیشتی می‌تواند تأثیر مستقیم بر توانایی زنان برای تأمین نیازهای خانواده داشته باشد.</p> <p>کد ۳: وجود برنامه‌های حمایتی اقتصادی می‌تواند به بهبود شرایط زندگی زنان آسیب‌دیده از بحران‌ها کمک کند.</p> <p>کد ۴: زنان در شرایط بحرانی به دلیل فشارهای اقتصادی ممکن است دچار استرس و ناراضی‌تری بیشتری شوند.</p>
سطح درآمد و معیشت زنان	درآمد زنان، فقر شغل‌های پایدار، تاب‌آوری کاهش منابع مالی، تأثیر بر زندگی روزمره حمایت‌های مالی، بهبود شرایط معیشتی شغل‌های غیررسمی، درآمد پایین	<p>کد ۱: در شرایط بحرانی، درآمد زنان به شدت تحت تأثیر آسیب‌های اقتصادی قرار می‌گیرد و این می‌تواند به افزایش فقر در خانواده‌ها منجر شود.</p> <p>کد ۲: زنانی که شغل‌های پایدار دارند معمولاً در برابر چالش‌های اقتصادی ناشی از بحران‌ها مقاومت بیشتری نشان می‌دهند.</p> <p>کد ۳: در بسیاری از مواقع، زنان در مناطق بحران‌زده با کاهش منابع مالی و درآمد مواجه می‌شوند که بر زندگی روزمره آن‌ها تأثیر می‌گذارد.</p> <p>کد ۴: حمایت‌های مالی از سوی دولت یا سازمان‌های غیردولتی می‌تواند به بهبود شرایط معیشتی زنان در بحران‌ها کمک کند.</p> <p>کد ۵: بسیاری از زنان مجبور به پذیرش شغل‌های غیررسمی و با درآمد پایین‌تر در شرایط بحرانی می‌شوند که این امر به کاهش درآمد آن‌ها منجر می‌شود.</p>
مالکیت	مالکیت، استقلال اقتصادی مالکیت بر زمین، تصمیم‌گیری ثبت رسمی املاک، حق زنان تجربه مالکیت، استقامت منابع مالی، حمایت	<p>کد ۱: در بحران‌ها، زنان به دلیل نداشتن مالکیت بر املاک و دارایی‌ها، آسیب‌پذیری بیشتری دارند و این مسئله بر استقلال اقتصادی آن‌ها تأثیر می‌گذارد.</p> <p>کد ۲: مالکیت زنان بر زمین و دارایی‌های خود می‌تواند به آن‌ها کمک کند تا در زمان بحران تصمیم‌گیری‌های بهتری داشته باشند.</p> <p>کد ۳: در بسیاری از موارد عدم ثبت رسمی املاک به نام زنان باعث می‌شود آن‌ها نتوانند از حق خود در بحران‌ها دفاع کنند.</p> <p>کد ۴: تجربه مالکیت زمین و اموال در دوران بحران می‌تواند به زنان این امکان را بدهد که با استقامت بیشتری با چالش‌ها روبه‌رو شوند.</p> <p>کد ۵: زنان در مناطق روستایی به دلیل نداشتن مالکیت بر املاک خود، کمتر قادر به دستیابی به منابع مالی و حمایتی در بحران‌ها هستند.</p>
خوداشتغالی زنان	خوداشتغالی، منابع مالی مستقل فرصت‌های شغلی، احساس استقلال برنامه‌های آموزشی، وضعیت اقتصادی کشاورزی، صنایع دستی، وضعیت اجتماعی کسب‌وکار، مقاومت اقتصادی، بهبود شرایط خانواده	<p>کد ۱: خوداشتغالی زنان در بحران‌ها به آن‌ها این امکان را می‌دهد که با استفاده از مهارت‌های خود، منابع مالی مستقل ایجاد کنند.</p> <p>کد ۲: بسیاری از زنان در شرایط بحرانی به دلیل نداشتن فرصت‌های شغلی، به کارهای خوداشتغالی روی می‌آورند که به آن‌ها احساس استقلال می‌دهد.</p> <p>کد ۳: برنامه‌های آموزشی و حمایتی برای تقویت خوداشتغالی زنان می‌تواند به بهبود وضعیت اقتصادی آن‌ها در زمان بحران کمک کند.</p> <p>کد ۴: خوداشتغالی زنان در زمینه‌های مختلف، از جمله کشاورزی و صنایع دستی، می‌تواند به بهبود وضعیت اجتماعی و اقتصادی آن‌ها منجر شود.</p> <p>کد ۵: زنانی که توانستند کسب‌وکارهای خود را راه‌اندازی کنند، در برابر چالش‌های اقتصادی مقاوم‌تر هستند و به بهبود شرایط خانواده کمک می‌کنند.</p> <p>کد ۱: برنامه‌های حمایت مالی دولت می‌تواند به زنان در بحران‌ها کمک کند تا کسب‌وکارهای خود را راه‌اندازی یا گسترش دهند.</p>
حمایت‌های بخش دولتی	برنامه‌های مالی، کسب‌وکار تسهیلات قرضی، سرپرست خانوار بسته‌های حمایتی، آسیب‌های اقتصادی مهارت‌های شغلی، نرخ اشتغال نهادهای دولتی، تمرکز بر زنان	<p>کد ۲: تسهیلات قرضی دولتی برای زنان سرپرست خانوار می‌تواند به آن‌ها در مدیریت مالی و ارتقاء سطح معیشت کمک کند.</p> <p>کد ۳: دولت با ارائه بسته‌های حمایتی در بحران‌ها، به زنان کمک می‌کند تا آسیب‌های اقتصادی کمتری را تجربه کنند.</p> <p>کد ۴: ارتقای مهارت‌های شغلی زنان از طریق برنامه‌های دولتی می‌تواند به افزایش نرخ اشتغال و درآمد آنان منجر شود.</p> <p>کد ۵: وجود نهادهای دولتی که به‌طور خاص بر روی زنان تمرکز دارند، می‌تواند به تقویت وضعیت اقتصادی آن‌ها در شرایط بحرانی کمک کند.</p>

مضمون اصلی: بسترهای اقتصادی و نقش آن‌ها در ارزش‌آفرینی زنان

مضمون فرعی	واحد معنایی (گذاری اولیه)	نمونه گزاره‌ها
امکانات بهداشتی و رفاهی	دسترسی به خدمات بهداشتی، سلامت جسمی و روحی امکانات رفاهی، مراکز مشاوره، پشتیبانی روانی	کد ۱: در بحران‌ها، دسترسی به خدمات بهداشتی مناسب می‌تواند تأثیر زیادی بر روی سلامت جسمی و روحی زنان داشته باشد. کد ۲: فراهم کردن امکانات رفاهی مانند مراکز مشاوره و پشتیبانی روانی می‌تواند به زنان در مدیریت بحران‌ها کمک کند. کد ۳: زنان در مناطق محروم به‌علت عدم دسترسی به امکانات بهداشتی اولیه، آسیب‌پذیرتر هستند و نیاز به حمایت‌های بیشتری دارند. کد ۴: تأمین آب آشامیدنی سالم و بهداشتی از مهم‌ترین نیازهای زنان در بحران‌هاست. کد ۵: وجود امکانات بهداشتی و درمانی برای زنان سرپرست خانوار، به آن‌ها کمک می‌کند تا بهتر بتوانند از خانواده‌های خود حمایت کنند.

زنان فرصت داده تا از یکدیگر حمایت‌های عاطفی، مالی و مادی دریافت کنند.

از سوی دیگر، یافته‌ها حاکی از آن است که شبکه‌های حمایتی از جمله خانواده، دوستان و گروه‌های محلی، به زنان کمک کرده‌اند تا در بحران زلزله به‌خوبی تاب‌آور باشند. این شبکه‌ها، علاوه بر ایجاد بستری برای ارتباط و حمایت، به زنان امکان داده است تا از طریق آن‌ها به کمک‌های مالی و میحتاج روزانه دسترسی داشته باشند و با کمک یکدیگر در تصمیم‌گیری‌های جمعی برای بازسازی و توسعه جامعه مشارکت کنند. تحلیل این داده‌ها نشان می‌دهد زنانی با نگرش مثبت و روحیه قوی در شرایط بحرانی به‌طور مؤثرتری عمل می‌کنند. آن‌ها توانسته‌اند با دید مثبت به چالش‌ها نگرسته و به جای ناامیدی، به یافتن راه‌حل‌های عملی بپردازند. همچنین حمایت‌های عاطفی از سوی خانواده و جامعه در تقویت روحیه و افزایش انگیزه آن‌ها برای ایفای نقش مؤثر در شرایط بحرانی بسیار مفید بوده است.

یافته‌ها بیانگر این هستند که زنانی که در بحران‌های قبلی به رهبری پرداخته‌اند، توانسته‌اند با تشویق دیگران به همیاری و همکاری، گروه‌های حمایتی و شبکه‌های اجتماعی مؤثر تشکیل دهند و به‌عنوان رهبران محلی در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌های کمک‌رسانی و بازسازی مشارکت کنند. به‌طور کلی، تحلیل داده‌ها و یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد مجموعه‌ای از عوامل فردی، مانند تحصیلات، مهارت‌های فنی، نگرش مثبت، تجربیات قبلی و شبکه‌های حمایتی اجتماعی، در تاب‌آوری و توانمندسازی زنان نقش کلیدی دارند. این توانمندی‌ها نه تنها به بهبود وضعیت فردی آن‌ها کمک کرده بلکه توسعه اجتماعی و اقتصادی جامعه را نیز به‌طور مثبتی تحت تأثیر قرار داده و به آن‌ها امکان داده است که در برابر چالش‌های ناشی از بحران، ایستادگی کرده و در بازسازی و بهبود شرایط جامعه نقش مؤثری ایفا کنند.

داده‌های مصاحبه‌های کیفی نیز نشان داد آگاهی از حقوق اجتماعی، اقتصادی و بهداشتی، به این زنان قدرت دفاع از حقوق خود و دیگران را در مواقع بحرانی داده و باعث ایجاد فشارهای اجتماعی برای بهبود شرایط زندگی و تغییرات مثبت در جامعه شده است. تحصیلات، به‌ویژه در زنان دارای سطوح آموزشی بالاتر، به‌طور معناداری روحیه خودباوری آن‌ها را تقویت کرده و آن‌ها را قادر ساخته است تا تصمیم‌گیری‌های منطقی و مؤثری در شرایط بحرانی اتخاذ کنند. تحلیل‌ها همچنین نشان می‌دهد مهارت‌های فنی زنان، مانند خیاطی، آرایشگری و آشپزی، به آن‌ها امکان داده است تا با راه‌اندازی کسب‌وکارهای کوچک، استقلال مالی خود و خانواده‌شان را تأمین کنند. این کار نه تنها به بازسازی اقتصادی خانواده کمک کرده است، بلکه برای جامعه نیز به‌عنوان منبعی از خدمات و تولیدات ضروری در زمان بحران نقش مؤثری ایفا کرده است. همچنین داده‌ها نشان داد زنان دارای مهارت‌های عمرانی و ساخت‌وساز با مشارکت در پروژه‌های بازسازی، به‌عنوان ناظر در بازسازی، نقش فعالی ایفا کرده‌اند. این مشارکت نه تنها به بهبود وضعیت معیشتی آن‌ها کمک کرده، بلکه با شتاب بخشیدن به فرآیند بازسازی، به بازگشت جامعه به شرایط عادی زندگی پس از بحران نیز یاری رسانده است.

یکی از مهم‌ترین یافته‌ها بر اهمیت کارگاه‌های آموزشی در زمینه‌های مختلفی چون بهداشت، پرستاری و مهارت‌های فنی تأکید داشت. این کارگاه‌ها به زنان امکان می‌دهد با کسب مهارت‌های جدید، در بحران‌ها و شرایط سخت به دیگران کمک کنند. برنامه‌های آموزشی مستمر به زنان کمک کرده است مهارت‌های خود را به‌روز نگه داشته و در مواقع نیاز به‌عنوان منابع اطلاعاتی و کمک‌رسانی برای سایر افراد جامعه عمل کنند. تحلیل‌ها همچنین نشان می‌دهد تجربیات قبلی زنان در بحران‌ها آن‌ها را قادر ساخته است تا واکنش‌های سریع و تصمیم‌گیری‌های مؤثری داشته باشند. شبکه‌های اجتماعی، مانند گروه‌های محلی زنان، امکان تبادل تجربیات و یادگیری از یکدیگر را فراهم کرده است؛ این تبادل تجربیات به تقویت همبستگی و همیاری اجتماعی در شرایط بحرانی کمک کرده است و همچنین به

جدول ۴. مضامین اصلی و فرعی حمایت‌های نهادی-ساختاری و تأثیرات آن بر توانمندسازی زنان استخراج‌شده از مصاحبه‌ها

مضمون فرعی	واحد معنایی (کدگذاری اولیه)	نمونه گزاره‌ها
تجربه قبلی (جنگ ایران و عراق)	تاب‌آوری، تجربه زنان، جنگ ایران و عراق نقش‌های جدید استقلال اقتصادی، جنگ چالش‌های جدید شبکه‌های حمایتی، زنان زندگی عادی، مهارت‌های جدید بهبود شرایط	کد ۱: تجربه زنان در دوران جنگ ایران و عراق نشان می‌دهد آن‌ها چگونه توانستند در مواجهه با بحران‌ها تاب‌آوری بیشتری نشان دهند. کد ۲: جنگ باعث شد زنان نقش‌های جدیدی را در خانواده و جامعه ایفا کنند و به استقلال اقتصادی دست یابند. کد ۳: بسیاری از زنان در دوران جنگ با چالش‌های جدیدی مواجه شدند که به شکل‌گیری شبکه‌های حمایتی میان آن‌ها منجر گردید. کد ۴: بازگشت به زندگی عادی پس از جنگ، زنان را به سمت استفاده از مهارت‌های جدید و بهبود شرایط زندگی خود سوق داد. کد ۵: خاطرات زنان از دوران جنگ نشان‌دهنده آن است که چگونه این تجربیات می‌تواند به تاب‌آوری آن‌ها در بحران‌های آینده کمک کند.
	وابستگی به منابع طبیعی، نیازهای روزمره، زنان روستایی گیاهان دارویی، دانش، مهارت‌های بهره‌برداری مدیریت منابع، حفاظت، نقش زنان بحران‌ها، تأمین معیشت، نزدیکی به منابع طبیعی آگاهی محیطی، تغییرات آب‌وهوایی، مدیریت پایدار	کد ۱: زنان روستایی به‌طور سنتی به منابع طبیعی برای تأمین نیازهای روزمره خود، مانند آب، غذا و سوخت وابسته هستند. کد ۲: استفاده از گیاهان دارویی و خوراکی توسط زنان در جوامع محلی نشان‌دهنده دانش و مهارت‌های آن‌ها در بهره‌برداری از منابع طبیعی است. کد ۳: زنان به‌عنوان مدیران منابع طبیعی در بسیاری از جوامع، نقش کلیدی در حفاظت و مدیریت پایدار این منابع ایفا می‌کنند. کد ۴: در بحران‌ها، زنان معمولاً به منابع طبیعی نزدیک‌تر هستند و از آن‌ها برای تأمین معیشت استفاده می‌کنند. کد ۵: آگاهی زنان از تأثیرات محیطی و تغییرات آب‌وهوایی بر منابع طبیعی می‌تواند به بهبود استراتژی‌های مدیریت پایدار کمک کند.
	کیفیت تعاملات اجتماعی، ارتباطات خانوادگی فضاهای سبز، پارک‌ها، نشاط مشارکت اجتماعی، فعالیت‌های فرهنگی، بهبود روابط اجتماعی محیط سالم، احساس آرامش، شادی فعالیت‌های اجتماعی، حس تعلق، سرزندگی	کد ۱: سرزندگی محیط زندگی به کیفیت تعاملات اجتماعی و ارتباطات خانوادگی در جامعه بستگی دارد. کد ۲: وجود فضاهای سبز و پارک‌ها در جوامع روستایی به افزایش نشاط و سرزندگی زنان کمک می‌کند. کد ۳: مشارکت زنان در فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی می‌تواند به بهبود سرزندگی محیط زندگی و تقویت روابط اجتماعی کمک کند. کد ۴: محیط‌های سالم و ایمن می‌تواند احساس آرامش و شادی را در زنان تقویت کند و به سرزندگی محیط زندگی کمک نمایند. کد ۵: افزایش فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی در مناطق روستایی می‌تواند به ایجاد حس تعلق و سرزندگی در زنان کمک کند.
	برنامه‌های حمایتی، توانمندسازی، شرایط بحرانی مشاغل پایدار، وضعیت اقتصادی، برنامه‌های دولتی همکاری، سازمان‌های غیر دولتی، بهبود شرایط زندگی سیاست‌های دولتی، حقوق زنان، فرآیندهای تصمیم‌گیری کارگاه‌های آموزشی، مشاوره، مواجهه با بحران	کد ۱: نهادهای دولتی باید برنامه‌های حمایتی مالی و آموزشی برای زنان ارائه دهند تا به توانمندسازی آن‌ها در شرایط بحرانی کمک کنند. کد ۲: بسیاری از زنان از طریق برنامه‌های حمایتی دولتی می‌توانند به مشاغل پایدار دست یابند که به بهبود وضعیت اقتصادی آن‌ها کمک می‌کند. کد ۳: همکاری نهادهای دولتی با سازمان‌های غیر دولتی می‌تواند به بهبود شرایط زندگی و افزایش حمایت از زنان در بحران‌ها کمک کند. کد ۴: سیاست‌های دولتی باید به‌گونه‌ای طراحی شوند که به حقوق و نیازهای خاص زنان توجه کنند و آن‌ها را در فرآیندهای تصمیم‌گیری مشارکت دهند. کد ۵: نهادهای دولتی می‌توانند با ایجاد کارگاه‌های آموزشی و مشاوره‌ای به زنان در مواجهه با بحران‌ها یاری رسانند.
	برنامه‌های آموزشی، مهارت‌های شغلی، توانمندسازی زنان مراکز مشاوره، حمایت، زمان بحران همکاری با سازمان‌های غیر دولتی، ارتقاء توانمندی، توسعه ظرفیت برنامه‌های مالی، خودتکالی، عملکرد در بحران زیرساخت‌های لازم، مشارکت اجتماعی، فرآیندهای تصمیم‌گیری	کد ۱: نهادهای دولتی باید برنامه‌های آموزشی و کارگاهی برای ارتقای مهارت‌های شغلی زنان راه‌اندازی کنند تا آن‌ها را در مواجهه با بحران‌ها توانمند سازند. کد ۲: تأسیس مراکز مشاوره و حمایتی از سوی دولت می‌تواند به زنان کمک کند تا در زمان بحران از حمایت‌های لازم برخوردار شوند. کد ۳: نهادهای دولتی باید به همکاری با سازمان‌های غیردولتی برای ارتقای توانمندی زنان در جامعه پرداخته و ظرفیت‌های موجود را توسعه دهند. کد ۴: ایجاد برنامه‌های مالی حمایتی می‌تواند به زنان کمک کند تا به خودتکالی برسند و در بحران‌ها عملکرد بهتری داشته باشند. کد ۵: نهادهای دولتی باید زیرساخت‌های لازم را برای مشارکت اجتماعی زنان فراهم کنند تا آن‌ها در فرآیندهای تصمیم‌گیری جامعه نقش داشته باشند.

مضمون اصلی: حمایت‌های نهادی-ساختاری و تأثیرات آن بر توانمندسازی زنان

مضمون فرعی	واحد معنایی (کدگذاری اولیه)	نمونه گزاره‌ها
فرهنگ و ساختار غالب محیط زندگی	فرهنگ غالب، نگرش مردسالارانه، محدودیت نقش‌ها	کد ۱: در بسیاری از جوامع، فرهنگ غالب به نگرش‌های مردسالارانه منجر شده که موجب محدودیت در نقش‌های اجتماعی زنان می‌شود.
	ساختار اجتماعی، فعالیت‌های اجتماعی، مشارکت زنان	کد ۲: ساختارهای اجتماعی و فرهنگی روستاها به گونه‌ای است که زنان را در فعالیت‌های اجتماعی به‌طور کامل مشارکت نمی‌دهند.
	اعتقادات مذهبی، تبعیض، استقلال زنان	کد ۳: اعتقادات مذهبی و فرهنگی می‌تواند به ایجاد یا کاهش تبعیض علیه زنان منجر شود و در نتیجه بر میزان استقلال آن‌ها تأثیر بگذارد.
	سنت‌های قدیمی، پیشرفت زنان، آموزش و اقتصاد	کد ۴: وجود سنت‌های قدیمی در جوامع می‌تواند مانع از پیشرفت زنان در زمینه‌های آموزشی و اقتصادی شود.
	تغییر فرهنگ، نگرش‌های اجتماعی، مشارکت در تصمیم‌گیری	کد ۵: تغییر در فرهنگ عمومی و نگرش‌های اجتماعی می‌تواند به بهبود موقعیت زنان و افزایش مشارکت آن‌ها در تصمیم‌گیری‌های جامعه کمک کند.

تأثیرات اجتماعی-فرهنگی بر توانمندسازی زنان در بحران زلزله

یکی از مهم‌ترین عوامل در ارتقای تاب‌آوری زنان روستانشین عوامل اجتماعی و فرهنگی است. براساس مصاحبه‌های کیفی انجام‌شده ۷ مؤلفه میزان حمایت مردان از زنان در بحران، اعتقادات دینی-مذهبی زنان در بحران، مشارکت اجتماعی زنان در بحران، نقش رسانه‌ها در حمایت از زنان در بحران، تبعیض جنسیتی در بحران، تعاملات اجتماعی و خانوادگی زنان در بحران، اعتماد اجتماعی به زنان در شرایط بحرانی برای سنجش عوامل مؤثر بر تاب‌آوری احصا شد.

تحلیل جامع داده‌ها و یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد تأثیرات اجتماعی و فرهنگی، به‌ویژه در قالب حمایت‌های مالی و عاطفی مردان، تأثیرات بسزایی بر تقویت اعتمادبه‌نفس و تاب‌آوری زنان در مواجهه با بحران‌ها دارد. این نوع حمایت‌ها به زنان امکان می‌دهد تا با آرامش و امنیت بیشتری به بحران‌ها و چالش‌های پیش‌رو نگاه کنند و به‌این‌ترتیب به یکی از عناصر اساسی در فرآیند توانمندسازی آنان تبدیل می‌شود. حمایت‌های مردان، از جمله مشارکت آنان در مدیریت امور خانوادگی و اجتماعی، افزون بر آنکه به زنان احساس مسئولیت و اعتماد بیشتری می‌بخشد، باعث افزایش روحیه همکاری و تعاملات اجتماعی در خانواده می‌شود و این امر در شرایط بحرانی، تاب‌آوری خانواده را نیز ارتقا می‌بخشد.

یافته‌ها بیانگر آن است که زنان با دریافت حمایت‌های عاطفی، نه تنها قادرند بهتر با فشارها و مشکلات کنار بیایند، بلکه به فرایند تصمیم‌گیری‌های خانوادگی و اجتماعی با اطمینان بیشتری ورود می‌کنند و به شکل فعال‌تری در مدیریت بحران مشارکت می‌کنند. نقش اعتقادات و باورهای دینی نیز در این پژوهش برجسته شده است؛ اعتقادات دینی به زنان منبعی از امید و آرامش می‌بخشد که به‌خصوص در شرایط بحرانی آن‌ها را قادر می‌سازد با توان بیشتری به مشکلات بپردازند و بحران‌ها را مدیریت کنند.

مشارکت در مراسم مذهبی و استفاده از آموزه‌های دینی نه تنها بر تقویت حس همبستگی و تعلق جمعی می‌افزاید، بلکه به زنان کمک می‌کند که احساس مسئولیت و یاری به دیگران را افزایش دهند و از این طریق به نقش مؤثرتری در مدیریت بحران ایفا کنند.

این یافته‌ها نشان می‌دهد باورهای دینی از طریق القای ارزش‌های اخلاقی همچون صبر و استقامت، به زنان امکان می‌دهد در مواجهه با بحران‌ها عملکرد مؤثرتری داشته باشند و حتی باعث افزایش روحیه کمک به دیگران در شرایط دشوار شود. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد مشارکت زنان در تصمیم‌گیری‌های محلی و اجتماعی که از جمله موارد توانمندسازی اجتماعی است، تأثیر مثبتی بر تاب‌آوری و قدرت مدیریت بحران آن‌ها دارد. این مشارکت‌ها به زنان این فرصت را می‌دهد تا صدای خود را در تصمیم‌گیری‌های محلی به گوش رسانده و بر سیاست‌ها و برنامه‌های مربوط به مدیریت بحران تأثیر بگذارند. ایجاد و گسترش شبکه‌های حمایتی محلی، به‌ویژه در قالب گروه‌های داوطلبانه، بستری برای تبادل تجربیات و توانمندی‌ها فراهم می‌کند که در هنگام بحران‌ها به همبستگی و تقویت اعتماد بین زنان کمک می‌کند. این شبکه‌ها در افزایش مشارکت اجتماعی زنان و در تأثیرگذاری بیشتر آنان بر تصمیم‌گیری‌های محلی بسیار مؤثرند و به آن‌ها امکان می‌دهند که نه تنها از تجارب و منابع مشترک بهره‌مند شوند، بلکه با همدلی و همکاری متقابل از یکدیگر در زمان بحران حمایت کنند.

ازسوی دیگر، نقش رسانه‌ها در افزایش تاب‌آوری زنان در زمان بحران‌ها نیز در یافته‌ها به‌خوبی برجسته شده است. رسانه‌ها با انتشار اطلاعات دقیق و به‌موقع، به زنان کمک می‌کنند تا تصمیم‌های بهتر و آگاهانه‌تری بگیرند و با ارتقای آگاهی اجتماعی، نقشی اساسی در کاهش آسیب‌پذیری آنان دارند. افزون بر این، محتوای آموزشی رسانه‌ها در زمینه تاب‌آوری و مهارت‌های مقابله با بحران، به زنان امکان می‌دهد که از آمادگی بیشتری برخوردار شوند و در مدیریت بحران‌ها مؤثرتر عمل کنند. نتایج این تحلیل همچنین به چالش‌ها و

تحلیل داده‌ها و یافته‌ها نشان می‌دهد بسترهای اقتصادی و نقش آن‌ها در ارزش‌آفرینی زنان اهمیت ویژه‌ای در زندگی زنان مناطق محروم و بحران‌زده دارند. نتایج حاکی از آن است که سطح درآمد و معیشت زنان در این مناطق وابستگی زیادی به دسترسی آنان به منابع مالی دارد. در مواقع بحران، زنان با مشکلات معیشتی و اقتصادی بیشتری روبه‌رو می‌شوند و عدم وجود درآمد پایدار باعث ایجاد فشارهای روحی و جسمی بر آنان می‌شود. بهبود وضعیت معیشتی می‌تواند به ارتقای کیفیت زندگی آنان کمک کند، چراکه کاهش فشارهای اقتصادی مستقیماً به کاهش استرس و نارضایتی آن‌ها منجر می‌شود. همچنین امکانات آموزشی و بهداشتی که بتواند در این بحران‌ها حمایت‌کننده باشد، نقشی کلیدی در افزایش توانمندی و بهبود زندگی زنان دارد.

سطح درآمد و معیشت زنان یکی از اساسی‌ترین عواملی است که تاب‌آوری و پایداری اقتصادی زنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. یافته‌ها نشان می‌دهد اشتغال پایدار در مواقع بحران موجب می‌شود زنان بهتر بتوانند در برابر مشکلات اقتصادی مقاومت کنند و از سطح زندگی خود و خانواده‌شان حمایت نمایند. برعکس، زمانی که به دلیل کاهش درآمد و نبود فرصت‌های شغلی به مشاغل غیررسمی با درآمدهای کم روی می‌آورند، نه تنها فشارهای اقتصادی بیشتری را تجربه می‌کنند، بلکه امکان دستیابی به رفاه نسبی و تاب‌آوری نیز برای آنان محدود می‌شود. این فشارها در بلندمدت می‌تواند باعث کاهش سلامت روانی و جسمی زنان شود و امکان رسیدگی به نیازهای خانواده را برای آنان کاهش دهد.

یافته‌های به‌دست‌آمده همچنین نشان می‌دهد مالکیت زنان بر دارایی‌ها می‌تواند استقلال اقتصادی آنان را در شرایط بحران به‌طور قابل‌توجهی افزایش دهد. زنان در مناطقی که امکان مالکیت و ثبت دارایی به نام خود را دارند، می‌توانند تصمیمات مالی بهتر و کارآمدتری اتخاذ کنند و در مواقع بحران از این دارایی‌ها بهره ببرند. این امر به زنان اجازه می‌دهد تا در شرایط چالش‌برانگیز به‌طور مستقل عمل کنند و از حقوق خود دفاع کنند. به‌ویژه، عدم ثبت رسمی املاک به نام زنان در برخی مناطق، باعث افزایش آسیب‌پذیری آنان و کاهش دسترسی به حمایت‌های مالی و دولتی می‌شود، و این امر زنان را از فرصت‌های ارتقای معیشت و استقلال اقتصادی محروم می‌سازد.

ازسوی دیگر، خوداشتغالی زنان یکی از راهکارهای مؤثر برای تأمین منابع مالی و ایجاد استقلال اقتصادی است. داده‌ها نشان می‌دهد بسیاری از زنان در زمان بحران‌ها با استفاده از مهارت‌های خود در زمینه‌های خوداشتغالی مانند کشاورزی و صنایع دستی، توانسته‌اند منابع مالی مستقلی برای خود فراهم آورند. این امر به آنان احساس استقلال می‌بخشد و باعث می‌شود در مواجهه با بحران‌ها توانایی بیشتری برای مقابله داشته باشند. یافته‌ها نشان می‌دهد برنامه‌های حمایتی و آموزشی در این زمینه، به‌ویژه در

محدودیت‌هایی اشاره دارد که زنان در مواقع بحرانی با آن مواجه‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد بسیاری از زنان به دلیل نقش‌های سنتی و مسئولیت‌های بیشتر در خانه، از دسترسی به حمایت‌ها و منابع مورد نیاز محروم‌اند که این نابرابری می‌تواند آسیب‌پذیری آنان را در بحران‌ها افزایش دهد. از یک سو این مسئله باعث افزایش فشار روانی و جسمی بر زنان می‌شود و از سوی دیگر نقش آنان در مشارکت‌های اجتماعی و تصمیم‌گیری‌ها را محدود می‌سازد. به‌علاوه، ساختارهای اجتماعی و فرهنگی نیز گاه مانع از مشارکت زنان در فرآیندهای تصمیم‌گیری و مدیریت بحران می‌شود و همین امر باعث می‌شود زنان در بسیاری از سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌های مدیریت بحران نادیده گرفته شوند. در این زمینه، مشارکت‌های محدود زنان در تصمیم‌گیری‌ها که گاه به دلایل فرهنگی و جنسیتی ایجاد می‌شود، باعث کاهش تأثیر و نفوذ آن‌ها بر سیاست‌ها می‌شود و از تأثیرگذاری آنان در مدیریت بحران کاسته می‌شود.

یافته‌ها همچنین نشان می‌دهد در برخی جوامع، تصویرسازی‌های رسانه‌ای از زنان به گونه‌ای است که به تقویت کلیشه‌های سنتی منجر می‌شود و به تبعیض‌های جنسیتی دامن می‌زند که این امر می‌تواند به تضعیف روحیه و تاب‌آوری زنان بینجامد. اعتماد اجتماعی به توانمندی‌های زنان در مدیریت بحران‌ها، عاملی مهم در تقویت روحیه و خودباوری آنان است و از آنجاکه این اعتماد اجتماعی به مشارکت بیشتر آنان در فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی منجر می‌شود، توسعه پایدار و همبستگی اجتماعی نیز بهبود می‌یابد. درنهایت، این تحلیل از داده‌ها نشان می‌دهد با افزایش مشارکت زنان در تصمیم‌گیری‌ها و به رسمیت شناختن ظرفیت‌های آنان در مدیریت بحران، نه تنها تاب‌آوری و قدرت مقابله آن‌ها با بحران‌ها ارتقا می‌یابد، بلکه جامعه به سوی کاهش نابرابری‌ها و تقویت همبستگی حرکت می‌کند و در نتیجه، یک توسعه پایدار و مقاوم‌تر به وجود می‌آید.

بسترهای اقتصادی و نقش آن‌ها در ارزش‌آفرینی زنان در بحران زلزله

یکی از مهم‌ترین عوامل در ارتقای تاب‌آوری زنان روستائین عوامل اقتصادی است. براساس مصاحبه‌های کیفی انجام‌شده ۶ مؤلفه کیفیت زندگی زنان در شریط بحران، سطح درآمد و معیشت زنان، مالکیت، خوداشتغالی زنان، حمایت‌های بخش دولتی و امکانات بهداشتی و رفاهی برای سنجش عوامل مؤثر بر تاب‌آوری احصا شد.

تحلیل داده‌ها و یافته‌های مقاله حاضر در زمینه مضمون اصلی بسترهای اقتصادی و نقش آن‌ها در ارزش‌آفرینی زنان در بحران سرپل ذهاب نشان داد بسترهای اقتصادی و نقش آن‌ها در ارزش‌آفرینی زنان، می‌تواند با یک رهیافت توسعه‌ای در جامعه پسا زلزله منجر شود.

زنان به‌عنوان مدیران منابع طبیعی، نقش کلیدی در حفاظت و مدیریت پایدار این منابع ایفا می‌کنند. این مدیریت می‌تواند به بهبود معیشت و امنیت غذایی در زمان‌های بحران کمک کند. همچنین آگاهی زنان از تأثیرات محیطی و تغییرات آب‌وهوایی بر منابع طبیعی، به آنان این امکان را می‌دهد که استراتژی‌های مؤثری برای استفاده پایدار از این منابع طراحی کنند. این موضوع نه تنها به حفظ منابع کمک می‌کند بلکه به توانمندسازی اقتصادی زنان نیز منجر می‌شود. استفاده از گیاهان دارویی و خوراکی به‌عنوان نمادی از دانش و مهارت‌های بومی زنان، می‌تواند به شکل‌گیری شبکه‌های حمایتی و همکاری‌های اجتماعی در جوامع محلی منجر شود.

یافته‌ها نشان داد کیفیت محیط اجتماعی و ارتباطات خانوادگی نقش بسزایی در سرزندگی و تاب‌آوری زنان دارد. سرزندگی محیط زندگی به کیفیت تعاملات اجتماعی و ارتباطات خانوادگی بستگی دارد. مشارکت زنان در فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی می‌تواند به بهبود روابط اجتماعی و ایجاد حس تعلق در جامعه کمک کند. وجود فضاهای سبز و محیط‌های سالم می‌تواند احساس آرامش و شادی را در زنان تقویت کند. این احساسات مثبت می‌تواند به تاب‌آوری اجتماعی زنان در برابر بحران‌ها کمک کند. افزایش فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی در مناطق روستایی می‌تواند به ایجاد حس تعلق و سرزندگی در زنان کمک کند. مشارکت فعال زنان در این فعالیت‌ها نه تنها به بهبود وضعیت اجتماعی آن‌ها کمک می‌کند بلکه می‌تواند به‌عنوان یک عامل پیش‌برنده در فرآیندهای توسعه پایدار عمل کند.

یافته‌ها نشان داد نهادهای دولتی می‌توانند با ایجاد برنامه‌های حمایتی و آموزشی به توانمندسازی زنان در شرایط بحرانی کمک کنند. برنامه‌های حمایتی مالی می‌تواند به زنان کمک کند تا به مشاغل پایدار دست یابند و وضعیت اقتصادی خود را بهبود بخشند. این برنامه‌ها باید به‌گونه‌ای طراحی شوند که نیازهای خاص زنان را در نظر بگیرند. برگزاری کارگاه‌های آموزشی و مشاوره‌ای می‌تواند به زنان کمک کند تا مهارت‌های شغلی خود را ارتقا دهند و در مواجهه با بحران‌ها عملکرد بهتری داشته باشند. این برنامه‌ها باید به تقویت خوداتکالی زنان کمک کنند. همکاری نهادهای دولتی با سازمان‌های غیردولتی می‌تواند به بهبود شرایط زندگی و افزایش حمایت از زنان در بحران‌ها منجر شود. این همکاری‌ها می‌تواند شامل تبادل اطلاعات، منابع و تجارب باشد.

یافته‌ها نشان داد تأثیر فرهنگ غالب و نگرش‌های اجتماعی بر توانمندسازی زنان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در بسیاری از جوامع، فرهنگ غالب به نگرش‌های مردسالارانه منجر شده که موجب محدودیت در نقش‌های اجتماعی زنان می‌شود. این نگرش‌ها می‌تواند مانع از مشارکت کامل زنان در فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی شوند. تغییر در نگرش‌های اجتماعی و فرهنگ عمومی می‌تواند به بهبود موقعیت زنان و افزایش مشارکت آن‌ها

حوزه‌های فنی و مهارتی، می‌تواند به بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی آنان کمک کند و این زنان را در برابر چالش‌های آینده مقاوم‌تر سازد.

همچنین حمایت‌های بخش دولتی نقش مهمی در ارتقای سطح معیشتی و اقتصادی زنان دارد. داده‌های تحلیل‌شده نشان می‌دهد برنامه‌های حمایتی و بسته‌های مالی دولتی که به‌طور خاص برای زنان طراحی شده‌اند، توانسته‌اند به بهبود شرایط زندگی آنان کمک کنند. این حمایت‌ها شامل تسهیلات مالی و وام‌های قرضی است که به زنان سرپرست خانوار یا زنان در معرض آسیب اقتصادی ارائه می‌شود و باعث می‌شود آنان بتوانند در مدیریت مالی خود به‌طور مستقل‌تر عمل کنند. همچنین ارتقای مهارت‌های شغلی از طریق آموزش‌های دولتی به افزایش اشتغال و درآمد زنان منجر می‌شود و آنان را در مقابله با مشکلات اقتصادی مقاوم‌تر می‌سازد.

در نهایت، دسترسی به امکانات بهداشتی و رفاهی برای زنان در زمان بحران‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. تحلیل یافته‌ها نشان می‌دهد فراهم بودن امکانات بهداشتی و درمانی مناسب در این زمان‌ها می‌تواند سلامت جسمی و روانی زنان را تضمین کند و آنان را در مدیریت بحران‌ها یاری دهد. دسترسی به خدمات بهداشتی، امکانات رفاهی و پشتیبانی روانی به زنان کمک می‌کند تا از خانواده‌های خود حمایت کرده و در مواجهه با چالش‌های زندگی از توانمندی و سلامت بیشتری برخوردار باشند. به‌طور خاص، امکاناتی نظیر مراکز مشاوره، پشتیبانی‌های روانی و خدمات بهداشت عمومی از نیازهای اساسی زنان در مناطق بحران‌زده به شمار می‌رود که می‌تواند در کاهش آسیب‌های وارده بر آنان مؤثر باشد.

حمایت‌های نهادی-ساختاری و تأثیرات آن بر توانمندسازی زنان

یافته‌ها نشان داد تجربه جنگ ایران و عراق به‌عنوان یک دوره بحرانی، نه تنها زندگی زنان را تحت تأثیر قرار داد بلکه موجب شکل‌گیری هویت و توانمندی‌های جدیدی در آنان شد. زنان در این دوران با چالش‌های جدی مواجه شدند، بسیاری از زنان با چالش‌های اقتصادی، اجتماعی و روانی ناشی از جنگ روبه‌رو شدند. این چالش‌ها آن‌ها را به سمت تاب‌آوری بیشتر سوق داد. در آن دوران زنان به دلیل فقدان مردان در جنگ، نقش‌های جدیدی را در خانواده و جامعه ایفا کردند. این نقش‌ها شامل تأمین معاش، مدیریت خانه و حتی مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی بود. تجربه مشترک زنان در دوران جنگ، موجب شکل‌گیری شبکه‌های حمایتی قوی‌تری میان آنان گردید. این شبکه‌ها به‌عنوان منابع اجتماعی در دوران بحران‌های آینده عمل کرده و به زنان کمک می‌کنند تا از یکدیگر حمایت کنند.

یافته‌ها نشان داد زنان به‌ویژه در جوامع روستایی، به منابع طبیعی برای تأمین نیازهای روزمره خود وابسته‌اند. این وابستگی به چند طریق بر توانمندسازی و ارزش‌آفرینی آنان تأثیر دارد؛

افراد از طریق مشاهده و یادگیری از تجربیات دیگران، مهارت‌های لازم برای مواجهه با چالش‌ها را کسب می‌کنند (بندورا، ۱۹۷۷). در این زمینه، زنان زلزله‌زده با یادگیری از تجربیات یکدیگر در گروه‌های محلی، به تقویت همبستگی و همکاری اجتماعی کمک کرده‌اند. این تبادل تجربیات نه تنها موجب افزایش آگاهی و مهارت‌های زنان شده، بلکه به آن‌ها این امکان را داده است تا در مواقع بحرانی، به سرعت واکنش نشان دهند و تصمیم‌گیری‌های مؤثری داشته باشند.

نتایج یافته‌های این پژوهش نشان داد تاب‌آوری زنان زلزله‌زده در سرپل ذهاب نتیجه تعامل پیچیده‌ای از عوامل فردی، اجتماعی و فرهنگی است. به‌طور خاص، زنان تحصیل‌کرده و دارای مهارت‌های فنی با نگرش مثبت و تجربیات قبلی، در مدیریت بحران‌ها به‌خوبی عمل کرده و به‌عنوان رهبران محلی در فرآیندهای بازسازی و کمک‌رسانی مشارکت دارند. این موضوع اهمیت برنامه‌های آموزشی را در زمان بحران به‌خوبی روشن می‌کند. براساس نظریه‌های مذکور و نتایج این مطالعه، می‌توان نتیجه گرفت که سرمایه‌گذاری در آموزش و مهارت‌آموزی زنان می‌تواند بهبود تاب‌آوری و کیفیت زندگی آنان را تسهیل کند.

به‌علاوه، حمایت‌های اجتماعی، از جمله شبکه‌های حمایتی خانوادگی و محلی، می‌توانند به‌عنوان منابع حیاتی برای توانمندسازی زنان در شرایط بحرانی عمل کنند. این امر نه تنها به بهبود وضعیت فردی آن‌ها کمک کرده، بلکه می‌تواند توسعه اجتماعی و اقتصادی جامعه را نیز به‌طور مثبت تحت تأثیر قرار دهد. تحلیل جامع داده‌ها نشان می‌دهد تأثیرات اجتماعی و فرهنگی، به‌ویژه حمایت‌های مالی و عاطفی مردان، نقش بسزایی در تقویت تاب‌آوری و اعتمادبه‌نفس زنان زلزله‌زده سرپل ذهاب ایفا می‌کند. این یافته‌ها با نظریه همبستگی اجتماعی نیز بر اهمیت روابط اجتماعی و پیوندهای انسانی در فرآیند تاب‌آوری و توانمندسازی تأکید دارد (آلدریج و مایر، ۲۰۱۵).

براساس این نظریه، مشارکت مردان در فرآیندهای خانوادگی و اجتماعی می‌تواند به تقویت روابط اجتماعی و شبکه‌های حمایتی کمک کند که نتیجه آن تقویت روحیه و تاب‌آوری زنان در مواجهه با چالش‌ها و بحران‌ها است. این نوع حمایت‌ها به‌ویژه در شرایط بحران، به زنان حس امنیت و آرامش می‌دهد و آنان را قادر می‌سازد تا به‌طور مؤثرتری با مشکلات و چالش‌ها روبه‌رو شوند. به‌عنوان مثال، در این تحقیق مشخص شد وقتی مردان در فرآیندهای خانوادگی و اجتماعی مشارکت دارند، زنان به‌ویژه از لحاظ عاطفی و روانی تقویت می‌شوند. این افزایش روحیه همکاری و تعاملات اجتماعی می‌تواند به ایجاد یک شبکه حمایتی قوی‌تر در خانواده و جامعه منجر گردد.

نقش اعتقادات و باورهای دینی در این تحقیق نیز به وضوح مشهود است. نظریه امید بیان می‌کند که اعتقادات دینی به زنان منبعی از امید و آرامش می‌بخشد که در شرایط بحرانی، آن‌ها را

در تصمیم‌گیری‌های جامعه کمک کند. ایجاد بسترهای لازم برای تغییرات فرهنگی می‌تواند به افزایش تاب‌آوری و ارزش‌آفرینی زنان منجر شود. وجود سنت‌های قدیمی در جوامع می‌تواند مانع از پیشرفت زنان در زمینه‌های آموزشی و اقتصادی شود.

از این‌رو، تلاش برای تغییر این سنت‌ها و ایجاد فرهنگ‌های جدید که به برابری جنسیتی توجه دارند، بسیار مهم است. عوامل محیطی-ساختاری به‌طور قابل‌توجهی بر توانمندسازی و ارزش‌آفرینی زنان در شرایط بحران تأثیر دارند. توجه به تجربیات تاریخی، وابستگی به منابع طبیعی، کیفیت تعاملات اجتماعی، نقش نهادهای دولتی و فرهنگ غالب از جمله عواملی هستند که می‌توانند به بهبود وضعیت زنان کمک کنند. برای دستیابی به توسعه پایدار، لازم است این عوامل به‌طور هم‌زمان مورد توجه قرار گیرند و برنامه‌های جامع و هم‌افزا برای ارتقای وضعیت زنان در جوامع مختلف طراحی و اجرا شود. این برنامه‌ها باید به‌گونه‌ای طراحی شوند که نه تنها به نیازهای فوری زنان پاسخ دهند، بلکه توانمندی‌های آنان را در بلندمدت تقویت کنند.

بحث

تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد تاب‌آوری فردی زنان زلزله‌زده سرپل ذهاب تحت تأثیر چندین عامل کلیدی قرار دارد، از جمله تحصیلات، مهارت‌های فنی، شبکه‌های حمایتی و تجربیات قبلی. یافته‌های این پژوهش با نظریه توانمندسازی اجتماعی هم‌خوانی دارد که به بررسی عواملی می‌پردازد که بر توانمندی افراد در مواجهه با چالش‌ها تأثیر می‌گذارند. این نظریه به‌ویژه بر اهمیت آموزش و دسترسی به منابع در شرایط بحرانی تأکید دارد و نشان می‌دهد این عوامل می‌توانند به تاب‌آوری و خودکفایی زنان کمک کنند (راپاپورت، ۱۹۸۱). یافته‌ها نشان داد زنان تحصیل‌کرده با بهره‌گیری از منابع اطلاعاتی مانند اطلاعات مربوط به کمک‌های اولیه، خدمات پزشکی و اسکان اضطراری، نه تنها توانستند بحران را به‌طور مؤثر مدیریت کنند، بلکه در عملیات امداد و نجات و بازسازی اجتماعی نیز مشارکت چشمگیری داشتند. این توانمندی به آن‌ها کمک کرد تا نیازهای روزمره خود را تأمین کنند و به بازسازی جامعه نیز یاری رسانند.

علاوه بر این، نظریه پیوند اجتماعی به ما می‌آموزد که شبکه‌های اجتماعی و همبستگی‌های محلی می‌توانند در افزایش تاب‌آوری زنان مؤثر باشند (پاتنام، ۲۰۰۰). یافته‌های تحقیق به‌وضوح نشان می‌دهد زنان با ایجاد و تقویت شبکه‌های حمایتی، شامل خانواده و گروه‌های محلی، توانسته‌اند در برابر چالش‌ها و مشکلات ناشی از بحران زلزله، تاب‌آور باشند. این شبکه‌ها نه تنها به زنان امکان می‌دهند تا از یکدیگر حمایت‌های عاطفی و مالی دریافت کنند، بلکه به آن‌ها کمک می‌کنند تا در تصمیم‌گیری‌های جمعی برای بازسازی و توسعه جامعه مشارکت نمایند. به‌علاوه نظریه یادگیری اجتماعی نیز به‌خوبی این واقعیت را تبیین می‌کند که

سرمایه انسانی به طور خاص به این اشاره دارد که سرمایه‌گذاری در آموزش و مهارت‌آموزی زنان می‌تواند به افزایش بهره‌وری و بهبود وضعیت اقتصادی آن‌ها کمک کند (شولتز، ۱۹۸۲). در این راستا، توانمندسازی اقتصادی زنان به عنوان رویکردی اساسی برای کاهش نابرابری‌های جنسیتی و تقویت تاب‌آوری در برابر بحران‌ها شناخته می‌شود. به‌ویژه در شرایط پس از زلزله، بهبود دسترسی زنان به فرصت‌های شغلی و کارآفرینی می‌تواند نه تنها به بهبود وضعیت اقتصادی آن‌ها کمک کند بلکه به ایجاد روحیه همکاری و همبستگی نیز منجر شود. همچنین، زنان با توانمندی اقتصادی قادر خواهند بود تا نقش مؤثرتری در تصمیم‌گیری‌های اجتماعی و سیاسی ایفا کنند و به عنوان بازیگران اصلی در فرآیندهای بازسازی و توسعه اجتماعی شناخته شوند. در مجموع، نتایج این تحقیق بر اهمیت سرمایه‌گذاری در آموزش و توانمندسازی زنان تأکید می‌کند. این سرمایه‌گذاری می‌تواند به افزایش تاب‌آوری اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی زنان زلزله‌زده سرپل ذهاب منجر شود و در نهایت به بازسازی و توسعه پایدار جامعه کمک کند.

باتوجه به تأثیرات منفی بحران‌ها بر زنان روستایی و نیاز به تقویت تاب‌آوری و توانمندی‌های آن‌ها در مواجهه با این شرایط، ارائه راهکارهایی برای بهبود وضعیت آنان ضروری به نظر می‌رسد. در این راستا، پیشنهاداتی در زمینه‌های آموزشی، اقتصادی و سیاست‌گذاری به منظور حمایت از زنان در شرایط بحران مطرح می‌شود که می‌تواند به ارتقای کیفیت زندگی و افزایش استقلال آن‌ها کمک کند.

پیشنهادات آموزشی

اولین گام در بهبود وضعیت زنان روستایی در شرایط بحران، ایجاد «سند جامع آموزش زنان روستایی در شرایط بحران» است که می‌تواند به ساماندهی آموزش‌های تخصصی و عمومی برای زنان در مناطق زلزله‌زده کمک کند. همچنین، توجه به مسائل زنان روستایی در دانشگاه‌ها از طریق ایجاد دوره‌های تحصیلی و تخصصی در این حوزه می‌تواند موجب افزایش دانش و تخصص در این زمینه شود. علاوه بر این، آموزش‌های مهارتی و روان‌شناختی برای تقویت اعتمادبه‌نفس، تعامل اجتماعی و مهارت‌های کاری زنان روستایی در شرایط بحرانی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

پیشنهادات اقتصادی

توسعه اشتغال پایدار برای زنان روستایی با تدوین «سند جامع اشتغال پایدار زنان روستایی» می‌تواند به کاهش بیکاری و ایجاد فرصت‌های شغلی در شرایط بحران کمک کند. همچنین، تقویت تعاونی‌های زنان روستایی از طریق تأمین منابع مالی و تسهیلات بانکی به ایجاد فرصت‌های شغلی و تقویت اقتصاد محلی کمک خواهد کرد. در کنار این اقدامات، تدوین یک «نظام‌نامه حمایتی ویژه» برای رفع تبعیض‌های اجتماعی و اقتصادی و تخصیص

قادر می‌سازد با توان بیشتری به مشکلات بپردازند (پارگامنت، ۲۰۰۲). این باورها نه تنها به زنان کمک می‌کند تا با استقامت بیشتری با بحران‌ها مواجه شوند، بلکه حس همبستگی و تعلق جمعی را نیز تقویت می‌کند. مشارکت در مراسم مذهبی و استفاده از آموزه‌های دینی، روحیه کمک به دیگران و احساس مسئولیت را در زنان تقویت می‌کند.

تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد مشارکت فعال زنان در فرآیندهای تصمیم‌گیری محلی و اجتماعی که از جنبه‌های مهم توانمندسازی اجتماعی محسوب می‌شود، تأثیر قابل توجهی بر تاب‌آوری و قدرت مدیریت بحران آن‌ها دارد. نظریه توانمندسازی اجتماعی به وضوح نشان می‌دهد افزایش مشارکت زنان در تصمیم‌گیری‌ها، نه تنها موجب تقویت اعتماد به نفس آن‌ها می‌شود، بلکه به ارتقای تاب‌آوری آنان در برابر بحران‌ها نیز کمک می‌کند (ممتاز، ۱۳۸۴). مشارکت زنان در این فرآیندها فرصتی را برای آن‌ها فراهم می‌آورد تا صدای خود را در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌های مدیریت بحران مطرح کنند و بر تصمیمات محلی تأثیر بگذارند.

با این حال، تحقیق همچنین به چالش‌ها و محدودیت‌های موجود در مسیر مشارکت زنان اشاره دارد. نابرابری‌های اجتماعی و دسترسی نامتوازن به منابع و حمایت‌ها می‌تواند آسیب‌پذیری زنان را در بحران‌ها افزایش دهد. نظریه نابرابری‌های اجتماعی نیز این موضوع را تأکید می‌کند که ساختارهای اجتماعی و فرهنگی می‌توانند موانعی برای مشارکت مؤثر زنان ایجاد کنند. این نابرابری‌ها نه تنها فشارهای جسمی و روانی بیشتری به زنان وارد می‌کنند، بلکه نقش آن‌ها را در فرآیندهای اجتماعی و تصمیم‌گیری محدود می‌سازند.

همچنین، تصاویر رسانه‌ای و کلیشه‌های جنسیتی می‌توانند مانعی برای تقویت مشارکت زنان باشند و این خود می‌تواند تاب‌آوری و روحیه آنان را تضعیف کند. از سوی دیگر، افزایش اعتماد اجتماعی به توانمندی‌های زنان در مدیریت بحران‌ها، عامل مؤثری در تقویت روحیه و خودباوری آنان است. اعتماد به توانمندی‌های زنان می‌تواند به مشارکت بیشتر آن‌ها در فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی گردد که این امر می‌تواند به بهبود توسعه پایدار و تقویت همبستگی اجتماعی کمک کند. این تحلیل به طور کلی نشان می‌دهد افزایش مشارکت زنان در فرآیندهای تصمیم‌گیری و رسمیت شناختن ظرفیت‌های آنان در مدیریت بحران، می‌تواند به تقویت تاب‌آوری و کاهش آسیب‌پذیری آنان در برابر بحران‌ها کمک کند و در نهایت به سمت توسعه پایدار و مقاوم‌تر حرکت کند.

نتیجه‌گیری

تحلیل داده‌ها و یافته‌ها در زمینه بسترهای اقتصادی و نقش آن‌ها در ارزش‌آفرینی زنان زلزله‌زده شهرستان سرپل ذهاب نشان می‌دهد این بسترها علاوه بر کمک به بهبود وضعیت معیشتی زنان، در فرآیند توانمندسازی آن‌ها نقش کلیدی ایفا می‌کنند. نظریه

منابع ویژه برای زنان روستایی در شرایط بحران، می‌تواند نقش مؤثری در بهبود وضعیت آنان ایفا کند.

پیشنهادات سیاست‌گذاری

برای موفقیت در مدیریت بحران‌ها، ضروری است که یک «سند مشارکت سازمان‌ها و نهادها در اجرای برنامه‌های بحران» تدوین شود تا همکاری هماهنگ میان نهادها و سازمان‌ها در زمان بحران، به‌ویژه در حمایت از زنان، تضمین گردد. همچنین، سیاست‌های بحران باید نیازهای خاص زنان روستایی را مورد توجه قرار داده و از تقسیم‌بندی جزیره‌ای و بخشی در حل مسائل زنان جلوگیری کند. این امر می‌تواند از مشکلات ناشی از سیاست‌گذاری‌های جزیره‌ای در بحران‌ها جلوگیری نماید.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

مقاله بر روی نمونه‌های انسانی و حیوانی انجام نشده است. براین اساس نیاز به کد اخلاق نبود و تمام قوانین اخلاق در پژوهش رعایت شده است.

حامی مالی

این پژوهش هیچ‌گونه کمک مالی از سازمانی‌های دولتی، خصوصی و غیرانتفاعی دریافت نکرده است.

مشارکت‌نویسندگان

مفهوم‌سازی، نگارش-پیش‌نویس اصلی: مریم پورکسمایی و حمید پوریوسفی؛ روش‌شناسی، تحقیق، نگارش-بررسی و ویرایش و منابع: مریم پورکسمایی؛ نظارت: حمید پوریوسفی و طلایه خادمیان.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان، این مقاله تعارض منافع ندارد.

References

- Adelkhani, G., Pourghafarmaghferti, M. R., Madani, S., & Matlabi Talatepeh, S. (2014). [The role of women's empowerment in sustainable rural development (Persian)]. Paper presented at National Conference on Women and Sustainable Rural Development, Mashhad, Iran, 15 October, 2014. [Link]
- Agarwal, B. (2001). Participatory exclusions, community forestry, and gender: An analysis for South Asia and a conceptual framework. *World Development*, 29(10), 1623-1648. [DOI:10.1016/S0305-750X(01)00066-3]
- Alami Neisi, M., Mirzaei, R., & Sam Aram, P. (1399). [The process of post-disaster housing reconstruction: A qualitative study of challenges and influential factors in Sarpol-e Zahab city (Persian)]. *Social Welfare and Development Planning*, 11(45), 33-79. [DOI:10.22054/qjsd.2021.59905.2151]
- Alam, K., & Rahman, M. H. (2018). The role of women in disaster resilience. In *Handbook of Disaster Risk Reduction & Management* (pp. 697-719). [DOI:10.1142/9789813207950_0029]
- Aldrich, D. P., & Meyer, M. A. (2015). Social capital and community resilience. *American Behavioral Scientist*, 59(2), 254-269. [DOI:10.1177/0002764214550299]
- Ajzen, I. (1991). The Theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*. [DOI:10.1016/0749-5978(91)90020-T]
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. New Jersey: Englewood Cliffs. [Link]
- United Nations Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division. (2021). "The World's Women 2020: Trends and Statistics." New York: United Nations. [Link]
- Brundtland, G. H. (1985). World commission on environment and development. *Environmental Policy and Law*, 14(1), 26-30. [DOI:10.1016/S0378-777X(85)80040-8]
- Buvinic, M., & O'Donnell, M. (2019). Gender Matters in Economic Empowerment Interventions: A Research Review. *The World Bank Research Observer*, 34(2), 309-346. [DOI:10.1093/wbro/lky004]
- Clark, H., & Hongbo, W. (2016). *The sustainable development goals: 17 goals to transform our world*. New York: United Nations. [DOI:10.18356/69725e5a-en]
- Cornwall, A., & Lindisfarne, N. (2016). *Dislocating masculinity: Comparative Ethnographies*. London: Routledge. [DOI:10.4324/9781315408309]
- Duflo, E. (2012). Women empowerment and economic development. *Journal of Economic literature*, 50(4), 1051-1079. [DOI:10.1257/jel.50.4.1051]
- Elson, D. (1999). Labor markets as gendered institutions: equality, efficiency and empowerment issues. *World Development*, 27(3), 611-627. [DOI:10.1016/S0305-750X(98)00147-8]
- Enarson, E. (2000). Gender issues in natural disasters: Talking points and research needs. In Focus Programme on Crisis Response and Reconstruction Workshop, Geneva, 3-5 May, 2000. [Link]
- Enarson, E., & Morrow, B. H. (1998). *The gendered terrain of disaster: Through Women's Eyes*. Westport, CT: Praeger/Greenwood. [Link]
- Eynali, Z., Farrahani, B. V., & Jafari, A. (2014). [Evaluating the role of social capital in reducing the effects of earthquake disaster in Sajassrood village-Khodabende county (Persian)]. *Journal of Applied Geographical Researches*, 14(32), 93-115.
- Fordham, M. (2012). Gender, sexuality and disaster. In *Handbook of hazards and disaster risk reduction* (pp. 424-435). London: Routledge. [DOI:10.4324/9780203844236-46]
- Heydari Sarban, B., & Vakil, E. (2014). [Analysis of the effects of earthquake occurrence in rural areas of Varzaghan city (Case study: North Azmodern District) (Persian)]. *Journal of Geography and Environmental Hazards*, 3(3), 41-60. [DOI:10.22034/GEO.V3I3.31388]
- Jordan, E., & Javernick-Will, A. (2013). Indicators of community recovery: content analysis and Delphi approach. *Natural Hazards Review*, 14(1), 21-28. [DOI:10.1061/(ASCE)NH.1527-6996.0000087]
- Kabeer, N. (2001). Discussing women's empowerment: Theory and practice.
- Kabeer, N. (2005). Gender equality and women's empowerment: A critical analysis of the third millennium development goal 1. *Gender & Development*, 13(1), 13-24. [DOI:10.1080/1355207051233132273]
- Khadjeh-Nouri, M., Ahmadi, R., & Zand, P. (2019). The role of women in the reconstruction process after natural disasters: A case study in Iran. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 37, 101-109. [DOI:10.1016/j.aenj.2015.02.002] [PMID]
- Kramer, M. R., & Porter, M. (2011). *Creating shared value*. Boston, MA, USA: FSG.
- Malhotra, A., Schuler, S. R., & Boender, C. (2002). *Measuring Women's Empowerment as a Variable in International Development*. World Bank Workshop on Poverty and Gender: New Perspectives. Washington, DC: The World Bank. [Link]
- McKinsey & Company. (2020). *The power of parity: Advancing women's equality in the workplace*. New York: McKinsey & Company. [Link]
- Meadows, D., & Randers, J. (2012). *The limits to growth: The 30-year update*. London: Routledge. [DOI:10.4324/9781849775861]
- Mosedale, S. (2005). Assessing women's empowerment: towards a conceptual framework. *Journal of International Development*, 17(2), 243-257. [DOI:10.1002/jid.1212]
- Mumtaz, K. (2005). Advocacy for an end to poverty, inequality, and insecurity: Feminist social movements in Pakistan. *Gender & Development*, 13(3), 63-69. [DOI:10.1080/1355207051233132298]
- Neumayer, E., & Plümper, T. (2007). The gendered nature of natural disasters: The impact of catastrophic events on the gender gap in life expectancy, 1981-2002. *Annals of The Association of American Geographers*, 97(3), 551-566. [DOI:10.1111/j.1467-8306.2007.00563.x]
- Nikmard Namin, S., Barakpour, N., & Abdollahi, M. (2014). [Risk Reduction of Earthquake with Emphasis on Social Factors of Resilience (Case Study: District 22 of Tehran) (Persian)]. *Urban and Rural Management*, 37(13), 19-34. [Link]
- Nouri-Sani-Abadi, J., Taj, Sh., & Fallah-Taba'ar, N. (2023). [Assessing the impact of mental-psychological and social empowerment of rural female-headed households covered by Imam Khomeini Relief Foundation on sustainable livelihoods in Rey County villages (Persian)]. *Journal of Geospatial Engineering*, 7(1), 137-154. [DOI:10.22034/jget.2023.160263]

- Niaqi, M. (2019). [Investigating the impact of women's awareness and social capacities on reducing gender inequalities (Persian)]. *Iranian Journal of Social Studies*, 22(1), 34–51.
- Nikmardnamin, S. (2014). [The role of education and social participation in enhancing urban resilience against natural disasters (Persian)]. *Journal of Urban Studies*, 4(2), 55–72.
- Norris, F. H., Friedman, M. J., Watson, P. J., Byrne, C. M., Diaz, E., & Kaniasty, K. (2002). 60,000 Disaster Victims Speak: Part I. An Empirical Review of the Empirical Literature, 1981-2001. *Psychiatry*, 65(3), 207-239. [DOI:10.1521/psyc.65.3.207.20173] [PMID]
- Pargament, K. I. (2002). *The psychology of religion and coping: Theory, research, practice*. New York: The Guilford Press. [Link]
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon Schuster. [DOI:10.1145/358916.361990]
- Rappaport, J. (1981). In praise of paradox: A social policy of empowerment over prevention. *American Journal of Community Psychology*, 9(1), 1-25. [DOI:10.1007/BF00896357] [PMID]
- Salimi, M., & Naderi, A. (2020). [Study of the lived experience of women in Sarpol-e Zahab during the earthquake (Persian)]. *Quarterly Journal of Social Sciences*, 27(88), 217-251. [DOI:10.22054/qjss.2020.44907.21348]
- Sachs, J. D. (2015). *The age of sustainable development*. Columbia: Columbia University Press. [DOI:10.7312/sach17314-014]
- Schraven, J., Gassner, A., & de Waal, J. (2020). Mental health outcomes among survivors of natural disasters: A review of the literature. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(4), 1206. [DOI:10.51773/sssh.v3i1.251]
- Schultz, T. W. (1982). *Investing In People: The Economics of Population Quality*. California: University of California. [DOI:10.1525/9780520318540]
- Sen, A. (1999). *Development as Freedom*. Oxford: Oxford university Press. [Link]
- Simon, D. (1987). Our common future: Report of the world commission on environment and development (book review). *Third World Planning Review*, 9(3), 285. [DOI:10.3828/twpr.9.3.x4k73r2p72w22402]
- UN Women. (2020). *The Role of Women in Economic Development*. New York: UN Women.
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2021). *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030*. Geneva: United Nations Office for Disaster Risk Reduction. [Link]
- United Nations. (2021). *Our Common Agenda: Report of the Secretary-General*. New York: United Nations. [Link]
- VakilHeidari, S. (2014). [Analysis of the effects of earthquake occurrence in rural areas of Varzaghan County: A case study of Azomdel-e Shomali rural district (Persian)]. *Journal of Geography and Environmental Hazards*, 11, 41-60. [Link]
- World Bank. (2020). *Building Back Better¹ in Practice: A Science-Policy Framework for a Green Economic Recovery after COVID-19*. Washington: World Bank. [Link]
- World Bank. (2022). *Financial Solutions to Support the Social and Solidarity Economy and the Role of Development Banks*. Washington: World Bank. [Link]

This Page Intentionally Left Blank